

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และการใฝ่รู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและแนวทางพัฒนาหลักสูตร โดยนำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. เอกสารแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน
4. จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน
5. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
6. การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
7. คุณลักษณะด้านการใฝ่รู้
8. การหาคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 9.2 งานวิจัยต่างประเทศ
10. กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้สรุปเนื้อหาสาระในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการใฝ่รู้ ของนักเรียน นำเสนอรายละเอียด (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 1-10) ดังนี้

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็น

พลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาคือ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ

3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้

5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาคือและประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรีย์ และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ

5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม และข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่าง

ต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

ตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง มี 5 สาระ ดังนี้

1. สาระการอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
2. สาระการเขียน การเขียนสะกดตามอักขรวิธีการเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำ และรูปแบบต่าง ๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ย่อความ รายงานชนิดต่าง ๆ การเขียนตามจินตนาการวิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

3. สาระการฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูด แสดงความคิดเห็นความรู้สึก พูด ลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

4. สาระหลักการใช้ภาษาไทย ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

5. สาระวรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิดคุณค่าของงานประพันธ์และความเพลิดเพลินการเรียนรู้และทำความเข้าใจ บทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษา ค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คุณภาพผู้เรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. อ่านออกเสียงบทหรือย่อแก้วและบทหรือยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง เข้าใจความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จับใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านและเขียนกรอบแนวคิด ฟังความคิด ย่อความ เขียนรายงานจากสิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิจารณ์ อย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมีขั้นตอน และความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน

2. เขียนสื่อสารด้วยลายมือที่อ่านง่ายชัดเจน ใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับภาษาเขียนคำขวัญ คำคม คำอวยพรในโอกาสต่าง ๆ โฆษณา คติพจน์ สุนทรพจน์ ชีวประวัติ อัดชีวประวัติและประสบการณ์ต่าง ๆ เขียนย่อความ จดหมายกิจธุระ แบบกรอกสมัครงาน เขียนวิเคราะห์ วิจารณ์ และแสดงความรู้ความคิดหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ตลอดจนเขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าและเขียนโครงการ

3. พูดยุติแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินสิ่งที่ได้จากการฟังและดู นำข้อคิด ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน พูดยุติเรื่องหรือประเด็นที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบมีศิลปะในการพูด พูดในโอกาสต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และพูดโน้มน้าวอย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือรวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

4. เข้าใจและใช้คำราชาศัพท์ คำบาลีสันสกฤต คำภาษาต่างประเทศอื่น ๆ คำทับศัพท์ และศัพท์บัญญัติในภาษาไทย วิเคราะห์ความแตกต่างในภาษาพูด ภาษาเขียน โครงสร้างของประโยครวมประโยคซ้อน ลักษณะภาษาที่เป็นทางการ กึ่งทางการและไม่เป็นทางการ และแต่งบทหรือยกรองประเภทกลอนสุภาพกาพย์ และโคลงสี่สุภาพ

5. สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน วิเคราะห์ตัวละครสำคัญ วิถีชีวิตไทยและคุณค่าที่ได้รับจากวรรณคดีวรรณกรรมและบทอาขยาน พร้อมทั้งสรุปความรู้ข้อคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการใฝ่รู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จึงขอเสนอตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง เฉพาะสาระการอ่าน ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 เท่านั้น เพื่อใช้เปรียบเทียบให้เห็นความใกล้เคียงและความแตกต่างของเนื้อหาสาระ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สาระที่ 1 การอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ
แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัดการอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรอง ได้ ถูกต้องเหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน	1. อ่านออกเสียง ประกอบด้วย บทร้อยแก้วที่เป็นบท บรรยาย บทร้อยกรอง เช่น กลอนสุภาพ กลอนสี่กว ภาพยี่ฉันทน์ 11 ภาพยี่ฉันทน์ 16 ภาพยี่สุรางคณาถ์ 28 โคลงสี่สุภาพ
2. จับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน	2. การจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น เรื่องเล่าจาก ประสบการณ์ เรื่องสั้น บทสนทนา นิทานชาดก วรรณคดีในบทเรียน งานเขียนเชิงสร้างสรรค์
3. ระบุเหตุและผลและข้อเท็จจริงกับ ข้อคิดเห็น จากเรื่องที่อ่าน	บทความ บันเทิงคดี เอกสารทางวิชาการที่มีคำ ประโยค และข้อความที่ต้องใช้บริบทช่วยพิจารณา ความหมาย งานเขียนประเภทชักจูงโน้มน้าวใจ เชิงสร้างสรรค์
4. ระบุและอธิบายคำเปรียบเทียบกับคำที่มี หลายความหมายในบริบทต่าง ๆ จากการอ่าน	3. การอ่านและปฏิบัติตามเอกสารคู่มือ
5. ตีความคำยากในเอกสารวิชาการ โดย พิจารณาจากบริบท	4. การอ่านหนังสือตามความสนใจ เช่น
6. ระบุข้อสังเกตและความสมเหตุสมผล ของงานเขียนประเภทชักจูงโน้มน้าวใจ	4.1 หนังสือที่นักเรียนสนใจ และเหมาะสมกับวัย
7. ปฏิบัติตามคู่มือแนะนำวิธีการใช้งานของ เครื่องมือหรือเครื่องใช้ในระดับที่ยากขึ้น	4.2 หนังสืออ่านที่ครูและนักเรียนกำหนดร่วมกัน
8. วิเคราะห์คุณค่าที่ได้รับจากการอ่านงานเขียน อย่างหลากหลาย เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต	5. มารยาทในการอ่าน
9. มีมารยาทในการอ่าน	

สาระที่ 1 การอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

มาตรฐาน ท.1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ
แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดการอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว และ บทร้อยกรองได้ถูกต้อง	1. การอ่านออกเสียง ประกอบด้วย 1.1 บทร้อยแก้วที่เป็นบทบรรยายและบท พรรณนา 1.2 บทร้อยกรอง เช่น กลอนบทละคร กลอน นิทาน กลอนเพลงยาว และกาพย์ห่อโคลง
2. จับใจความสำคัญ สรุปความ และอธิบาย รายละเอียดจากเรื่องที่อ่าน	2. การอ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น- วรรณคดีใน บทเรียน บทความ บันทึก เหตุการณ์ บทสนทนา บทโฆษณา งานเขียน ประเภทโน้มน้าวใจ
3. เขียนผังความคิดเพื่อแสดงความเข้าใจ ในบทเรียนต่าง ๆ ที่อ่าน	2.1 งานเขียนหรือบทความแสดงข้อเท็จจริง
4. อภิปรายแสดงความคิดเห็น และข้อโต้แย้ง เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน	2.2 เรื่องราวจากบทเรียนในกลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น
5. วิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงข้อมูล สนับสนุนและข้อคิดเห็นจากบทความที่อ่าน	3. การอ่านตามความสนใจ เช่น 3.1 หนังสืออ่านนอกเวลา 3.2 หนังสือที่นักเรียนสนใจและเหมาะสมกับ วัย 3.3 หนังสืออ่านที่ครูและนักเรียนกำหนด ร่วมกัน
6. ระบุข้อสังเกตการชวนเชื่อ การโน้มน้าว หรือ ความสมเหตุสมผลของงานเขียน	4. มารยาทในการอ่าน
7. อ่านหนังสือ บทความ หรือคำประพันธ์ อย่างหลากหลาย และประเมินคุณค่าหรือ แนวคิดที่ได้จาก การอ่าน เพื่อนำไปใช้ แก้ปัญหาในชีวิต	
8. มีมารยาทในการอ่าน	

สาระที่ 1 การอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ
แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัดการอ่าน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้องเหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน	1. การอ่านออกเสียง ประกอบด้วย 1.1 บทร้อยแก้วที่เป็นบทความทั่วไป และบทความปกิณกะ
2. ระบุความแตกต่างของคำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย	1.2- บทร้อยกรอง เช่น กลอนบทละคร กลอนเสภา กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 และโคลงสี่สุภาพ
3. ระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน	2. การอ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น 2.1 พรรณคดีในบทเรียน ข่าวและเหตุการณ์สำคัญ
4. อ่านเรื่องต่าง ๆ แล้วเขียนกรอบแนวคิดผังความคิด บันทึกย่อความ และรายงาน	2.2 บทความ บันทึกคดี สารคดี ตำนาน
5. วิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินเรื่องที่อ่านโดยใช้กลวิธีการเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดีขึ้น	2.3 สารคดีเชิงประวัติ งานเขียนเชิงสร้างสรรค์
6. ประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่สนับสนุนในเรื่องที่อ่าน	2.4- เรื่องราวจากบทเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น
7. วิเคราะห์ความสมเหตุสมผล การลำดับความ และความเป็นไปได้ของเรื่อง	3. การอ่านตามความสนใจ เช่น 3.1 หนังสืออ่านนอกเวลา
8. วิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดเห็นโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน	3.2 หนังสือตามความสนใจและตามวัยของนักเรียน
9. ตีความและประเมินคุณค่าแนวคิดที่ได้จากงานเขียนอย่างหลากหลายเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต	3.3 หนังสืออ่านที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนด
10. มีมารยาทในการอ่าน	4. มารยาทในการอ่าน

ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย

การจัดการเรียนรู้สาระภาษาไทย ทุกช่วงชั้น ด้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการอ่าน เป็นอันดับ 1 เห็นได้จากการกำหนดให้มีเวลาเรียนมาก และให้จัดการเรียนการสอนไว้ในช่วงเช้าของการเรียน แต่ยังมีปัญหากับผู้เรียนด้านต่าง ๆ ดังนี้

ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2544 : 374-375) ได้ชี้แนะถึงปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยว่าปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยเริ่มจากความคิดหรือแนวคิดหลักก่อน ซึ่งมีปัญหาในเชิงแนวคิดหลายด้าน เช่น

1. แนวคิดในคุณค่าของภาษาไทย

1.1 เห็นว่าการศึกษาและการให้ความสนใจภาษาไทยเป็นเรื่องเสียเวลาในการเรียนการสอน หรือศึกษาภาษาไทยให้ดีนั้นจำเป็นจะต้องใช้เวลามากและมีความอดทนสูง เช่น การอ่านหนังสือที่ดีมีคุณค่าต้องอาศัยเวลาพอสมควร การฝึกฝนการเขียนที่ดีต้องเขียนบ่อย และต้องปรับปรุงอยู่เรื่อย ๆ การพูดที่ดีต้องอดทนฝึก เป็นต้น การใช้ภาษาที่ดีจึงต้องใช้เวลานานมากจึงไม่เห็นความสำคัญของภาษาไทย เพราะต้องเสียเวลามากเกินไป

1.2 เห็นว่าการศึกษาภาษาไทยเป็นเรื่องของคนสนใจพิเศษเท่านั้น คนจำนวนมากเห็นว่า ภาษาไทยนั้นเป็นเรื่องของคนที่มีความสนใจพิเศษ หรือสนใจเฉพาะเรื่องเท่านั้น คนที่จะอดทนและทำงานอยู่กับภาษาไทยได้ จะต้องเป็นคนที่มีพรสวรรค์ทางด้านภาษาไทย หรือคนที่มีความสนใจทางด้านนี้อยู่แล้ว โดยมองจากการแต่งคำประพันธ์หรือบทร้อยแก้วต่าง ๆ นั้น ไม่ใช่ว่าทุกคนจะแต่งได้เหมือนกันหมด

1.3 เห็นว่าภาษาไทยเป็นเรื่องของคนชั้นสูง แนวความคิดของคนบางกลุ่มเห็นว่าภาษาไทยเป็นของเล่นของคนชั้นสูง คนที่ไม่มียานมาก คนที่ไม่ต้องรับผิดชอบ คนที่มีอันจะกินอยู่แล้ว มีเวลาว่าง ๆ ก็ศึกษากันไป สร้างงานกันไป โดยดูจากรวมคติบางเรื่อง การละเล่นบางอย่าง บทละครบางบท ซึ่งต้องเสียเวลามากในการประพันธ์ และเมื่อเอามาจัดทำเป็นบทละครต้องใช้เวลาเหมือนกัน ซึ่งเฉพาะคนชั้นสูงที่มีอันจะกินและมีเวลาว่างเท่านั้นจึงจะสนใจได้ แต่ที่สำคัญคือการใช้ภาษาที่ดีเป็นเรื่องไม่จำเป็น คนโดยมากรู้ภาษาไทยในขั้นติดต่อสื่อสารได้แล้ว การที่จะใช้ภาษาไทยให้มีคุณภาพสูงหรือมีประสิทธิภาพสูง จึงเห็นว่าเป็นเรื่องไม่จำเป็น เพราะในชีวิตประจำวันไม่ได้ใช้ภาษาไทยที่มีคุณภาพอย่างนั้น เช่น การเขียนจดหมายที่สุภาพเรียบร้อยในการติดต่อกัน การเขียนบันทึกทางราชการที่กระชับรัดกุม การเขียนร้องทุกข์ถึงบรรณาธิการ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นไม่มากนักในชีวิตของคนธรรมดา คนโดยมากจึงมีความเห็นว่าเป็นเรื่องไม่จำเป็นที่จะต้องไปทำให้มีคุณภาพสูงนัก

นอกจากนี้ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544 : 70) ได้นำเสนอถึงปัญหาที่นักเรียนอยู่ในสภาพที่สังคมมีลักษณะแอ่งกันอยู่ แอ่งกันทำมาหากิน แอ่งกันหางาน ทำให้ผู้เรียนมีลักษณะก่อให้เกิดปัญหาการเรียนการสอน คือ

1. ผู้เรียนมุ่งผลมากกว่ากระบวนการ ในการเรียนการสอนนักเรียนมุ่งที่ผลการเรียนการสอนมากกว่ากระบวนการเรียนการสอน มุ่งที่การสอบมากกว่ากิจกรรมในการเรียนการสอนในห้องเรียน

2. ผู้เรียนไม่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้ปกครองเท่าที่ควร การเรียนการสอนภาษาไทยที่คืดนั้น จำเป็นต้องเรียนจากสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการฝึกการสอนภาษาจากครอบครัวที่จะคอยควักขันและเอาใจใส่ในการเรียนของสมาชิกในครอบครัว เช่น การพูด การเขียน การสนทนา

3. ผู้เรียนมีจำนวนมาก การเรียนการสอนภาษาไทยจำเป็นต้องพิถีพิถันเอาใจใส่เป็นพิเศษ พิถีพิถันอยู่เสมอ ถ้ามีผู้เรียนเป็นจำนวนมากยากที่จะสอนได้ผลดี

ดังนั้น โดยสรุป ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทย มาจากปัญหาทั้งเชิงแนวคิด ครูผู้สอน นักเรียนตลอดจนสภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าจะช่วยให้การเรียนการสอนภาษามีประสิทธิภาพนั้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการทางภาษาไทยให้มากและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องศึกษาวิเคราะห์ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ของสาระภาษาไทย มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายปี หรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค และจัดทำคำอธิบายรายวิชา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจก่อน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องดำเนินการ ดังนี้

1. เลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องเลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น การสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น การปฏิบัติกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

2. คิดค้นเทคนิค กลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถคิดค้นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่น ๆ และนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ ความสามารถด้านเนื้อหาวิชา ความสนใจ และวัยของผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมโรงเรียนและชุมชน

3. กระบวนการเรียนรู้ มีหลากหลายรูปแบบ ผู้สอนสามารถเลือกนำไปใช้ หรือปรับใช้ โดยคำนึงถึงสภาพและลักษณะของผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตาม กระบวนการ การเรียนรู้อย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548 : 27) ได้เสนอแนะถึง การจัดบรรยากาศ และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้อย่างมีความสุข ไว้ ดังนี้

1. ยอมรับศักยภาพของผู้เรียนว่าสามารถเรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน แต่อาจใช้เวลาไม่เท่ากัน
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนยอมรับนับถือ ภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียน เลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ตามความถนัด ความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของตนเอง
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถของตนเอง และได้มีโอกาสแสดง ความสามารถอย่างเต็มที่ ตลอดจนการรู้จัก การวางแผนการเรียนรู้ได้เอง
5. จัดบทเรียนที่มีความหมาย มีประโยชน์ เหมาะสมกับวุฒิภาวะ และ ความสามารถที่จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสประสบความสำเร็จได้
6. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ชูใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมี คุณภาพ ตามศักยภาพอย่างมีความสุข
7. ใช้ภาษาที่ถูกต้อง ตามวัฒนธรรมการใช้ภาษา ในการจัดกระบวนการเรียน การสอน และปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนทุกโอกาส
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของตนเอง

จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ดังที่นำเสนอมา สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ให้กับผู้เรียน ควรมีการเลือกรูปแบบที่เหมาะสม มีกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และ ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ

เอกสารแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

1. ความหมายและความสำคัญของหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 10-11) ได้ชี้แนะถึง ความสำคัญของหลักสูตรว่า การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม ความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ช่วยทำให้คนมีการพัฒนาชีวิตในทางที่ดีขึ้น และยังเป็นเครื่องมืออันสำคัญของรัฐในการสร้างความ เป็น อันหนึ่งอันเดียวกันของพลเมือง ดังนั้น แนวทางในการจัดการศึกษาจึงต้องมี หลักสูตรเพื่อเป็น ทิศทางและมาตรฐานทางการศึกษาสำหรับควบคุม หลักสูตรจึงเป็นหัวใจ สำคัญของการศึกษา เป็น เครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม และทันสมัยและมีประสิทธิภาพ คนในประเทศนั้นก็ย่อมมีความรู้ และศักยภาพในการพัฒนา ประเทศได้อย่างเต็มที่ คำว่า “หลักสูตร” มีผู้ให้ความหมายไว้มากมายและแตกต่างกันไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นและประสบการณ์ที่แตกต่างกันของบุคคลนั้น ๆ ที่มีต่อหลักสูตร ตลอดจนโอกาสที่ผู้ว่าจะ มองหลักสูตรในแง่ใด อาจมองในฐานะผู้สร้างหลักสูตร ผู้ใช้ หลักสูตรหรือผู้เห็นคุณค่าความสำคัญ ของหลักสูตร อย่างไรก็ตามความหมายของหลักสูตรที่ นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรได้ให้ คำนิยามไว้ มีดังนี้

รวัชชัย ชัยจิรณายกุล (2529 : 10), วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535 : 2) และ สำลี รัตสุทธิ (2544 : 10) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้สอดคล้องกันว่า หลักสูตร หมายถึง กิจกรรม หรือประสบการณ์ทั้งหลายที่ โรงเรียนจัดขึ้นให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียน ได้มี ประสบการณ์ มีทักษะ เกิดการคิดและเจตคติ การปฏิบัติในทิศทางที่พึงประสงค์ที่จำเป็น ต่อการ ดำรงชีวิต

ธีรารัง บัวศรี (2531 : 6) แรมสมร อยู่สถาพร (2533 : 3) กาญจนา คุณารักษ์ (2543 : 38) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้สอดคล้องกันว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการหรือแผน ซึ่งได้ออกแบบการจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและมวล ประสบการณ์ ในแต่ละ โปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมาย ที่กำหนดไว้

สงัด อุทรานันท์ (2532 : 6) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารซึ่งเขียนขึ้นอย่างเป็นทางการซึ่งในเอกสารนั้นจะประกอบด้วย รายละเอียด ของ จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน รายละเอียดของเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียน การสอน ข้อกำหนดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน รวมทั้งกำหนดเวลาของการเรียน การสอน

สรุปว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่บรรจุแผนงานหรือ โครงการและเนื้อหา กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ ทักษะและพฤติกรรม ต่าง ๆ อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยที่แผนงานหรือ โครงการนั้น ๆ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สมบูรณ์ คือ มีจุดหมายที่ชัดเจน มีการกำหนดเนื้อหา สาระ ประสบการณ์ที่มี คุณค่าต่อผู้เรียน มีแนวทางการดำเนินงานที่เป็นระบบระเบียบ มีการ นำแผนงานและโครงการนั้น ไปปฏิบัติในสถานศึกษา จนทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม จนสามารถวัดและ ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้

2. ระดับของหลักสูตร

นักการศึกษา นักพัฒนาหลักสูตร ได้สรุปถึงระดับของหลักสูตรไว้ดังนี้
รวีวรรณ ศรีศรีรามครัน (2533 : 20) ได้สรุปถึงระดับของหลักสูตรว่า หลักสูตร
ทั่วไป มี 3 ระดับ ได้แก่

1. หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาติ
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น
3. หลักสูตรระดับ โรงเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาพิจารณาเลือก และปรับให้สอดคล้องกับสภาพโรงเรียน

สุมิตร คุณากร (2533 : 30) ได้สรุปถึงระดับของหลักสูตรว่ามี 4 ระดับ ได้แก่

1. หลักสูตรระดับชาติ จัดทำอย่างกว้าง ๆ ครอบคลุมทั้งประเทศ
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติมาปรับ ขยายให้
เหมาะสม กับท้องถิ่น
3. หลักสูตรระดับ โรงเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับท้องถิ่นมาปรับ ขยาย
ให้เหมาะสมกับโรงเรียน

4. หลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับ โรงเรียนมาปรับ ขยาย
ให้ เหมาะสมกับห้องเรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 3) ได้สรุปถึง ระดับของหลักสูตรว่ามี 3 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติหรือระดับแม่บท เป็นหลักสูตรแกนที่เขียนไว้กว้าง ๆ
และบรรจุสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศต้องเรียนรู้เหมือนกัน
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับ ใช้ให้
เหมาะสมกับ สภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชน และเป็นการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ได้จริงในชีวิต

3. หลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติและระดับท้องถิ่นไปปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร

สรุปว่า การจัดระดับของหลักสูตรนั้นจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่โดยสรุปแล้ว สามารถจัดหลักสูตรได้เป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. หลักสูตรระดับชาติ
2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น
3. หลักสูตรระดับโรงเรียน
4. หลักสูตรระดับห้องเรียน

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างหลักสูตรระดับโรงเรียน เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติ มาสร้าง ปรับ เพิ่มให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่

3. ประเภทของหลักสูตร

การกำหนดประเภทของหลักสูตรนั้น มีการแบ่งตามแนวคิดของนักวิชาการด้านหลักสูตร ซึ่งมีความคิดเห็นที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ดังนั้นจึงอาจจำแนกประเภทของหลักสูตรแต่ละ แนวความคิด ได้ดังนี้

Taba. (1962 : 382-412) ได้สรุปถึง ประเภทของหลักสูตรว่ามี 5 ประเภท ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (The Subject Curriculum)
2. หลักสูตรหมวดวิชา (The Broad-field Curriculum)
3. หลักสูตรเน้นกระบวนการทางชีวิตและสังคม (The Curriculum Based on Social Processes and Life Function)
4. หลักสูตรกิจกรรมหรือประสบการณ์ (The Activity or Experience Curriculum)
5. หลักสูตรแกนวิชา (The Core Curriculum)

Neagley and Evans. (1967 : 3-4) ได้สรุปถึง ประเภทของหลักสูตรว่า มี 3 ประเภท ใหญ่ๆ และมีส่วนย่อยลงไปดังนี้

1. หลักสูตรเน้นเนื้อหาวิชา (The Curriculum Designs Emphasizing Subject) แบ่งออกได้ดังนี้
 - 1.1 หลักสูตรรายวิชา (The Subject-centered Curriculum)
 - 1.2 หลักสูตรสหสัมพันธ์ (The Correlated Curriculum)

1.3 หลักสูตรหมวดวิชา (The Broad Field or Fused Curriculum)

1.4 หลักสูตรแกนวิชา (The Core Curriculum)

1.5 หลักสูตรเน้นวัฒนธรรม (The Culture-Epoch Curriculum)

1.6 หลักสูตรบูรณาการ (The Integrated Curriculum)

2. หลักสูตรเน้นตัวผู้เรียน (The Curriculum Designs Emphasizing Child)

แบ่งออกได้ดังนี้

2.1 หลักสูตรกิจกรรม (The Activity Curriculum)

2.2 หลักสูตรยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (The Child-centered Curriculum)

3. หลักสูตรประสบการณ์ (The Experience Curriculum) ได้แก่ หลักสูตรเน้น

สังคม (The Curriculum Designs Emphasizing Society) หลักสูตรยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง

สังกัด อุทรานันท์ (2532 : 227 – 240) ได้สรุปถึงประเภทของหลักสูตรว่า

มี 5 ประเภท คือ

1. หลักสูตรที่ยึดเอาสาขาวิชาหรือเนื้อหาวิชาเป็นหลัก มีดังนี้

1.1 หลักสูตรแยกวิชา

1.2 หลักสูตรสหสัมพันธ์หรือหลักสูตรสัมพันธ์วิชา

1.3 หลักสูตรรวมวิชาและหลักสูตรหมวดวิชา

1.4 หลักสูตรแกนวิชา

1.5 หลักสูตรบูรณาการ

2. หลักสูตรที่ยึดเอาความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก มีดังนี้

2.1 หลักสูตรที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

2.2 หลักสูตรประสบการณ์

2.3 การศึกษาแบบพัฒนาการ

2.4 การศึกษาในระบบเปิด

2.5 การศึกษาที่เน้นมนุษยนิยม

3. หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมและปัญหาของสังคมเป็นหลัก

4. หลักสูตรที่ยึดทักษะทางกระบวนการเป็นหลัก

5. หลักสูตรที่ยึดสมรรถภาพเป็นหลัก

ชำระ บัณฑิต (2531 : 148-180) วิจัย วงษ์ใหญ่ (2535 : 5-7) กาญจนา คุณารักษ์ (2543 : 279-286) ได้สรุปถึง ประเภทของหลักสูตรไว้สอดคล้องกัน สรุปว่ามี 11 ประเภท ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (The Subject Curriculum) ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรแยกออกเป็นรายวิชาต่าง ๆ และดำเนินการสอนแยกแตกต่างกันเป็นรายวิชา
2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา (The Broad Field Curriculum) ได้แก่ การจัดหลักสูตรให้มีความสัมพันธ์ในขอบข่ายของความรู้ต่าง ๆ เป็นการจัดนำเอาความรู้ในเครือเดียวกันมาผสมผสานกันไว้
3. หลักสูตรเน้นกระบวนการทางสังคมและชีวิต (The Curriculum Based on Social Process and Life Function)
4. หลักสูตรแบบกิจกรรมและประสบการณ์ (The Activity And Experience Curriculum) ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระหลักสูตร โดยมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์เป็นหลัก โดยจัดสาระของการเรียนออกเป็นหน่วย ๆ หรือกิจกรรม
5. หลักสูตรแบบวิชาแกน (The Core Curriculum) ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้มีความสัมพันธ์กันมากขึ้นกว่าหมวดวิชาหรืออาจจะยึดบางรายวิชาแกนกลาง และ จัดการสอนให้มีการผสมผสานความรู้หลาย ๆ วิชาเข้าด้วยกัน
6. หลักสูตรส่วนบุคคล (The Personalize Curriculum) ได้แก่ ครู นักเรียน วางแผน ร่วมกันตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยเรียกว่า สัญญาการเรียน เพื่อส่งเสริมและ พัฒนาถึงเอาศักยภาพของผู้เรียนออกมาใช้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้
7. หลักสูตรแบบเอกัตถภาพ (The Individual Curriculum) ได้แก่ การจัดเนื้อหา ของหลักสูตรให้เป็นไปตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล
8. หลักสูตรสัมพันธ์วิชา (The Correlated Curriculum) ได้แก่ วิชาที่ได้รับการ ปรับปรุง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยการนำเอาเทคนิคการสอนใหม่ ๆ มาใช้
9. หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ (The Competency-based Curriculum) ได้แก่ หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อความแน่ใจว่าผู้จบการศึกษาระดับหนึ่ง ๆ นั้นจะมีทักษะและความสามารถต่าง ๆ ตามที่ต้องการ เป็นหลักสูตรที่ไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องความรู้และเนื้อหาวิชา ซึ่งอาจจะเปลี่ยนแปลง ได้ตามกาลเวลา แต่จะมุ่งเน้นในด้านทักษะ ความสามารถ เจตคติและ ค่านิยมอันจะมีประโยชน์ต่อ การดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

10. หลักสูตรกระบวนการ(The Process Approach Curriculum) ได้แก่ หลักสูตรที่ เน้นกระบวนการเป็นรายวิชาหรือแบบที่ยืดหยุ่นหาสังคมก็ได้ แต่วิธีการที่ให้ เนื้อหาหรือวิธีการ เรียนการสอนจะเน้นกระบวนการ

11. หลักสูตรบูรณาการ(The Integrated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่พัฒนามา จาก หลักสูตรกว้าง ๆ โดยนำเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมกัน

สรุปว่า หลักสูตรแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภท คือ หลักสูตรที่ยึด เนื้อหาวิชาเป็นหลัก หลักสูตรที่ยึดความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก และ หลักสูตรที่เน้น กระบวนการทางสังคมและชีวิต

4. องค์ประกอบของหลักสูตร (Curriculum Component)

องค์ประกอบของหลักสูตร นับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้หลักสูตรมีความ สมบูรณ์ครบถ้วน ทำให้มองเห็นลักษณะโครงสร้าง รูปแบบของหลักสูตรว่าเป็นลักษณะใด ซึ่ง นักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตร ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ดังนี้ Tyler. (1949 : 1) ได้เสนอแนะถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่า มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย (Educational Purpose) ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดผล
2. ประสบการณ์ (Educational Experience) ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้

จุดมุ่งหมาย บรรลุผล

3. วิธีการจัดประสบการณ์ (Organizational of Educational Experience) เพื่อให้ การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. วิธีการประเมิน (Determination of What to Evaluate) เพื่อตรวจสอบ จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

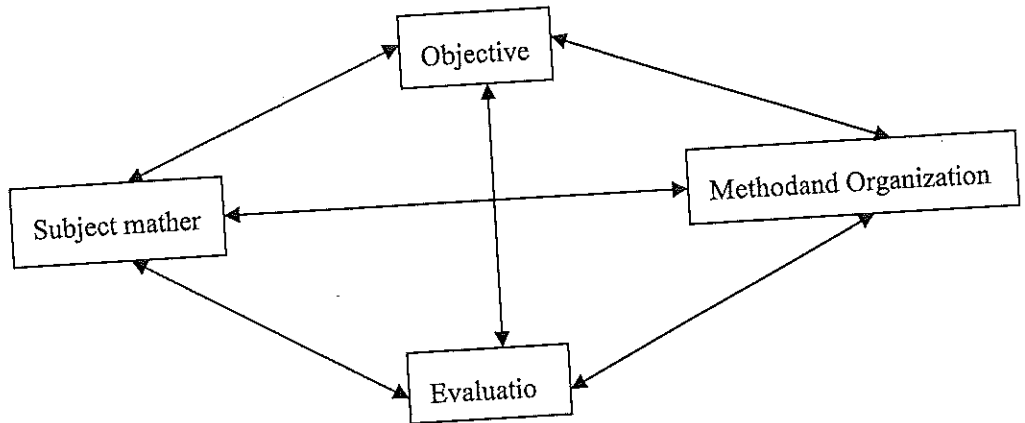
Taba. (1962 : 422-423) ได้เสนอแนะถึง องค์ประกอบของหลักสูตรว่า

ประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ
2. เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
3. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. วิธีการประเมินผล

องค์ประกอบดังกล่าวสามารถแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหลักสูตร

ได้ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของหลักสูตรของทาบ

Note . Form Curriculum Development Theory and Practice by Taba. (1962 : 62)

New York : Harcourt, Brace and World

สังกัด อุทรานันท์ (2532 : 30) ได้เสนอแนะถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ว่าประกอบด้วย ดังนี้

1. เหตุผลความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดหมายของหลักสูตร
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. การจัดการเรียนการสอน
5. การใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาการในชุมชน
6. การประเมินผล

ปราณี สังฆะตะวรินทร์ (2536 : 56) ได้ชี้แนะถึง องค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบด้วย ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
2. การกำหนด โครงสร้างหรือเนื้อหาสาระ
3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. การกำหนดวิธีการวัดผล

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 5) ได้เสนอแนะถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบด้วย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์
2. สาระความรู้และประสบการณ์
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. การวัดและประเมินผลการเรียน

ชมพินทร์ ฤกษ์จร ณ อุษยา (2540 : 16) ได้เสนอแนะถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบด้วย ดังนี้

1. จุดหมาย (Objectives)
2. เนื้อหาวิชา (Content)
3. ประสบการณ์การเรียน (Learning Experiences)
4. การประเมินผล (Evaluation)

ธำรง บัวศรี (2542 : 7-9) ได้เสนอแนะถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบด้วย ดังนี้

1. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims)
2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (Instructional Objectives)
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (Content Experiences)
4. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies)
5. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน (Instruction Media and Materials)
6. การประเมินผล (Evaluation)

นาคยา ปิณฑานนท์, มธุรส จงชัยกิจ และศิริรัตน์ นิละคุปต์ (2542 : 38-40) ได้เสนอแนะถึงองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาว่าประกอบด้วย ดังนี้

1. เป้าหมาย มาตรฐานและการสำเร็จการศึกษาของกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. หลักการและเหตุผลของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และรายวิชาต่าง ๆ
3. คำอธิบายสาระและคำอธิบายรายวิชา
4. จุดประสงค์ของแต่ละวิชาแต่ละชั้นปี
5. หน่วยการเรียนรู้
6. สัปดาห์เวลา
7. แผนการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

กรมวิชาการ (2545 : 12) ได้เสนอแนะถึงองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษาว่าประกอบด้วยดังนี้

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
 2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
 3. โครงสร้างหลักสูตร
 4. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
 5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 6. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
 7. การวัดและประเมินผล
 8. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
- วัฒนาพร ระเบียบทุกษ์ (2545 : 12) ได้เสนอแนะถึงองค์ประกอบของหลักสูตร

สถานศึกษาว่าประกอบด้วย ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย
2. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. โครงสร้างหลักสูตร
4. รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
7. การวัดและประเมินผล
8. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
9. อื่น ๆ (ที่สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติม)

พิสนุ ฟองศรี (2549 : 134-135) และสุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 18-19) ได้ชี้แนะถึง

องค์ประกอบของหลักสูตร ว่าประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึง ความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้ที่จะผ่านหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสำคัญ เพราะเป็นตัวกำหนดทิศทาง และขอบเขตในการให้ศึกษา ช่วยในการเลือกเนื้อหาและกิจกรรม ตลอดจนใช้มาตรการอย่างหนึ่ง ในการประเมินผล จุดมุ่งหมายของการศึกษามีอยู่หลายระดับ ได้แก่ จุดมุ่งหมายระดับหลักสูตร ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่บอกให้ผู้เกี่ยวข้องรู้เป้าหมายของหลักสูตรนั้น ๆ จุดมุ่งหมายของกลุ่มวิชา วิชาแต่ละกลุ่มจะสร้างคุณลักษณะที่แตกต่างกันให้

กับผู้เรียน ดังนั้นแต่ละกลุ่มวิชาจึงมีการกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ต่างกัน จุดมุ่งหมายรายวิชาเป็นจุดมุ่งหมายที่ละเอียดจำเพาะเจาะจงกว่า จุดมุ่งหมายกลุ่มวิชา ผู้สอนรายวิชาจะกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนเนื้อหาแต่ละบทแต่ละตอนขึ้นในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

2. เนื้อหาวิชาหรือสาระการเรียนรู้ (Content) เลือกเนื้อหาประสบการณ์ การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยดำเนินการตั้งแต่การเลือกเนื้อหาและประสบการณ์ การเรียงลำดับเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งการกำหนด เวลาเรียนที่เหมาะสม

3. การนำหลักสูตรไปใช้หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (Curriculum Implementation) เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำวัสดุหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู เอกสารหลักสูตร แผนการสอน แนวการสอน และแบบเรียน เป็นต้น ต้องมีการเตรียมความพร้อม ด้านบุคลากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน จำนวนครูและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การดำเนินการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในขั้นนำหลักสูตรไปใช้ เพราะหลักสูตรจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ในด้านการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ การวัดและประเมินผล จิตวิทยาการสอน ตลอดจนปรัชญาการศึกษาของแต่ละระดับ จึงทำให้การเรียนของผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

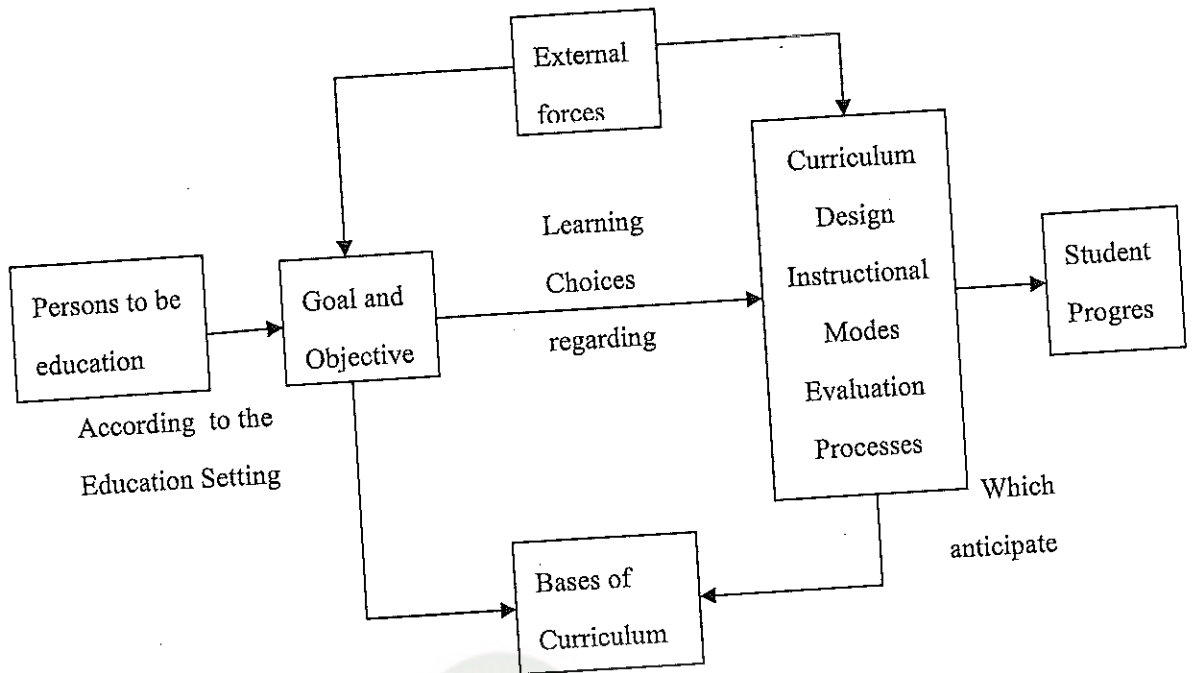
4. การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation) เป็นการหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุและอุปสรรคในการจัดทำหลักสูตรการประเมินผลหลักสูตรเป็นงานใหญ่ มีขอบเขตกว้าง ผู้ประเมินต้องวาง โครงการประเมินผลไว้ล่วงหน้า

Saylor, Alexander. and Lewis. (1981 : 28-29) ได้สรุปถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบด้วย

1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ต้องเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรความสามารถตามความต้องการของสังคม ทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และความเชี่ยวชาญพิเศษ

2. การออกแบบหลักสูตร เลือกวิธีการหรือรูปแบบการเรียนการสอนในการดำเนินการเรียนการสอน

3. การประเมินหลักสูตร
ดังรายละเอียดแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของ Saylor and Alexander
 Note . Form Curriculum Planning For Better Teaching and Learning (pp. 28-29), by
 Saylor, Alexander, and Lewis. (1981) New York : Holt, Rinehart and Winston.

สรุปว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ จุดหมายของหลักสูตรหรือวิสัยทัศน์/
 เป้าหมาย จุดประสงค์การเรียนการสอนหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โครงสร้าง
 หลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แนวทางการจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้ แนว
 ทางการวัดและประเมินผล และการบริหารจัดการหลักสูตรหรือแผนการประเมินและปรับปรุง
 หลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
 และการใฝ่รู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีจุดมุ่งหมายเพื่อ พัฒนาหลักสูตรรายวิชา
 เพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่าน
 อย่างมีวิจารณญาณ ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรที่พัฒนา และคุณลักษณะด้านการใฝ่รู้
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดเนื้อหาจากการอ่านนิทาน
 พื้นบ้าน ข่าวดราม่า เรื่องสั้น บทร้อยกรอง และพระบรมราโชวาท นำมาประกอบในการ
 พัฒนานักเรียน จากนั้นผู้วิจัยจะนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของ
 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม

เขต 3 เพื่อหาคำตอบว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพและเหมาะสมเพียงพอที่จะนำไปใช้พัฒนา
นักเรียนหรือไม่

5. รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรของไทยนั้น ยังมีน้อยมาก
ส่วนมาก เป็นรูปแบบแนวคิดของต่างประเทศ ซึ่งมีนักวิชาการ และนักพัฒนาการศึกษาหลาย
ท่านได้เสนอรูปแบบไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler. (1989 : 202) ได้เสนอแนวคิด
พื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ที่รู้จักกันดี คือ หลักการ และเหตุผลในการสร้างหลักสูตร การ
จัดหลักสูตร และการสอน นั้นควรจะตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ คือ Tyler. (1989 : 202)

1.1 มีความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่ควรแสวงหา

1.2 มีประสบการณ์การศึกษาอะไรบ้างที่ควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุ

จุดประสงค์ที่กำหนดไว้

1.3 จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมี

ประสิทธิภาพ

1.4 จะประเมินประสิทธิผล ของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะ

ตัดสินใจว่าบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

จากคำถามทั้ง 4 ข้อ ที่ให้เห็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร การสร้างหรือพัฒนา
หลักสูตรต้องคำนึงถึง จุดมุ่งหมาย การกำหนดประสบการณ์การศึกษา การจัดประสบการณ์
ทางการศึกษาให้ผู้เรียน และการประเมินสัมฤทธิผลของหลักสูตร ดังนั้น รูปแบบการพัฒนา
หลักสูตรของ Tyler . (1989 : 200-202) จะเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ต้องทำให้ชัดเจน โดยอาศัย
แหล่งข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจ 3 แหล่ง คือ จากการศึกษาผู้เรียน จากการศึกษาสังคม
และจากข้อเสนอแนะของนักวิชาการ หลังจากนั้นก็จะได้จุดมุ่งหมายชั่วคราวมาเป็นจำนวนมาก
ซึ่งอาจมีมากกว่าที่จัดไว้ในหลักสูตร จึงควรพิจารณาก่อนกรองเลือกเฉพาะจุดมุ่งหมายที่สำคัญ
และสอดคล้องกันโดยพิจารณาจากปรัชญาการศึกษา ปรัชญาสังคม และจิตวิทยาการเรียนรู้
เพื่อให้ได้จุดมุ่งหมายขั้นสุดท้ายซึ่งจะเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการเลือกเนื้อหาและกิจกรรมการ
เรียน ซึ่งควรเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ให้โอกาสผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามจุดมุ่งหมาย

ประสบการณ์ การเรียนควรเป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน และอยู่ในขอบข่ายความสามารถของผู้เรียน รวมทั้งการเลือกประสบการณ์การเรียนที่สามารถนำไปสู่จุดมุ่งหมายหลาย ๆ อย่างได้

3. การจัดประสบการณ์การเรียน เป็นการนำประสบการณ์ที่เลือกไว้ มาจัดให้แก่ผู้เรียนโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง การลำดับขั้นตอน และการบูรณาการของประสบการณ์เหล่านั้น

4. การประเมินผล เป็นกระบวนการที่จะตรวจสอบว่าประสบการณ์การเรียนที่จัดขึ้นนั้น ได้ผลที่พึงปรารถนาจริง ๆ หรือไม่ และได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

5. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Taba. (1962 : 438) มีแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรเหมือน Tyler. (1989 : 202) มีความเชื่อว่า ผู้สอนซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจากล่างขึ้นไปสู่บน (The Grass-roots Approach) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีขั้นตอนคล้ายรูปแบบของ Tyler. (1989 : 202) และประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ซึ่งผู้สอนควรมีบทบาทสำคัญ ขั้นตอนดังกล่าวได้แก่ Taba. (1962 : 438)

5.1 วินิจฉัยความต้องการ (Diagnosis of Needs) สำรวจสภาพปัญหาความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม และผู้เรียน

5.2 กำหนดจุดประสงค์ (Formulation of Objectives) กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนหลังจากที่ได้วินิจฉัยความต้องการแล้ว

5.3 คัดเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content) จุดประสงค์ที่กำหนดแล้ว จะช่วยให้การเลือกเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระที่เลือกนี้ นอกจากจะต้องให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ วิชา และความสามารถของผู้เรียนแล้ว เนื้อหาสาระยังต้องมีความเชื่อถือได้และสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วย

5.4 จัดเนื้อหาสาระ (Organization of Content) เนื้อหาสาระที่เลือกได้ต้องจัดโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง และความยากง่ายของเนื้อหา วุฒิภาวะ ความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน

5.5 คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา จุดประสงค์ของหลักสูตร

5.6 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experiences)
ประสบการณ์การเรียนรู้ควรจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระ และความต่อเนื่อง

5.7 กำหนดสิ่งที่ประเมิน และวิธีการประเมินผล (Determination of
What to Evaluate and of the Ways and Means of Doing it) ตัดสินใจว่าจะต้องประเมินอะไร
เพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธี
ประเมินผลอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร Tabá. (1962 : 438)

6. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Saylor and Alexander. (1981
: 30-39) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

6.1. การกำหนดเป้าประสงค์ และวัตถุประสงค์ (Goals and Objectives)
นักพัฒนาหลักสูตรควรกำหนดเป้าประสงค์ทางการศึกษา ซึ่งเป็นหลักกว้าง ๆ ก่อน จากนั้นจึง
กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะที่ต้องการ ได้บรรลุเป้าประสงค์หลักนั้น ๆ โดยพยายามให้
เป้าประสงค์ทางการศึกษาครอบคลุม 4 ประเด็น คือ การพัฒนาการส่วนบุคคล (Personal
Development) การศึกษาช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ในประสบการณ์เพื่อนำไป
แก้ปัญหาในแต่ละบุคคล สมรรถภาพทางสังคม (Social Competence) เป้าหมายของการศึกษา
เพื่อมีความสุขภาวะทางสังคม ยกระดับทางสังคม ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง (Continued
Learning Skills) เป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และความชำนาญเฉพาะด้าน
(Specialization) เป็นเรื่องที่จัดทำหลักสูตรค่อนข้างยาก เพราะเป็นการเตรียมโอกาสใน
ความก้าวหน้าในอาชีพอย่างไรก็ตามอาจจะมีขอบเขตที่สำคัญอื่น ๆ อีก ซึ่งนักพัฒนาหลักสูตร
หรือผู้วางแผนหลักสูตรอาจจะพิจารณาตามความเหมาะสมกับผู้เรียนลักษณะของสังคม
เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขตต่างๆ จะได้รับการคัดเลือกจากการพิจารณาตัวแปรภายใน
นอก (External Variables) อย่างรอบคอบ ตัวแปรดังกล่าว ได้แก่ ทัศนนะ และความต้องการของ
สังคมข้อบังคับทางกฎหมายของรัฐ ข้อค้นพบจากงานวิจัยต่าง ๆ ปรัชญาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
ทางด้านหลักสูตร เป็นต้น

6.2 การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) หลังจากที่ได้กำหนด
เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องวางแผนออกแบบ
หลักสูตร ตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือก และจัดเนื้อหาสาระ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่
เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่ได้เลือกมาแล้ว ในการออกแบบหลักสูตรบางครั้ง
ต้องมีความยืดหยุ่นในการเลือกเนื้อหา และกิจกรรมที่บรรลุวัตถุประสงค์อย่างครอบคลุม และ
ออกแบบการเรียนการสอน และวิธีการประเมินที่มีความเป็นไปได้ นอกจากนี้ Saylor,

Alexander. and Lewis. (1981 : 38) แนะนำว่าการออกแบบหลักสูตร ต้องสามารถตอบคำถามดังต่อไปนี้

- 6.2.1 ผู้เรียนเป็นใคร
- 6.2.2 วัตถุประสงค์ย่อยคืออะไร
- 6.2.3 ประเภทของประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะต้องเตรียมคืออะไร
- 6.2.4 ขอบเขตประสบการณ์การเรียนรู้คืออะไร
- 6.2.5 การมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ผู้สอนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องคืออะไร
- 6.2.6 ระยะเวลาในแต่ละด้านคืออะไร
- 6.2.7 ใช้เกณฑ์อะไรในการประเมิน

อะไร

รูปแบบของหลักสูตรที่เลือกแล้วควรจะให้เหมาะสม และสอดคล้องกับเป้าหมาย และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน และลักษณะของสังคม ตลอดจนข้อกำหนดต่าง ๆ ของสังคม และปรัชญาทางการศึกษา

6.3 การใช้หลักสูตร (Curriculum Implement) หลังจากที่ได้ตัดสินใจเลือกรูปแบบหลักสูตรแล้ว ก็จะเป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้โดยผู้สอนควรวางแผนและจัดทำแผนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ครูผู้สอนจะต้องเลือกวิธีการสอน และสื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

6.4 การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) การประเมินผลหลักสูตรเป็นขั้นตอนสุดท้าย นักพัฒนาหลักสูตร และผู้สอนจะต้องตัดสินใจเลือกเทคนิคการประเมินที่สามารถตรวจสอบความสำเร็จของหลักสูตร หรือบอกได้ว่าหลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมิน ต้องประเมินระหว่างการเรียนการสอน และประเมินรวบยอด การประเมินระหว่างการเรียน จะช่วยให้พิจารณาการวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการตัดสินใจปรับปรุงในกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ส่วนการประเมินรวบยอดเป็นการประเมินการวางแผนใช้หลักสูตรทั้งหมด เพื่อตัดสินใจในการทบทวนปรับปรุง และประยุกต์ใช้ในกลุ่มประชากรอื่น ๆ ดังนั้น การประเมินหลักสูตร จึงเน้นที่การประเมินตัวหลักสูตร คุณภาพของการสอน และพฤติกรรมทางการเรียนของผู้เรียน ผลจากการประเมินจะช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตรตัดสินใจได้ว่า จะยังคงใช้หลักสูตรนี้ต่อไป ควรปรับปรุงแก้ไข หรือควรยกเลิกหลักสูตรดังกล่าว

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และเป็นสิ่งที่ไม่ได้ เพราะการอ่านเป็นกระบวนการสำคัญในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ความเจริญทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ข้อมูลข่าวสารเผยแพร่ไปอย่างรวดเร็ว มนุษย์จึงจำเป็นต้องอาศัยการอ่านเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจและดำเนินชีวิตให้ทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการอ่านตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะกระบวนการในการรับสาระสำคัญในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน สื่อสารสนเทศต่าง ๆ ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้วิทยาการสาขาต่าง ๆ เผยแพร่ออกมาในรูปของสิ่งพิมพ์เป็นจำนวนมาก การอ่านจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็น ต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของมนุษย์ นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ดังนี้

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2525 : 18) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านคือ กระบวนการค้นหาความหมาย ของเครื่องหมายและสัญลักษณ์ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นสัญลักษณ์ของตัวอักษรเท่านั้น แต่อาจเป็นสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายใด ๆ ที่สามารถตีความได้

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2525 : 56) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นการถ่ายทอดตัวอักษรเป็นความคิด การอ่านจึงนับเป็นการใช้ภาษาอย่างหนึ่ง เพราะผู้ที่สามารถถ่ายทอดภาษาอักษรออก เป็นความคิดได้ต้องรู้ภาษานั้น ต้องใช้ภาษานั้นได้

ลวีลักษณ์ บุญยกาญจน์ (2525 : 2-5) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับความหมายของการอ่านไว้ว่า หมายถึงการแปลความหมายของตัวอักษรมาเป็นถ้อยคำ แล้วนำความคิดนั้นไปใช้ประโยชน์ หัวใจการอ่านอยู่ที่เข้าใจความหมายของคำที่ปรากฏอยู่ในความนั้น

สนธิ ตั้งทวี (2526 : 4) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า หมายถึง การแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำและความคิด แล้วนำความคิดนั้นมาใช้ประโยชน์

ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 13) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านหมายถึง กระบวนการในการแปลความหมายของตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ที่มีการจดบันทึกไว้ การอ่าน เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การแปลความ การตอบสนอง การกำหนดความมุ่งหมาย และการจัดลำดับภาพของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่ผู้อ่านเห็น จะกระตุ้นการทำงานของสมอง ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพและปริมาณของประสบการณ์ ของผู้อ่านมีมาก่อน

ปรีชา หิรัญประดิษฐ์ (2532 : 60) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน คือ การรับรู้ความหมายของสารจากลายลักษณ์อักษร การแปลตัวหนังสือออกมาเป็นเสียงและความหมาย ดังนั้นการอ่านจึงมีเป้าหมายอยู่ที่ผู้อ่านต้องเข้าใจสารและรับรู้ความหมายของสิ่งที่อ่านได้

บันลือ พุททชะวัน (2532 : 2) ได้จำแนกความหมายของการอ่านไว้ สรุปได้ดังนี้

คือ

1. การอ่านเป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูด โดยการผสมเสียงเพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด การอ่านแบบนี้ไม่ได้มุ่งให้สะกดตัวผสมคำอ่านเป็นคำ ๆ แต่มุ่งให้อ่านหนังสือได้แตกฉานเท่านั้น

2. การอ่านเป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานตัวอักษร ออกเสียงเป็นคำหรือเป็นคำหรือประโยค ทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความ โดยการอ่านหรือฟังผู้อ่านแล้วรู้เรื่องเรียกว่า อ่าน ซึ่งมุ่งให้อ่านแล้วรู้เรื่องของสิ่งที่อ่าน

3. การอ่านเป็นการสื่อความหมายที่จะถ่ายทอดความคิด ความรู้จากผู้เขียนถึงผู้อ่าน การอ่านลักษณะนี้เรียกว่าการอ่านเป็นผู้อ่านยอมเข้าใจถึงความรู้ลึกนึ้กคึกคึกของผู้เขียน โดยอ่านแล้วสามารถประเมินผลของสิ่งที่อ่านด้วย

4. การอ่านเป็นการพัฒนาความคิด โดยผู้อ่านต้องใช้ความสามารถหลาย ๆ ด้าน เช่น การสังเกต จำรูปคำ ใช้สติปัญญาและประสบการณ์เดิมในการแปลความหรือถอดความ ให้เกิดความเข้าใจในเรื่องราวที่อ่านได้ดี โดยใช้วิธีการอ่านแบบนี้ จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอนและต่อเนื่อง

สมพร มั่นตะสูตร แห่งพิพัฒน์ (2534 : 8) ให้ความหมายการอ่าน ว่า คือการรับรู้ความหมายจากถ้อยคำที่ตีพิมพ์หรือหนังสือ โดยผู้อ่านรับรู้ว่าคุณเขียนได้ส่งสารอะไรมายังผู้อ่าน ทั้งในด้านความคิด ความรู้ ความหมาย ความสัมพันธ์กับสิ่งอื่นว่าคุณเขียนตั้งใจแสดงอะไร มีความหมายว่าอะไร เกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง

วราณี โสมประยูร (2537 : 127) สรุปความหมายของการอ่านไว้ว่า เป็นกระบวนการของสมอง ที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เพื่อรับรู้และเข้าใจความหมายของคำและสัญลักษณ์ โดยแปลออกมาเป็นความหมายที่สื่อความคิดระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกัน และผู้อ่านสามารถนำความหมายนั้น ๆ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2539 : 5) ให้ความหมายของการอ่านว่า หมายถึง การทำความเข้าใจหนังสือด้วยความรู้ การสังเกตพิจารณาด้วยท้าวปัญญาครอบด้าน

ศิริพร ลิ้มตระกูล (2541 : 5) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน คือ กระบวนการแห่งความคิดในการรับสารเข้า ขณะที่อ่านสมองของผู้อ่านจะต้องคิดตาม ผู้เขียนหรือตีความข้อความที่อ่านไปด้วยตลอดเวลา

นพดล จันทรเพ็ญ (2543 : 73) ได้ให้ความหมายของการอ่าน คือ การแปล ความหมายของตัวอักษร เครื่องหมายสัญลักษณ์ เครื่องสื่อความหมายต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่สายตา ออกมาเป็นความคิด ความเข้าใจเชิงสื่อสาร แล้วผู้อ่านสามารถนำความคิด ความเข้าใจนั้น ไป ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ต่อไป

Dale. (1956 : 89) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน หมายถึง กระบวนการค้นหาความหมายจากสิ่งตีพิมพ์ เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ของผู้อ่าน การอ่าน ไม่ได้หมายความว่ามองผ่านแต่ละประโยค หรือแต่ละย่อหน้าเท่านั้น แต่ผู้อ่านจะต้องเข้าใจ ความคิดในเรื่องนั้น ๆ ด้วย

Bush. and Huebner. (1970 : 4) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการอ่านว่า การอ่านเป็น กระบวนการคิด การอ่านออกเสียงเป็นทักษะอย่างหนึ่งของการอ่าน หัวใจของการอ่าน อยู่ที่เข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน

Harris. (1971 : 13) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน คือ การตีความ สิ่งตีพิมพ์ หรือสัญลักษณ์ของถ้อยคำ อย่างมีความหมาย จากความหมายของการอ่านที่ กล่าวมาข้างต้น

Hairs. and Smith. (1986 : 55) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการอ่านว่า การอ่าน เป็นรูป หนึ่งของการสื่อสารเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน โดยผู้เขียน แสดงความคิดเห็นผ่านทางตัวอักษร และผู้อ่านต้องตีความหมายจากตั้งอักษร

สรุปได้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการคิด ที่ผู้อ่านต้องแปลความหมายจาก ตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ ออกมา เพื่อทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน ซึ่งจะต้องอาศัยประสบการณ์ เดิม และความรู้ทางภาษา จึงจะแปลความหมายของตัวอักษรนั้น ได้อย่างถูกต้อง

2. ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นพฤติกรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ และความเข้าใจ มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ ดังนี้

ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 2-3) ได้สรุปถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่าน มีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์ เป็นการให้คำบอกเล่าที่จะนำไปสู่ความรู้ ซึ่งจากความรู้นี้จะ นำไปสู่ความฉลาด การอ่านเป็นการหาความรู้อย่างประหยัดเป็นการพักผ่อนเป็นการหาความ

สนุกสนานผจญภัยการอ่านเป็นการหาทางแก้ปัญหา เป็นประสบการณ์ทางสุนทรียภาพทาง
หนึ่ง เช่นเดียวกับ การฟังดนตรี หรือดูภาพงาม ๆ เพราะหนังสือที่อ่านบางเล่มเป็นวรรณคดี
มีศิลปะในการเขียน ซึ่งสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าถึงประสบการณ์ทางสุนทรียภาพได้

นพดล จันทรเพ็ญ (2531 : 34) ได้สรุปถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่าน
ช่วยให้เราสามารถหาความรู้ ความบันเทิง สร้างเสริมประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิต
ทั้งการศึกษา อาชีพ การงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ (2531 : 34) ได้สรุปถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า
การอ่านเป็นทักษะทางภาษาด้านการรับรู้ที่มีความสำคัญมาก เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือ
ในการเรียนรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ช่วยให้เราคน ได้เพิ่มพูนความรู้จากข้อความที่เผยแพร่อยู่ทั่วไปในสังคม
 อีกทั้งยังเป็นรากฐานในการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ดีไปด้วย นอกจากการอ่านจะช่วยให้คนเรียนได้ดี
แล้ว ยังช่วยให้คนได้พัฒนาความคิดของตนเอง และเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตทุกด้าน
 นับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถของแต่ละ
บุคคล วึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ที่ได้ผลระยะยาวที่สุด

บันลือ พุกกะวัน (2532 : 10-11) ได้สรุปถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า
การอ่านมีความสำคัญและจำเป็นแห่งชีวิต ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ หากอ่านไม่ได้การเรียนการสอนย่อมพบ
อุปสรรคอย่างใหญ่หลวง พฤติกรรมการเรียนของเด็กจะเปลี่ยนไป หงอยเหงา เก็บกด หรือ
มีจะนั้นจะแสดงออกต่าง ๆ ในลักษณะทดแทนปมด้อยเหล่านี้ก็มี ครูจำเป็นต้องเอาใจใส่
ช่วยเหลือแก้ไข ตั้งแต่เริ่มอ่านบทเรียนแรกทันที
2. เด็กที่อ่านได้ย่อมได้รับการยอมรับ ตรงกันข้ามกับเด็กที่มีอุปสรรคในการ
อ่านย่อมขาดความเชื่อมั่นในตนเอง
3. การอ่านเป็นสิ่งส่งเสริมให้เด็กได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทั้งนี้
เพราะไม่ว่าจะเป็น โรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาในโลก ก็ไม่อาจจัดประสบการณ์ให้นักเรียน
ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด หรือตามความจำเป็นของเด็กเหล่านั้นได้ดี
4. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบธุรกิจ การปรับปรุงอาชีพเมื่อ
พ้นวัยประถมศึกษาอาจเรียนรู้จากกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้อีกทางหนึ่ง
5. การอ่านมีความสำคัญต่อการเป็นพลเมืองที่ดี ที่จะรู้ข่าวสารเหตุการณ์ของ
บ้านเมือง การปกครอง ที่พลเมืองจะต้องให้ความร่วมมือแก่ทางราชการได้ดี

6. การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการวินิจฉัยเลือกตัวแทนในด้านการเมือง และการปกครอง อันเป็นรากฐานสำคัญในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7. การอ่านเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะช่วยให้เด็กประถมศึกษา หรือพ้นวัย ประถมศึกษาสามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยใช้การอ่าน ทั้งยังได้รับความเพลิดเพลิน ช่วยพัฒนาจิตใจและอื่น ๆ ได้อีกด้วย

8. การอ่านเป็นกิจกรรมสำคัญมากขึ้น ยิ่งมีความเจริญมากขึ้นเพียงใด การ อ่านก็ทวีความสำคัญมากขึ้นเพียงนั้น

วรรณิ โสภประยูร (2539 : 121-122) เสนอแนะถึงความสำคัญของการอ่านไว้

ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการศึกษาเล่าเรียนทุกระดับ ผู้เรียนเป็น ต้องอาศัยทักษะการอ่าน ทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของวิชาการต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองได้รับความรู้และประสบการณ์ตามที่ต้องการ

2. ในชีวิตประจำวัน โดยทั่วไป คนเราต้องอาศัยการอ่านติดต่อสื่อสารเพื่อทำ ความเข้าใจกับบุคคลอื่นร่วมไปกับทักษะการฟัง การพูด และการเขียน ทั้งในด้านการกิจ ส่วนตัว และการประกอบอาชีพการงานต่าง ๆ ในสังคม

3. การอ่านช่วยให้บุคคลสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากสิ่งทีอ่านไป ปรับปรุงและพัฒนาอาชีพ หรือธุรกิจการงานที่ตัวเองกระทำอยู่ ให้เจริญก้าวหน้า และประสบ ความสำเร็จได้ในที่สุด

4. การอ่านสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคลในด้านต่าง ๆ ได้ เป็นอย่างดี เช่น ช่วยให้มีมั่นคงปลอดภัย ช่วยให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ช่วยให้เป็นที่ยอมรับ ของสังคม ช่วยให้มีเกียรติยศและชื่อเสียง เป็นต้น

5. การอ่านทั้งหลายจะส่งเสริมให้บุคคลได้ขยายความรู้และประสบการณ์ เพิ่มขึ้นอย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง ทำให้เป็นผู้รอบรู้เกิดความมั่นใจในการพูด ปราศรัย การ บรรยาย หรือ การอภิปรายปัญหาต่าง ๆ นับว่าเป็นการเสริมบุคลิกภาพ และความน่าเชื่อถือ ให้แก่ตนเอง

6. การอ่านหนังสือ หรือสิ่งพิมพ์หลายชนิดนับว่าเป็นกิจกรรมนันทนาการที่ น่าสนใจมาก เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร นวนิยาย การ์ตูน เป็นการช่วยให้บุคคลรู้จักใช้ เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเกิดความเพลิดเพลินสนุกสนานได้เป็นอย่างดี

7. การอ่านเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีต เช่น ศิลาจารึก ประวัติศาสตร์ เอกสารสำคัญ วรรณคดี จะช่วยให้ผู้นับรู้จักอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยเอาไว้ และสามารถพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปได้

ศิริพร ลิ้มตระกูล (2541 : 5-6) เสนอแนะถึงความสำคัญของการอ่านว่า ปัจจุบันเป็นยุคของข่าวสารการอ่าน จึงมีความสำคัญมากในชีวิตประจำวันของทุกคน ข้อมูลหรือความเจริญในแทบทุกด้านได้รับการเผยแพร่ในรูปของสิ่งตีพิมพ์มากมาย บุคคลในวงการต่าง ๆ จึงควรมีความรู้และความสามารถในการอ่านเพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาความรู้ อันนำไปสู่การพัฒนาทางเทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนาประเทศชาติในที่สุด ความสำคัญของการอ่านหนังสือสรุปได้ดังนี้

1. การอ่านหนังสือทำให้ได้เนื้อหาสาระความรู้มากกว่าการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น การฟัง

2. ผู้อ่านสามารถอ่านหนังสือได้โดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่ สามารถนำติดตัวไปได้

3. หนังสือเก็บไว้ได้นานกว่าอย่างอื่น ซึ่งมักมีอายุการใช้งานจำกัด

4. ผู้อ่านสามารถฝึกการคิดและสร้างจินตนาการได้เองขณะอ่าน

5. การอ่านส่งเสริมให้มีสมองดี มีสมาธินานกว่าและมากกว่าสื่ออย่างอื่น

เพราะขณะที่อ่านจิตใจจะต้องมุ่งมั่นอยู่กับข้อความ พินิจพิเคราะห์ข้อความ

6. ผู้อ่าน เป็นผู้กำหนดการอ่านได้ด้วยตนเอง จะอ่านคร่าว ๆ อ่านอย่างละเอียด อ่านซ้ำ หรืออ่านทุกตัวอักษรได้ ตามใจของผู้อ่าน หรือจะเลือกอ่านเล่มไหนก็ได้

เพราะมีหนังสือให้เลือกมากมาย

7. หนังสือมีหลายรูปแบบ และราคาถูกกว่าสื่ออย่างอื่น ทำให้สมองผู้อ่านเปิดกว้างสร้างแนวคิดและทรรศนะได้กว้างกว่า ทำให้ผู้อ่านไม่ติดอยู่กับแนวคิดใด ๆ โดยเฉพาะ

8. ผู้อ่านเกิดความคิดเห็นได้ด้วยตัวของตัวเองในขณะที่อ่าน สามารถวินิจฉัยเนื้อหาสาระได้ หนังสือบางเล่มสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วย และเมื่อปฏิบัติแล้วก็เกิดผลดี

9. ผู้รักการอ่านจะรู้สึกว่ามีความสุขเมื่อได้สัมผัสหนังสือ แม้ว่าปัจจุบันจะมีหนังสือในรูปของการเก็บข้อมูลในแผ่นดิสก์ที่ใช้กับคอมพิวเตอร์ก็ตาม จากความสำคัญของการอ่านที่กล่าวมา

สรุปได้ว่า การอ่านมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคสังคมข้อมูลข่าวสารเป็นอย่างยิ่ง เพราะการอ่านจะช่วยให้เกิดความรู้ทางวิชาการ เป็นผู้รอบรู้ รู้ทันความเปลี่ยนแปลงของโลก และยังทำให้เกิดความเพลิดเพลินอีกด้วย

3. ลำดับขั้นของการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้น นับตั้งแต่อ่านออก อ่านได้ จนกระทั่งถึง อ่านเป็น ซึ่ง

จุฑามาศ สุวรรณโครธ (2519 : 27-30) ได้เสนอแนะถึงลำดับขั้นตอนของการอ่านสรุปได้ว่า ขั้นอ่านออกนั้นคือขั้นที่เริ่มหัดอ่าน อ่านออกตามตัวอักษรที่ปรากฏอยู่ ส่วนขั้นอ่านได้ คือขั้นที่อ่านออกแล้วได้รับการฝึกจนแคล่วคล่อง และขั้นสุดท้าย คือ ขั้นอ่านเป็น เป็นขั้นที่สามารถแปลสิ่งต่าง ๆ ที่อ่านออกมาเป็นความเข้าใจ ถือว่าเป็นขั้นสัมฤทธิ์ผลของการอ่าน ซึ่งผู้อ่านจะมีความสามารถในการอ่านลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น การรู้จักเลือกหนังสือที่อ่านได้ตรงตามความต้องการ อ่านได้เร็ว จับใจความของสิ่งที่อ่านได้ รู้จักใช้ความคิดวิจารณ์ญาณ รู้จักบันทึกสิ่งที่อ่าน และเกิดนิสัยรักการอ่าน

โกชัย สาริกบุตร (2521 : 19) ได้เสนอแนะถึงลำดับขั้นตอนของการอ่านไว้ว่า ผู้อ่านต้องมียุทธศาสตร์ในการอ่าน คือ กำหนดสมาธิและสติสัมปชัญญะ รู้ตนดีว่า กำลังอ่านเรื่องอะไร ประเภทใด จะอ่านไปทำไม จะนำไปใช้ทำอะไร อ่านแล้วต้องการให้เกิดสิ่งใดแก่ตน เมื่อกำหนดจิตได้ดังนี้แล้ว จึงดำเนินการเป็นลำดับติดต่อกันไป 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจวงศัพท์ของสารที่กำลังอ่าน อย่าปล่อยให้ศัพท์ที่ตนไม่เข้าใจผ่านไปง่าย ๆ มิฉะนั้นแล้ว คำศัพท์จะเป็นอุปสรรคต่อการเข้าใจเนื้อหา ศัพท์ เป็นสิ่งที่ไม่ควรจมองข้าม แม้แต่ศัพท์สมัยใหม่ซึ่งคนไทยในยุคเดียวกันควรจะเข้าใจได้ ก็ยังมีที่เราไม่เข้าใจอีกหลายคำ และบางทีคนรุ่นใหม่ก็ไปหยิบฉวยศัพท์โบราณมาใช้ตามใจชอบ ผลที่เกิดขึ้นคือคนรุ่นใหม่อ่านหนังสือของคนรุ่นใหม่ด้วยกันไม่เข้าใจ ดังนั้น ศัพท์ จึงเป็นเรื่องแรกที่จะต้องพูดกันให้รู้เรื่องเสียก่อน

เนื่องมาจาก ขั้นที่ 1 คือ ถ้าเราเข้าใจศัพท์ ลำนวน และประโยค โดยตลอดแล้ว เราย่อมแปลถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาพูดธรรมดา และสามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจเนื้อหาของสารที่อ่านนั้น ๆ ได้ด้วย

ขั้นที่ 3 ขั้นตีความ ขั้นนี้ผู้อ่านจะต้องใช้สติปัญญาแห่งทะลุสิ่งที่อ่านได้ทั้งหมด คือ สามารถเข้าใจวัตถุประสงค์ และท่าทีของผู้เขียน การเข้าใจความหมายของข้อเขียน

อย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอ แต่จะต้องอ่านให้ซึ่งในทุก ๆ ความคิด ที่ผู้เขียนแสดงออกมานั้น คือ หลังจากอ่านแล้ว ผู้อ่านควรทำได้ทั้ง การวิเคราะห์เจตนาของผู้เขียน การสรุปความคิด จับใจความสำคัญ และอธิบาย ขยายความ การอ่านใน ชั้นที่ 1 และ 2 ยังเรียกว่า อ่านได้ เท่านั้นเอง ถ้าสามารถทำได้ในชั้นที่ 3 จึงจะ เรียกว่า อ่านเป็น และ อ่านจริง ชั้นที่ 3 จึงต้อง อาศัยความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของผู้อ่านเอง

ดนยา วงศ์ระชัย (2542 : 14) ได้เสนอแนะถึงลำดับขั้นตอนของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นทักษะที่จะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างจริงจังจึงจะก้าวหน้า การอ่านมิใช่เพียงการ มองผ่านตัวอักษรไปเท่านั้น แต่ต้องคิดตามไปด้วยจึงจะเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน และ จะต้องฝึกฝนต่อไป จนถึงขั้นเป็นผู้มีวิจารณญาณในการอ่าน ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้อ่าน จะต้องมองเห็นความแตกต่าง และความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของการอ่านได้ อ่านเป็น อ่านเก่ง เพื่อจะได้นำมาวิเคราะห์ระดับการอ่านของตนเอง และพัฒนาทักษะการอ่านให้ ออกงามยิ่งขึ้น อ่านได้ คือ อ่านถูกต้องตามอักขรวิธี สามารถอ่านเนื้อเรื่องได้โดยไม่แสดงความ คิดเห็นในเชิงวิพากษ์ วิจัยไม่ได้ การอ่านในระดับนี้จึงเป็นการอ่านเอาเรื่อง ที่ผู้อ่านจะใช้ ความสามารถในการจำเป็นส่วนใหญ่ อ่านเป็น จัดเป็นอีกลำดับขั้นของการอ่านที่มีไว้เพื่ออ่าน ถูกต้องตามอักขรวิธี และรู้เรื่องเท่านั้นแต่ต้องตีความ แปลความและขยายความของเนื้อหาที่ อ่านได้ ดังนั้นผู้อ่านจึงต้องใช้ความสามารถที่เหนือกว่าระดับของการอ่านเอาเรื่อง อ่านเก่ง คือ การอ่านในขั้นวิจารณ์ การอ่านระดับนี้จึงต้องใช้ความสามารถและสติปัญญาขั้นสูง ในการ วินิจฉัย ตัดสินประเมินค่าสิ่งที่อ่าน ผู้อ่านต้องใช้ประสบการณ์ และความสามารถของตนใน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าสิ่งที่ตนอ่าน การอ่านในระดับนี้ต้องอาศัยการอ่าน ทั้ง 2 ระดับแรกเป็นพื้นฐาน นอกจากนี้

Smith. (1963 : 161) ได้จัดระดับความเข้าใจในการอ่านเป็น 3 ระดับ คือ

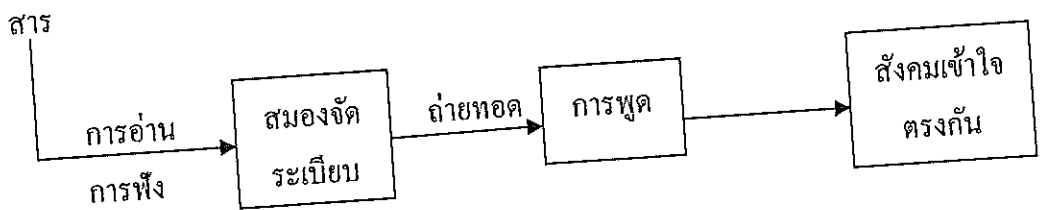
1. ระดับความเข้าใจความหมายตัวอักษร เป็นระดับความเข้าใจพื้นฐานที่ ผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนเขียนไว้โดยตรง
2. ระดับความเข้าใจขั้นตีความ เป็นระดับที่ผู้อ่านเข้าใจความหมายของ ข้อความที่อ่านได้ลึกซึ้ง กว่าระดับแรก เพราะผู้อ่านต้องตีความ ที่ผู้เขียนไม่ได้กล่าวไว้อย่าง ชัดเจน แต่เป็นความหมายแฝงอยู่ในเนื้อความ
3. ระดับความเข้าใจขั้นวิจารณ์ญาณ เป็นระดับที่ต้องอาศัยความเข้าใจในสอง ระดับแรก เป็นพื้นฐานเนื่องจากการอ่านระดับนี้ ต้องใช้ความคิดเพื่อวิเคราะห์ ตัดสิน และ ประเมินค่าสิ่งที่อ่าน

Burmeister. (1974 : 147-148) ได้นำทฤษฎีของบลูม มาดัดแปลงและแบ่งความ
 เข้าใจในการอ่านเป็น 7 ระดับ คือ

1. ระดับความจำ ผู้อ่านต้องสามารถจำสิ่งที่ผู้เขียนบอกไว้ เช่น ชื่อบุคคล คำจำกัดความ ข้อเท็จจริง ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดในเรื่องที่อ่าน
 2. ระดับการแปลความหมาย ผู้อ่านต้องสามารถแปลข้อความหรือเรื่องราวที่อ่านเป็นเรื่องใหม่ เช่น การแปลเป็นภาษาอื่น ๆ หรือแปลเป็นแผนที่ แผนภูมิ การถอดความ เป็นต้น
 3. ระดับการตีความ ผู้อ่านต้องสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้ระบุไว้ เช่น สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ จับใจความสำคัญของเรื่องได้ มองเห็นภาพจากเรื่องที่อ่านได้ เป็นต้น
 4. ระดับประยุกต์ใช้ เป็นความสามารถที่ผู้อ่านเข้าใจหลักการและนำไปประยุกต์ใช้ได้สำเร็จ
 5. ระดับวิเคราะห์ ผู้อ่านต้องสามารถแยกแยะส่วนประกอบย่อย ๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นส่วนใหญ่ ๆ ได้ เช่น แยกแยะบทประพันธ์ ตรวจสอบการให้เหตุผลผิด ๆ และลงความเห็นในสิ่งที่อ่านได้
 6. ระดับการสังเคราะห์ ผู้อ่านต้องสามารถนำความคิดจากที่ต่าง ๆ มารวบรวมเรียบเรียง เข้าด้วยกันใหม่ให้ได้
 7. ระดับการประเมินผล ผู้อ่านต้องสามารถวางกฎเกณฑ์และตัดสินความคิดโดยใช้มาตรฐานที่วางไว้ได้
- จากลำดับขั้นตอนของการอ่านที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ลำดับขั้นของการอ่าน และระดับความเข้าใจในการอ่านนั้นสามารถจัดลำดับได้ 3 ลำดับ ขั้น คือ ขั้นการอ่านตามตัวอักษร ขั้นการอ่านแบบตีความ และขั้นการอ่านแบบมีวิจารณญาณ
4. รูปแบบของการอ่าน
- รูปแบบการอ่าน หมายถึง ข้อความที่อธิบายให้เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการอ่าน เพื่อจับใจความ ซึ่งมีหลายรูปแบบพอสรุปได้ ดังนี้
1. รูปแบบการอ่านที่เน้นการสื่อสารประกอบด้วย
 - 1.1 ช่องทางในการสื่อสาร
 - 1.2 ความจำกัดของช่องทางในการสื่อสาร
 - 1.3 เสี่ยงรบกวน

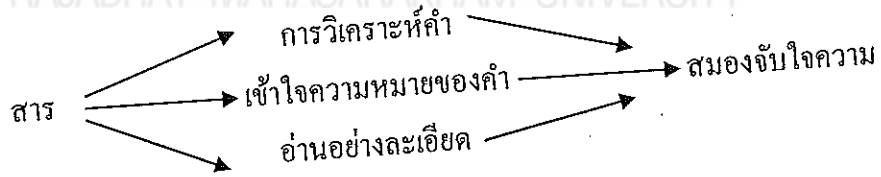
1.4 การอ่านซ้ำ

2. รูปแบบการอ่านที่เน้นความหมาย Goodman. (1986) ได้ชี้แนะว่า ผู้อ่านรับสารแล้ว จะแปลความจริงส่งต่อไปสมอง สมองจะตัดสินใจว่ามีความหมายอย่างไร ผู้อ่านอาจต้องใช้ความรู้เดิมเข้ามาช่วยตัดสินใจ การอ่านนี้เป็นกระบวนการ บน - ล่าง บน หมายถึง สมองล่าง หมายถึง สาร ดังแผนภาพที่ 3

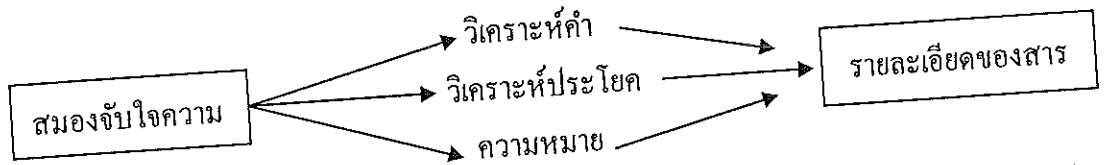
แผนภาพที่ 3 รูปแบบการอ่านที่เน้นความหมาย
ที่มา : สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2537 : 63)

3. รูปแบบในการอ่านจาก ล่าง - บน (Bottom - up) เป็นรูปแบบการอ่านที่เน้นความสำคัญของสาร ผู้อ่านต้องรู้ความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏในเรื่องก่อนที่จะเริ่มอ่าน ที่มีคำยากหลายคำหรือร้อยละ 50 ขึ้นไป สมองจะทำหน้าที่จับความสำคัญเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 รูปแบบการอ่าน ล่าง - บน
ที่มา : สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2539 : 64)

4. รูปแบบในการอ่านจาก บน - ล่าง (Top - down) เป็นการอ่านที่เน้นความสำคัญของสมอง ทำหน้าที่จับใจความของเรื่องแล้วจึงศึกษาความหมายของคำยากเมื่ออ่านจบแล้ว ผู้อ่านต้องรู้จักคำร้อยละ 60 จึงจะสามารถจับใจความของสารได้ ดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 รูปแบบการอ่าน บน-ล่าง

ที่มา : สุนนทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2537 : 64)

จากการศึกษาทฤษฎีการอ่าน ที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้นหลาย ๆ ท่าน
พอสรุปได้ ดังนี้ทฤษฎีการอ่านแบ่งออกได้ 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่เน้นความสัมพันธ์ของข้อความ โดยนำใจความสำคัญแต่ละข้อความ
มาจัดให้มีความสัมพันธ์กัน

2. กลุ่มที่เน้นการวิเคราะห์ข้อความ โดยการเน้นส่วนสำคัญของส่วนประกอบ
ภายในประโยค เน้นหน้าที่ของคำและประโยคของคำ

รูปแบบการอ่านมี 4 แบบ คือ

1. รูปแบบการอ่านที่เน้นกระบวนการสื่อสาร

2. รูปแบบการอ่านที่เน้นความหมาย

3. รูปแบบการอ่านที่เน้น ล่าง-บน

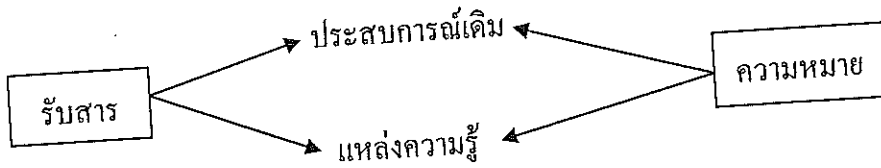
4. รูปแบบการอ่านที่เน้น บน-ล่าง

จากรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้น ครูควรใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับนักเรียนของตน
จึงจะได้รับประโยชน์ ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

5. ทฤษฎีการอ่าน

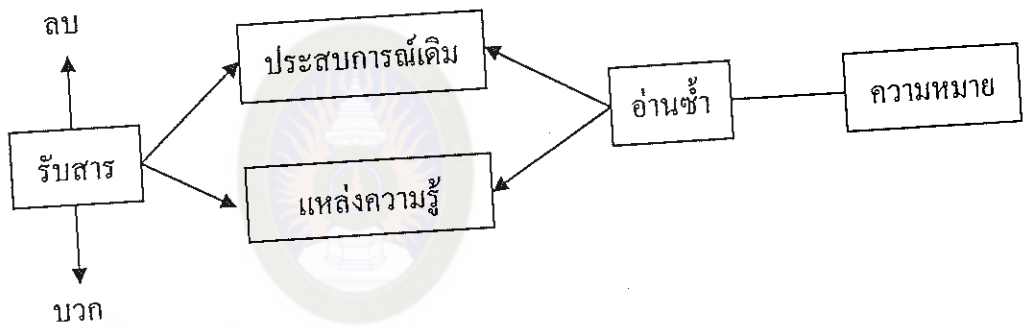
ทฤษฎีการอ่าน หมายถึง ข้อสรุปเกี่ยวกับการอ่าน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ
กำหนด รูปแบบของการอ่าน มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอแนะไว้ ดังนี้
(สุนนทา มั่นเศรษฐวิทย์. 2537 : 58 - 64)

1. ทฤษฎีของ Trabasso. (1986) ได้เสนอเกี่ยวกับทฤษฎีการอ่านเอาไว้ว่า
การอ่านเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้อง และสัมพันธ์กันระหว่างผู้อ่านรับสารและเปรียบเทียบ
โดยอาศัยประสบการณ์เดิม ระดับการอ่านของผู้อ่านจะไม่คงที่ จนกว่าสารที่ได้รับรู้จะได้รับ
การเปรียบเทียบ ประสบการณ์เดิม ดังแผนภาพที่ 6

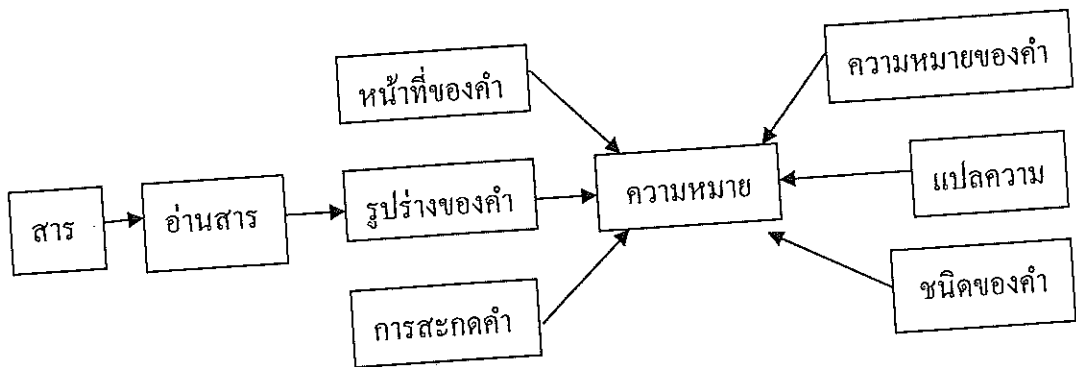
แผนภาพที่ 6 รูปแบบการอ่านตามทฤษฎีของ Trabasso. (1986)
 ที่มา : สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2537 : 65)

2. ทฤษฎีของ Chase and Clark เน้นถึงความสำคัญของใจความที่อ่าน กับ ประสบการณ์เดิมมีขั้นตอนการอ่าน ดังแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 7 รูปแบบการอ่านตามทฤษฎีของ Chase and Clark. (1963)
 ที่มา : สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2537 : 66)

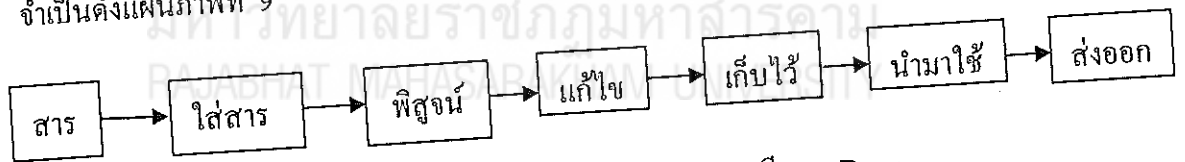
3. ทฤษฎีของ Rumelhart. (1971) ได้เสนอเกี่ยวกับทฤษฎีการอ่านเอาไว้ว่า เป็นการกระบวนการทำงานที่ซับซ้อน แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กัน ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง จะทำให้การอ่านไม่สมบูรณ์ ดังแผนภาพที่ 8

แผนภาพที่ 8 รูปแบบการอ่านตามทฤษฎีของ Rumelhart. (1971)
 ที่มา : สุนนทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2537 : 60)

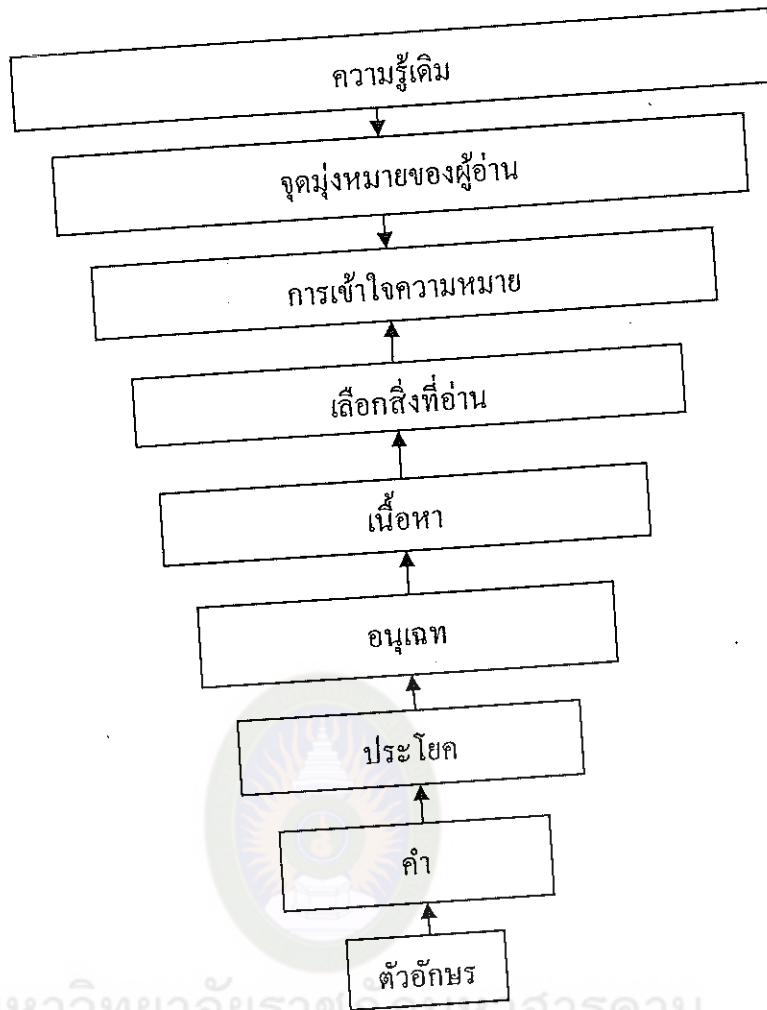
4. ทฤษฎีของ Dwees ได้เสนอแนะถึง เรื่องราว หรือข้อความ ที่เกี่ยวข้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้อ่านสามารถอ่านได้เข้าใจ และสามารถดึงความหมายมาเกี่ยวข้องกันได้ ถือว่ามีความสัมพันธ์เป็นบวก ส่วนประโยค หรือข้อความ เรื่องราวที่ผู้อ่าน อ่านแล้ว ไม่สามารถแยกได้ว่าอะไรเหมือน หรือต่างกันอย่างไร ถือว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิงลบ

5. ทฤษฎีของ Frederiken ได้เสนอเกี่ยวกับทฤษฎีการอ่านเอาไว้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการคล้ายกับการคิดเลข เมื่อใส่สารเข้าไปแล้ว จำเป็นต้องได้รับการพิสูจน์จากผู้อ่านว่าถูกต้องหรือไม่ ส่วนที่ไม่จำเป็นจะทิ้งไป จะนำส่วนสำคัญที่เก็บไว้มาใช้เมื่อถึงเวลา จำเป็นดังแผนภาพที่ 9

แผนภาพที่ 9 รูปแบบการอ่านตามทฤษฎีของ Dwees
 ที่มา : สุนนทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2537 : 60)

6. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ เป็นทฤษฎีการอ่าน ที่เน้นความสำคัญของความรู้เดิมของผู้อ่านและสิ่งที่อ่าน จะรวมทฤษฎีจาก บน ไปล่าง และอ่านล่างไปบน เน้นการอ่านโดยการตั้งสมมุติฐาน หรือคาดเดาเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน เป็นการเร้าและสร้างความสนใจแก่ผู้อ่าน Reutzel and Cooter. (1992 : 33 - 34 ; อ้างถึงใน ไพโรจน์ เสรวิวงศ์. 2541 : 1) ได้สรุปถึงกระบวนการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ ดังแผนภาพที่ 10

แผนภาพที่ 10 แสดงกระบวนการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์
ที่มา : ไพโรจน์ เสรีวงศ์. (2541 : 1)

จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

การสอนอ่านให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ครูผู้สอนควรนำจิตวิทยาการเรียนการสอนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive)

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จ แม้สิ่งที่ทำนั้นจะยากหรือซับซ้อนเพียงใด เพื่อแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปด้วยดี ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีความคาดหวังสูงมีความพยายามในการแก้ปัญหา มีความมั่นใจในตนเอง ทำงานได้รวดเร็ว และทำงานมีคุณภาพดี ส่วนคนที่มีความจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ มักเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จ

ล้มเหลวในการทำงาน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ทำงานอย่างไม่มีเป้าหมาย ในการสอนควรชี้แนะให้ผู้เรียน รู้จักการตั้งเป้าหมายในชีวิตตามสถานะที่เป็นจริง พยายามเปลี่ยนความกลัว ความผิดหวัง ให้เป็นความกล้าที่จะเผชิญความเป็นจริง การมอบหมายงานให้ทำ ควรมีความยากง่ายเหมาะสมกับ ความสามารถของผู้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการทำงาน พักให้ทำงานเป็นกระบวนการ โดยทำงานอย่างมีเป้าหมายและมีแผน (พรรณี ช. เจนจิต. 2538 : 513 - 516)

อารีย์ พันธุ์ณี (2534 : 198 - 200) ได้สรุปถึงหลักในการสร้างแรงจูงใจ ดังนี้

1. การชมเชย และการตำหนิ ทั้งการชมเชย และการตำหนิ มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กทั้งสองอย่างโดยทั่วไปแล้วการชมเชยจะให้ผลดีกว่าการตำหนิบ้างเล็กน้อย เด็กโตชอบการชมเชยมากกว่าการตำหนิ การชมเชยและการตำหนิ มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย ส่วนเด็กที่เรียนดีนั้นเมื่อถูกตำหนิจะมีความพยายาม มากกว่าที่ได้รับคำชมเชย
2. การทดสอบบ่อยครั้ง คะแนนจากการทดสอบจะเป็นสิ่งจูงใจและมีความหมายต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก การทดสอบแต่ละครั้งจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเรียนมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทำให้ผู้เรียนสนใจ เอาใจใส่จริงจังมากขึ้น และส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียนด้วย
3. ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ด้วยการเสนอแนะ หรือกำหนดหัวข้อที่น่าสนใจ น่าสงสัย ไม่แน่ใจหรือเกิดความขัดแย้งก็ได้ การกำหนดหัวข้อต้องไม่ยากเกินความสามารถ หรือใช้เวลามากเกินไป เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย และหมดความสนใจ ทำให้เกิดผลเสียต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้
4. ครูควรนำวิธีการที่แปลกใหม่มาใช้เพื่อเร้าความสนใจ ซึ่งผู้เรียนไม่คาดคิด หรือมีประสบการณ์มาก่อน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมีแรงจูงใจในการเรียน
5. ตั้งรางวัลสำหรับงานที่มอบหมาย ครูควรตั้งรางวัลล่วงหน้าสำหรับงานที่ผู้เรียนทำสำเร็จ เพื่อยั่วให้ผู้เรียนพยายามมากขึ้น ครูควรพยายามให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับแรงเสริมทั่วถึงกัน
6. ตัวอย่างจากสิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคยและคาดไม่ถึง การยกตัวอย่างประกอบ การสอน ควรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคยอยู่แล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย และชัดเจนยิ่งขึ้น
7. เชื่อมโยงบทเรียนใหม่กับสิ่งที่เรียนรู้อยู่ก่อน จะทำให้เข้าใจง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนมากขึ้น เพราะคาดหวังไว้ว่า จะได้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ และเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อไป

8. เกม การเล่นเกม การสอนที่让孩子ได้ปฏิบัติจริง ทั้งในการเล่น และ การแสดงละคร 让孩子เกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้เรียน และช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น

9. สถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนไม่พึงปรารถนา อาจทำให้ผู้เรียนเกิดความ เบื่อหน่าย ไม่พอใจ ขัดแย้ง ควรหาทางลด หรือขจัด เพราะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนอ่าน ผู้สอนต้องสร้าง แรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้งนี้ต้องให้เหมาะสมกับเพศ วัย และประสบการณ์เดิม ของผู้เรียน

2. ความพร้อมในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้ประสบผลสำเร็จนั้น ควรคำนึงถึงความพร้อม ของผู้เรียน มีนักวิชาการ และนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความพร้อมในการอ่านอย่างมี วิจารณญาณ ไว้ดังนี้

ภิญญาพร นิตยประภา (2534 : 23 – 24) ได้เสนอแนะถึงความพร้อมในการอ่าน อย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า ความพร้อมในการอ่านประกอบด้วยปัจจัย 2 ประการ คือ ประการ แรกคือตัวเด็ก ซึ่งประกอบด้วย ความพร้อมทางร่างกาย ความพร้อมทางสมอง ความพร้อมทาง อารมณ์ และความพร้อมทางวิชาการ ประการที่สองได้แก่สิ่งแวดล้อมประกอบเช่นอาชีพของ บิดามารดาบุคคลและสังคมที่เด็กอยู่การสะสมหนังสือและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ

ฉวีวรรณ อุหาภินันท์ (2542 : 56) ได้เสนอแนะถึงความพร้อมในการอ่านอย่างมี วิจารณญาณไว้ว่า ประกอบด้วย สติปัญญา อายุเพศ ความถนัดตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทาง ธรรมชาติและโรงเรียน

นิตยา ประพุดติกิจ (2531 : 14 – 42) ได้สรุปถึงความพร้อมในการอ่านอย่างมี วิจารณญาณ สรุปไว้ว่า ทุกคนในครอบครัวตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว เป็นสิ่งที่ ช่วยพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณทั้งสิ้น

สมพร มั่นตะสูตร (2534 : 42) ได้สรุปถึงความพร้อมในการอ่านอย่างมี วิจารณญาณ เอาไว้ว่า ความพร้อมของเด็กในการอ่านประกอบด้วย ความพร้อมทางด้าน สมอง อารมณ์ ภาษาและคำพูด รวมทั้งประสบการณ์

ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล (2535 : 53) ได้เสนอแนะถึงความพร้อมในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ดังนี้ คือ ความพร้อมทางร่างกาย ได้แก่ อายุ สมออง สุขภาพทางร่างกาย และความสามารถในการจำ ความทางใจ ได้แก่ ความสนใจ ความพยายาม และทัศนคติเกี่ยวกับการอ่าน ความพร้อมทางความคิด ได้แก่ แนวคิดและเป้าหมายในการอ่าน และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสนับสนุน การฝึกฝน บรรยากาศ และอุปกรณ์ในการอ่าน

การศึกษาความพร้อมในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ว่า ความพร้อมในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ประกอบด้วย ความพร้อมภายในตัวของผู้เรียน เช่น พัฒนาการทางร่างกาย ทางสมอง ทางอารมณ์ และ ความพร้อมที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก เช่น สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว เป็นต้น

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

1. ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้พอสรุปได้ ดังนี้

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2525 : 148) ได้ให้ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า คือ ความสามารถในการใช้ดุลพินิจหาเหตุผล และพิจารณาคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง สามารถเปรียบเทียบได้อย่างมีหลักเกณฑ์ และตัดสินใจได้ว่าเรื่องนั้นหรือตอนใดตอนหนึ่งของเรื่องนั้นผิดหรือถูก ดีหรือไม่ดี สำคัญหรือไม่สำคัญสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความเห็นและสามารถแยกแยะความเห็นออกจากข้อเท็จจริง โดยใช้ปัญญาเหตุผล และหลักวิชา การอ่านอย่างมีวิจารณญาณต้องอาศัยการวิเคราะห์เป็นพื้นฐานและผนวกด้วยการประเมินค่าเรื่องที่ได้อ่านอีกชั้นหนึ่ง คือ เมื่อสามารถวิเคราะห์เรื่องได้แล้ว สามารถตีคุณค่าของเรื่อง โดยอาศัยสติปัญญาและเหตุผล รวมทั้งความรู้ที่มี มาไตร่ตรองพิจารณาได้อีกด้วย เช่น สามารถวิพากษ์วิจารณ์เรื่องนั้นได้ สามารถสรุปเปรียบเทียบ หรือสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

ชิตา โมสิกรัตน์ และนภาลักษณ์ สุวรรณธาดา (2543 : 567) ให้ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นการอ่านที่ผู้อ่านจะต้องใช้ความคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรอง และประเมินค่าได้ว่า ข้อความ หรือเรื่องที่อ่านนั้น สิ่งใดเป็นใจความสำคัญ สิ่งใดเป็นใจความประกอบ และสามารถแยก ข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นของผู้เขียน เสนอแก่ผู้อ่าน รวมทั้งประเมินได้ว่าผู้เขียนสื่อสารได้ตามต้องการหรือไม่

ประเทิน มหาพันธ์ (2530 : 173) ให้ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หรือ การอ่านอย่างพิริยพิเคราะห์ คือ การอ่านที่ผู้อ่านจะต้องมีความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านเป็นเบื้องต้น ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทักษะสำหรับการอ่านทั่ว ๆ ไป นอกจากนั้นผู้อ่านยังต้องรู้จักประเมินความคิดของผู้เขียนซึ่งมิได้ระบุไว้ตรง ๆ หากผู้อ่านจะต้องใช้วิจารณญาณตัดสินใจเอง ตามความรู้และประสบการณ์ เมื่อสามารถเข้าใจแนวความคิดของผู้เขียนแล้ว ผู้อ่านก็สามารถวิเคราะห์ แนวความคิดนั้น ๆ ได้

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2531 : 69) ให้ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า คือ การอ่านที่ใช้ปัญญา ที่สามารถรู้หรือให้เหตุผลที่ถูกต้อง หรือกล่าวโดยรวบรัดได้ว่าเป็นการอ่านอย่างระมัดระวัง ตรวจสอบหาเหตุผล ที่นอกจากจะให้เกิดความรู้แล้วยังเกิดปัญญาในที่สุดด้วย

ปรีชา หิรัญประดิษฐ์ (2532 : 64) ให้ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า คือ การอาศัยการวิเคราะห์ ซึ่งหมายถึงการคิดใคร่ครวญแยกออกเป็นส่วน ๆ การอ่านวิเคราะห์เป็นขั้นแรกของการวิจารณ์ หรือตัดสินใจสิ่งที่อ่าน ซึ่งต้องมีการอธิบายลักษณะสิ่งที่อ่านในแง่รูปแบบ ภาษา และเนื้อหาแล้วจึงวิจารณ์หรือประเมินค่าว่าดีหรือเลวอย่างไร เพราะอะไร การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผู้อ่านจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับผู้แต่ง รู้จุดประสงค์ในการแต่ง รูปแบบ และโครงสร้างของหนังสือ รู้เรื่องของภาษา รู้จักการวิจารณ์ และรู้จักหนังสือ ประกอบการค้นคว้า ที่สำคัญก็คือ ต้องอ่านและฝึกการวิเคราะห์ วิจารณ์อยู่เสมอจะได้วิเคราะห์วิจารณ์ได้อย่างเที่ยงตรง และรวดเร็ว

คนยา วงศ์ชนะชัย (2542 : 182) ให้ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า ผู้อ่านต้องแยกข้อเท็จจริงออกจากเนื้อหาส่วนอื่น ๆ ก่อน เพื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริง และเนื้อหาที่เป็นข้อคิดเห็นและความรู้สึกอันนำไปสู่การสรุป ว่าผู้เขียนมีเจตนาเสนอข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นความรู้ หลักการ หรือมีเจตนาแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกในเรื่องใด

Smith. (1963 : 167) ให้ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า การอ่านขั้นวิจารณญาณนั้นเป็นการอ่านขั้นสูงสุด ของการอ่านที่มีความหมาย คือ ผู้อ่านจะต้องมีความเข้าใจในสิ่งที่เห็นเป็นตัวอักษร เป็นการอ่านด้วยการสืบสวนสอบสวน และมีความพอใจในการค้นหาความจริง สามารถประเมินหรือตัดสินใจว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง หรือความลำเอียงของผู้แต่ง และจะต้องสามารถวิจารณ์โดยใช้ความเห็นเป็นส่วนตัวที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยของผู้เขียน โดยใช้ประสบการณ์ความจริง หรือเหตุผลเป็นเกณฑ์

จากข้อมูลตั้งที่กล่าวมาข้างต้น สรุป เกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ได้ว่า คือ การอ่านที่ผู้อ่านจะต้องเข้าใจเรื่องที่อ่าน สามารถจับใจความสำคัญ ดีความ แยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น วิเคราะห์ วิจรณ์ และประเมินคุณค่าหรือตัดสินเรื่องที่อ่านได้

2. ความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นทักษะที่มีความสำคัญมากสำหรับนักเรียนทุกระดับชั้น เพราะนักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคข้อมูลข่าวสาร เหมือนกับที่

ปานตา ใช้เทียมวงศ์ (2531 : 95) ได้สรุปถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เอาไว้ว่า สิ่งที่น่าเป็นห่วง คือ การอ่านอย่างมีความคิดไตร่ตรอง (Critical Reading) ซึ่งเป็นทักษะที่ขาดกันมากและเป็นทักษะที่สำคัญมีความจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน การอ่านโดยขาดวิจารณญาณในปัจจุบันเป็นสิ่งอันตราย

กมล การกุศล (2529 : 186) ได้สรุปถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีความสำคัญเพราะทำให้ผู้อ่านรู้จัก พินิจพิเคราะห์สาร สามารถแยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นได้ การปลูกฝังเรื่องการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้

ประเทิน มหาพันธ์ (2530 : 173-174) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ปัจจุบันการเผยแพร่ข่าวสารเป็นไปอย่างกว้างขวาง ระบบสื่อสารมวลชน มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ในทุกวันนี้เป็นอันมาก การฝึกให้เด็กนักเรียนเพียงแต่อ่านหรือฟังเพื่อความเข้าใจนั้น ยังไม่เป็นการเพียงพอ จะต้องให้เด็กรู้จักคิดหาเหตุผลควบคู่ไปกับการอ่าน หรือการฟังทุกครั้ง ความก้าวหน้าในด้านการโฆษณาชวนเชื่อในยุคปัจจุบัน มีมากจนคนส่วนใหญ่ตามไม่ทัน หากผู้อ่านหรือผู้ฟังไม่ได้ใช้ความคิดอย่างรอบคอบแล้ว ก็จะตกเป็นเหยื่อของการ โฆษณานั้นได้โดยง่าย ความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีดังนี้

1. ปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านสื่อสารมวลชน มีมาก การรับข่าวสารจึงจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณให้รอบคอบ เพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง
2. ความก้าวหน้าทางด้าน การโฆษณาขายสินค้า มีมากจนคนส่วนใหญ่หลงเชื่อในคำโฆษณา การใช้ความคิดอย่างพินิจ พิเคราะห์จะช่วยให้การตัดสินใจซื้อสินค้า เป็นไปอย่างถูกต้อง

3. เนื่องจากลัทธิการปกครองในปัจจุบันมีหลายลัทธิ แต่ละลัทธิก็พยายาม โหมณาชวนเชื่อ โดยใช้หลักจิตวิทยาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง การใช้วิจารณ์อย่างรอบคอบ จะช่วยให้การตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อลัทธิใดเป็นไปอย่างถูกต้อง

4. ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยและวิถีทางของ ประชาธิปไตยนั้นส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผลด้วยเหตุนี้การอ่านอย่างพินิจ พิเคราะห์ที่ดี การ คิดอย่างพินิจ พิเคราะห์ที่ดี จึงมีความจำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย

5. ปัจจุบันบรรดาสรรพตำราต่าง ๆ มีมาก การเรียนรู้ของคนในยุคปัจจุบันจึง มิได้ยึดอยู่แต่กับตำราเพียงเล่มเดียว หากต้องใช้วิจารณ์พิจารณาจากตำราหลายเล่ม หลาย ผู้เขียน ด้วยเหตุนี้การอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์จึงมีความจำเป็นมากในยุคปัจจุบัน

ความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การอ่าน อย่างมีวิจารณ์มีความสำคัญเพราะเป็นการอ่านที่ช่วยพัฒนาความคิดของผู้อ่าน ทำให้รู้จัก พิจารณา วิเคราะห์ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ประเมินค่า ตัดสินข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ได้ว่า สิ่งใดผิด สิ่งใดถูก สิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจทุกครั้ง และสามารถ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

3. ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณ์

การอ่านอย่างมีวิจารณ์ เป็นการอ่านที่ใช้เหตุผลประกอบการคิด วิวินิจฉัย ประเมินค่าสิ่งที่อ่าน ทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านในการดำเนินชีวิตเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็น การฝึกให้ผู้อ่านคิดเป็น และรู้จักใช้เหตุผล ประกอบการพิจารณา ได้มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ ของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ไว้ดังนี้

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และ ประภาศรี สีหอำไพ (2519 : 4) ได้แสดงทรรศนะ เกี่ยวกับประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณ์จะช่วยให้ผู้ที่ ได้รับการฝึกการอ่านแบบนี้สามารถพิจารณาได้ว่า สิ่งใดถูก สิ่งใดควรและไม่ควร และจะทำให้ ผู้ที่นั้นดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมได้เป็นอย่างดี

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2528 : 74) ได้ให้ข้อคิดว่า การอ่านอย่างมีวิจารณ์ จะ ช่วยให้ผู้อ่านได้ประโยชน์อย่างแท้จริง เพราะผู้อ่านไม่ใช่จะรับเฉพาะความคิดของผู้เขียน เท่านั้น ผู้อ่านจะต้องนำความคิดของผู้เขียน มาประกอบกับความเห็นของตน ทำให้เกิดความคิด ใหม่ ซึ่งนำไปใช้ประโยชน์ได้เมื่ออ่านอย่างมีวิจารณ์ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องฝึกฝนการอ่าน อย่างมีวิจารณ์อยู่เสมอเพื่อให้ ผู้อ่านเกิดความคิด พิจารณาหาเหตุผลมา ตัดสินเรื่องที่อ่าน ได้ถูกต้อง

สุขุม เมลยทรัพย์ (2531 : 7) ได้สรุปถึงประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการอ่านที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ช่วยให้ผู้อ่านเกิดปัญญา มีความรู้กว้างขวาง เข้าใจตนเอง สามารถวินิจฉัยข้อมูลผิด ถูกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ปัญหาได้

ศิริพร ลิ้มตระกูล (2528 : 46) ให้ความเห็นว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ทำให้ผู้อ่านมีความรู้ รู้จักโลกมากขึ้น และสามารถพัฒนาตนเองไปเรื่อย ๆ

สุจินต์ พนาปวุฒิกุล (2528 : 186) กล่าวถึงการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพปัจจุบัน และสามารถดำรงชีวิตต่อไปได้ และตอบสนองความยากลำบากของปัญหาชนที่ต้องการหาความรู้เพิ่มเติม ให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อความสงบสุขของจิตใจ

สุปราณี พฤติการณ (2533 : 47) ได้สรุปถึงประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า มีความจำเป็นต่อชีวิตของคนไทยในปัจจุบันนี้มาก เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การอ่านโดยฝึกคิดหาเหตุผลและวินิจฉัย จะช่วยพัฒนาผู้อ่านให้สามารถปรับปรุงตนเอง ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้ มีความคิดอย่างรอบคอบ สามารถวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสมเหตุสมผล และสามารถนำประโยชน์ ที่ได้จากการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

4. หลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

หลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้อ่านควรจะมี เพื่อช่วยให้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น มีประสิทธิภาพ มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับหลักของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ไว้พอสรุปดังนี้

ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 183) ได้แนะนำถึงหลักในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. ทราบผู้เขียน ผู้อ่านจะต้องรู้ว่าเรื่องที่อ่านนั้นใครเป็นผู้เขียน และผู้เขียนนั้นเป็นที่เชื่อถือได้เพียงใด
2. ทราบความมุ่งหมายในการเขียน ผู้อ่านจะต้องสามารถเดาได้ว่า ผู้เขียนนั้นเขียนด้วยความประสงค์อันใด เขียนเพื่อยุ่ง เขียนเพื่อให้เกลียดชังฝ่ายตรงข้าม หรือเขียนเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริง
3. ทราบความคิดเห็นของผู้เขียน ผู้อ่านจะต้องสามารถประเมินได้ว่าความคิดเห็นของผู้เขียนที่แสดงไว้ในเรื่องราวนั้นเป็นไปอย่างมีเหตุผลหรือไม่

4. ทราบข้อสนับสนุนหรือข้อโต้แย้ง ผู้อ่านจะต้องทราบข้อสนับสนุนหรือข้อโต้แย้ง ความคิดเห็นของผู้เขียนที่ปรากฏในแหล่งอื่น
5. ทราบข้อมูลที่ใช้อ้างอิง ผู้อ่านจะต้องทราบว่าเรื่องนั้น ๆ มีข้อมูลที่เป็นหลักฐานยืนยันจนเป็นที่เชื่อถือได้หรือไม่
6. ทราบเรื่องราวที่อ่านนั้นว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อหรือไม่ หรือข้อความนั้นเป็นเพียงการเสนอข้อมูลธรรมดา
7. ทราบถึงวิธีการปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ หลังจากที่ได้อ่านเรื่องราวนั้น ๆ แล้ว หรือทราบแนวทางต่าง ๆ อันเกิดจากการอ่านเรื่องราวนั้น ๆ
8. ทราบแหล่งที่มีผู้เขียนเกี่ยวกับเรื่องราวนั้น ๆ แสดงความคิดเห็นในลักษณะคัดค้าน หรือเห็นด้วยกับเรื่องราวนั้น ๆ
9. การมีปฏิกิริยาต่อเรื่องที่อ่าน ผู้อ่านจะต้องมีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้น ๆ ว่าดีหรือไม่ดี ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขเพียงใดหรือไม่ การมีความรู้สึกต่อเรื่องที่อ่านนี้จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญกับการอ่านอย่างพินิจ พิจารณาให้ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นแก่เด็ก

กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ (2533 : 6 ; อ้างถึงใน พจนีย์ ประเสริฐศรี. 2538 : 17)

ได้เสนอแนะหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. พิจารณาทำความเข้าใจประเด็นหรือหัวข้อเรื่องให้เข้าใจ
2. ตั้งคำถามเกี่ยวกับสาระสำคัญของเรื่อง
3. วิเคราะห์สาระสำคัญของเรื่อง
4. แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น
5. ตัดสินว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี
6. หากความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวผู้เขียน

Arthur. (1978 ; อ้างถึงใน นงนุช วัฒนเขจร. 2533 : 35) ได้เสนอหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. จำความหมายของคำได้
2. เลือกความหมายของคำในกรณีที่มีความหมายหลายอย่างได้อย่างเหมาะสม
3. เข้าใจถ้อยคำความหมายที่ซ่อนเร้นซึ่งผู้เขียนไม่ได้บอกตรง ๆ
4. จับความคิดสำคัญของผู้เขียนได้
5. รู้จุดหมายความคิดเห็นและความลำเอียงของผู้เขียนได้

6. จับลักษณะการเขียนของผู้เขียนได้
7. ลงความเห็นวินิจฉัยตัดสินใจ
8. จับความรู้สึกที่ผู้เขียนต้องการแสดงออกได้

คนยา วงศ์ระชัย (2542 : 180) ได้เสนอแนะหลักในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ไว้ดังนี้

1. พิจารณาความถูกต้องของภาษาที่อ่าน เช่น ด้านความหมาย การวางตำแหน่ง คำ การเว้นวรรคตอน ความผิดพลาด ดังกล่าวจะทำให้การสื่อความหมายเสียไป
2. พิจารณาความต่อเนื่องของประโยค ว่ามีเหตุผล รั้งกันดีหรือไม่โดยอาศัยความรู้ด้าน ตรรกวิทยาเข้าช่วย ความจากประโยคจะต้อง ไม่ขัดแย้งกัน หรือเรียงลำดับ ไม่สับสนจนอ่านไม่รู้เรื่อง หรือเสียเวลาในการอ่านโดยเปล่าประโยชน์
3. พิจารณาความต่อเนื่องของเรื่องระหว่างเรื่องที่เป็นแกนหลัก หรือ แกนนำ กับแกนรองและส่วนประกอบอื่น ๆ ว่ากลมกลืนกันหรือไม่
4. แยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น และความรู้สึกของผู้แต่ง เพื่อช่วยให้การพิจารณาข้อเขียนนั้น ทำได้ถูกต้องใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด
5. พิจารณาความสัมพันธ์ของหลักการและตัวอย่าง โดยทั่วไปแล้ว ข้อความที่เป็นเหตุการณ์ หรือเรื่องที่ค้นพบใหม่ ถ้าผู้เขียนอ้างอิง หรือยกตัวอย่างมาให้เห็นด้วย จะเป็น การเพิ่มน้ำหนักของความเชื่อถือได้มากขึ้น ดังนั้นก่อนที่เราจะเชื่ออะไรลงไป ขอให้พิจารณา ถึงความสัมพันธ์ของหลักการ และตัวอย่างที่นำมาประกอบว่ามีความเป็นจริงเพียงไร สมเหตุ สมผลหรือไม่
6. ประเด็นข้อเท็จจริง ความคิดเห็นและความรู้สึก วิเคราะห์ความเป็นไปใน ความคิดของผู้เขียนกับความคิดเห็นส่วนตัวของเรา ผลลัพธ์แห่งการประเมินนั้น จะก่อเป็น ความคิดสร้างสรรค์ให้กับเราหรือไม่

Heilman. (1967 : 426) ได้แนะนำถึงหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ 10 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. จำความหมายของคำต่าง ๆ ได้
2. เลือกความหมายของคำศัพท์ได้อย่างเหมาะสมในกรณีที่ศัพท์นั้นมี ความหมายหลายอย่าง
3. เข้าใจถ้อยคำอุปมาหรือความหมายแฝงที่ผู้เขียนไม่ได้บอกไว้อย่างตรงๆ
4. จับความคิดสำคัญของผู้เขียนได้

5. ถ่ายทอดข้อความที่ผู้เขียนเขียนไว้ได้
6. มองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นข้อความนั้น ๆ ได้
7. รวบรวมเรียบเรียงสิ่งที่ผู้เขียนเขียนไว้ได้อย่างดี หรือลำดับเรื่องได้
8. รู้จุดมุ่งหมาย ความตั้งใจ และทัศนคติของผู้เขียน
9. อนุมานสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้บ่งไว้อย่างชัดเจนได้
10. ดีความได้

จากที่นักการศึกษาได้กล่าวถึงหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ว่า หลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้นผู้อ่านต้องทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน จับใจความสำคัญ ดีความวิเคราะห์ แยกข้อเท็จจริง จากข้อคิดเห็น แสดงความคิดเห็น และตัดสินประเมินค่าในเรื่องที่อ่าน

5. การสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียน หรือนักเรียน รู้จักการคิด พิจารณ และการวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้ มีนักวิชาการและนักการศึกษา ได้แบ่งขั้นตอนของการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สรุปได้ดังนี้

ประภาศรี สีหอำไพ (2524 : 22) เสนอว่า การสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การสอนให้รู้จักคิด ตัดสินใจในทางที่ถูก ฝึกให้นักเรียนใช้ความคิดได้เสมอ เช่น คิดหาเหตุผล เกี่ยวกับการกระทำของตัวละครในเรื่อง เปรียบเทียบเหตุการณ์ นำปัญหาชีวิตมาอภิปราย วิเคราะห์การใช้ภาษาของหนังสือพิมพ์ มอบงานหรือจัดประสบการณ์ให้อภิปราย แสดงความคิดเห็น ค้นคว้าตอบปัญหา

ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 182) ได้สรุปถึงการสอนอ่านอย่างพินิจวิเคราะห์ หรือการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า นอกจากครูจะได้ฝึกฝนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณใน บทเรียนโดยทั่วไปแล้ว ครูจำเป็นต้องมีแบบฝึกหัดสำหรับการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับเด็กโดยเฉพาะ การสอนอ่านอย่างมีหลักการดังนี้

1. ครูควรยึดหลักการสอนอ่านโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งสามารถนำมาใช้กับการอ่านอย่างพินิจวิเคราะห์ได้ คือ

- 1.1 การหาสมมติฐานมีความจำเป็น เพราะจะทำให้ทราบว่าผู้อ่านมีข้อบกพร่องด้านใด จะได้แก้ไขได้ถูกต้อง
- 1.2 การสอนควรยึดหลักความต้องการของผู้เรียน
- 1.3 การอ่านคือการรับรู้ความหมาย

- 1.4 การใช้วิธีการหลายๆ อย่าง มีความจำเป็น
 - 1.5 ให้เด็กอ่านสิ่งที่เด็กสามารถอ่านได้ ทำความเข้าใจได้
 2. ก่อนการอ่าน ครูควรได้มีการเตรียมตัวเป็นการล่วงหน้า เช่น การเล่าเรื่องอธิบายคำยาก อธิบายความหมายที่แฝงอยู่ ทั้งนี้รวมถึงการสะกดการันต์ด้วย
 3. หลีกเลี่ยงความคิดที่ว่า การสอนอ่านจะเกิดขึ้นเฉพาะในชั่วโมงสอนอ่านเท่านั้น การสอนอ่านนั้นเกิดขึ้นได้ทุกโอกาสที่เหมาะสม
 4. ควรมีเวลาที่สอนเกี่ยวกับหลักภาษาสอดแทรกในบางโอกาสที่เหมาะสม เช่น การสอนเกี่ยวกับรูปประโยคอนุเจต เป็นต้น
 - 4.1 สอนการออกเสียง การสะกดคำ เมื่อเด็กต้องการ
 - 4.2 อธิบายประโยคยากๆ ให้เข้าใจ
 5. สอนเกี่ยวกับลำดับ และความสัมพันธ์ของเหตุผลในเรื่องที่อ่าน
 6. ใช้วัสดุทัศนูปกรณ์เท่าที่มีอยู่ทั้งหมด เพื่อช่วยให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง มีประสบการณ์ที่กว้างขวาง
 7. ใช้คำถามให้เป็นประโยชน์ ในการกระตุ้นให้เด็กอ่านและคิดต่อไป
 8. การให้เด็กอ่านอย่างจริงจัง ในเรื่องที่กำหนดให้โดยครูเป็นผู้ตั้งคำถามให้ บางส่วนจะทำให้เด็กรู้จักวิเคราะห์ เห็นความสัมพันธ์ของแต่ละส่วน และรู้จักเปรียบเทียบ ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น
 9. สอนให้เด็กรู้จักแปลความหมายจาก กราฟ แผนภูมิ ตาราง ภาพประกอบ ซึ่งจะช่วยให้เด็กทำความเข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น
 10. สอนให้เด็กเข้าใจหลักเหตุผล เพื่อเด็กจะได้นำหลักดังกล่าวไปใช้ตีความจากเรื่องที่อ่าน
 11. ฝึกให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับการโฆษณาชวนเชื่อต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้ใช้การตัดสินใจของตนเองได้อย่างถูกต้อง
 12. ช่วยให้มีทัศนคติที่ดีต่อการตั้งคำถามเพื่อเด็กจะได้ทราบว่ อะไรคือความจริง อะไรคือความคิดเห็น เด็กสามารถเห็นความสัมพันธ์ของ เหตุผลได้อย่างถูกต้อง รู้จักใช้ข้อมูลที่ได้รับจากการอ่าน และประสบการณ์ของตนเองในการประเมินได้อย่างถูกต้อง
- สรุปได้ว่า การสอนอ่านอย่างมีวิจาร์ญาณ คือ การสอนให้ผู้อ่านรู้จักคิด ทำความเข้าใจเรื่องที่อ่าน แสดงความคิดเห็น ประเมินค่าหรือตัดสินใจเรื่องที่ได้ โดยจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ

6. ลำดับขั้นตอนของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ

ขั้นตอนของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีนักการศึกษาและนักวิชาการ ได้แบ่งขั้นตอนของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ เพื่อให้เห็นขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน ดังนี้

เพ็ญศรี รังสิยากุล (2533 : 123) ได้แบ่งขั้นตอนการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ สรุปได้ว่า ขั้นตอนแรกต้องทำความเข้าใจตัวอักษร ขั้นที่สองต้องรู้จักตีความหมาย และประการสุดท้าย คือ การนำสารที่ได้จากการอ่าน มาสรุปและประเมินค่า

บันลือ พุกกะวัน (2532 : 82) ได้เสนอแนะถึง ลำดับขั้นของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า เมื่ออ่านต้องอภิปรายให้เหตุผลถึงความถูกต้อง ควรเชื่อถือได้หรือไม่ โดยยกข้อความจากเรื่องมาประกอบ ต้องฝึกคิด ฝึกวิจารณ์ เสนอแนะเหตุผลในสิ่งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย

ศุภันธา มั่นเศรษฐวิทย์ (2537 : 154 - 172) ได้นำลำดับขั้นการอ่านของ บลูม Bloom. (1913) มาประยุกต์ใช้กับการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณไว้เป็น 6 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นรู้จำ รู้ความหมายของคำยาก อธิบายคำจำกัดความของข้อความ ประโยค และบอกเหตุการณ์สำคัญได้
2. ขั้นเข้าใจ บอกลำดับเหตุการณ์ เข้าใจเนื้อเรื่อง สามารถสรุปและเล่าเรื่องด้วยคำพูดของตนเองได้
3. ขั้นนำไปใช้ นำเหตุการณ์ หรือ ประโยชน์ที่ได้จากการอ่านไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้
4. ขั้นวิเคราะห์ แยกองค์ประกอบย่อยของเรื่อง บอกความเกี่ยวข้องขององค์ประกอบย่อยได้
5. ขั้นสังเคราะห์ นำเรื่องที่อ่านไปเปรียบเทียบกับ จำนวน สุภาษิต คติ หรือ สถานการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
6. ขั้นประเมินค่า พิจารณาข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น รู้จักตัดสินพิจารณาคุณค่า ความประทับใจอื่น ๆ ที่ได้จากการอ่าน

Burmeis (1970 ; อ้างถึงใน เบญจมาศ นวลอุไร 2538 : 20) ได้นำ Blooms Taxonomy. (1913) มาดัดแปลงและแบ่งลำดับขั้นการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ ไว้ 7 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นความจำ เป็นการจำสิ่งที่ผู้เขียนบอกไว้ เช่น ข้อเท็จจริง ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดในเรื่องที่อ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ
2. ขั้นการแปลความหมาย คือ สามารถแปลข้อความ หรือ เรื่องราวที่อ่านเป็น

เรื่องใหม่ เช่น การแปลเป็นภาษาอื่น การถอดความ

3. ขั้นการตีความ คือผู้อ่านต้องเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้ระบุไว้เช่น สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ จับใจความสำคัญของเรื่องได้ มองเห็นภาพพจน์ของเรื่องที่สามารถ

4. ขั้นประยุกต์ใช้ คือ ผู้อ่านสามารถเข้าใจหลักการ และนำไปประยุกต์ใช้ให้สำเร็จได้

5. ขั้นการวิเคราะห์ เป็นการแยกแยะส่วนประกอบย่อย ๆ ที่ประกอบกันเข้าเป็นส่วนใหญ่ได้ เช่น การแยกแยะบทประพันธ์ ตรวจสอบการให้เหตุผลผิด ๆ และลงความเห็นในสิ่งที่อ่านได้

6. ขั้นการสังเคราะห์ คือ เป็นการนำความคิดจากที่ต่าง ๆ มารวบรวมเรื่องเข้าด้วยกันใหม่ได้

7. ขั้นการประเมินผล คือ สามารถวางกฎเกณฑ์ และตัดสินความคิดโดยใช้มาตรฐาน

สรุปว่า ลำดับขั้นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วยขั้นความรู้พื้นฐาน คือ ขั้นความรู้ ความจำ ขั้นความเข้าใจ ขั้นการนำไปใช้ ขั้นการวิเคราะห์ ขั้นการสังเคราะห์ และขั้นการประเมินค่า สิ่งที่สามารถอ่านได้อย่างถูกต้องมีเหตุผล

7. ทฤษฎีการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ทฤษฎีการอ่านที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความ และทฤษฎีเน้นการวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อความ ซึ่งสุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2537 : 83) ได้ชี้แนะถึง ทฤษฎีการอ่านของ Lapp and Flood. (1992) ไว้ดังนี้

ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความ เห็นว่าการอ่านเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้อง หรือมีความสัมพันธ์กัน 2 ประการ คือ การรับรู้ข่าวสารแล้วนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิม เพื่อให้เห็นความรู้ใหม่ แต่ถ้าเปรียบเทียบแล้วไม่ตรงกับประสบการณ์เดิมสมองจะบันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับคำ และความหมายของประโยค เพื่อใช้แปลความหมายของสารนั้นในครั้งต่อไป

ส่วนทฤษฎีการวิเคราะห์ข้อความ เป็นการวิเคราะห์ตามหน้าที่ของคำ ประเภทของคำและความหมายเมื่อนักเรียนอ่านข้อความ จะต้องสามารถดึงข้อความที่มีความหมายคล้ายไว้ด้วยกัน หรือ ตัดความที่ไม่ใช่ออกไป

จะเห็นได้ว่าทั้งสองทฤษฎีนี้ มีความสำคัญต่อการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เพราะสัมพันธ์กับลำดับขั้นของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การ

นำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ซึ่งทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความ เริ่มจากการรับรู้ข่าวสาร โดยการอาศัยคำ เมื่อตามองเห็นตัวอักษรแล้วก็ส่งไปยังสมอง ซึ่งจะทำหน้าที่จดจำ ทำความเข้าใจความหมายของคำ และประโยค ซึ่งเป็นขั้นตอนของความรู้ ความจำความเข้าใจ แล้วเปรียบเทียบความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์เพื่อแยกแยะรายละเอียด การสังเคราะห์เพื่อหาความคล้ายคลึงกันและการแตกต่างกัน จากนั้นจึงประเมินค่า เพื่อที่จะตัดสินใจนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้ เพื่อใช้ในโอกาสต่อไป ส่วนทฤษฎีเน้นการวิเคราะห์ข้อความ เป็นวิเคราะห์หน้าที่ของคำ ประเภทของคำ และความหมาย เพื่อให้นักเรียนเข้าใจคำ ความหมายของคำยากที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง

สรุป ได้ว่า ทฤษฎีที่ใช้ในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ ทฤษฎีเน้นความสัมพันธ์ของข้อความ และทฤษฎีเน้นการวิเคราะห์ข้อความ ทั้งสองทฤษฎีมีความสัมพันธ์กัน คือ เมื่อรับข่าวสารแล้ว ก็จะวิเคราะห์คำยาก ทำความเข้าใจ เปรียบเทียบกับความรู้เดิม หาความสัมพันธ์ของข้อความ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้อ่านเป็น อ่านเก่ง กล่าวคือ มีความสามารถในการอ่าน อ่านได้ถูกต้องรวดเร็ว อ่านได้แตกฉาน รู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล อ่านแล้วสามารถวิเคราะห์วิจารณ์ได้ อ่านแล้วจับใจความสำคัญได้ อ่านแล้วเข้าใจเนื้อหาของเรื่องเข้าใจความสัมพันธ์ของสารประเมินค่าได้ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปประยุกต์ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องและมีคุณธรรม เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถเสริมบุคลิกภาพ พัฒนาอาชีพ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน สามารถนำความรู้ ความคิดที่ได้จากการอ่านไปขยายความคิดให้กว้างขวาง นำไปเขียน พูด ค้นคว้า วิจัยและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคมและส่วนรวมได้ การพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้มีประสิทธิภาพได้นั้น มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ คือ

1. กระบวนการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนทางสมอง เป็นกระบวนการทำงานระหว่างตากับสมอง เมื่อตามองเห็นตัวอักษรแล้วส่งไปยังสมอง สมองจะแปลความหมายออกมา โดยอาศัยความคิดและประสบการณ์ของผู้อ่าน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

โกชัย สาริกบุตร (2530 : 30) ได้เสนอแนะถึงกระบวนการอ่าน สรุปเป็นสูตร
ได้ดังนี้

การอ่าน = การมองตัวอักษรให้ชัดเจน + เข้าใจความหมายของคำ + การ
พิจารณาเลือกเอาความหมายที่ดีที่สุด ซึ่งเหมาะสมกับข้อความละเอียดเรื่องตรงนั้น + การ
นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ถนอม ล้ายอดมรรคผล (2533 : 584 - 591) ได้เสนอแนะถึงกระบวนการอ่าน
ประกอบด้วย

1. การมองเห็นคำ และตัวอักษรอย่างชัดเจน
2. การแปลความหมาย ละการเข้าใจความหมายของคำนั้น ๆ
3. การเลือกใช้ความหมายที่ถูกต้อง ตรงกับผู้แต่งตั้งใจไว้
4. การนำความหมายไปใช้

กองทัพ เคลือบพนิชกุล (2542 : 84 - 85) ได้เสนอแนะถึงกระบวนการอ่านว่า
ประกอบด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

1. รู้จักคำ หมายถึง การตระหนัก หรือ การระลึกถึงประสบการณ์ จากการ
กระตุ้นด้วยสัญลักษณ์ นั่นคือ ผู้อ่านต้องรู้สึกและรู้จักคำที่ปรากฏนั้นดีพอที่จะเข้าใจ
ความหมายได้เมื่ออ่านนั้น คือการถอดความได้
2. เข้าใจความหมายของคำ ได้แก่ วลี ประโยค เมื่อเห็นคำต่าง ๆ ซึ่งประกอบ
เป็นข้อความแล้วเข้าใจความหมายไปตามลำดับ โดยเน้นว่าผู้อ่านต้องใช้ประสบการณ์เดิมของ
ตนเองมาช่วยตีความหมายของคำในบริบทนั้น นอกจากนั้นผู้อ่านต้องพิจารณาจุดประสงค์ของ
ผู้เขียน ทักษะคิด แนวนคิด หรือความรู้สึก ที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้เข้าใจ
3. ปฏิกริยา คือ การอ่านไปคิดไปว่าผู้เขียนหมายถึงอะไร อ่านโดยมีสติปัญญา
และความรู้สึก ประเมินได้ว่าข้อความนั้น ผู้อ่านจะยอมรับหรือปฏิเสธด้วยเหตุใด ข้อนี้ต้อง
อาศัยประสบการณ์เดิมมาช่วยในการพิจารณา ดังนั้น นักอ่านที่ความรอบรู้จะเข้าใจได้ลึกซึ้ง
กว่า อาจจะลำดับเรื่องราวใหม่ให้ตนเองเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น อาจเปรียบเทียบความคิดหรือเรื่องราว
ต่าง ๆ แยกแยะได้ว่า เรื่องนี้สำคัญกว่าเรื่องนั้น เรื่องใดเป็นความจริง หรือความคิดเห็น
ตลอดจนหาข้อสรุปแนวคิดกว้าง ๆ ได้ และสรุปเนื้อหาทั้งหมดได้
4. บูรณาการ ชั้นนี้ ผู้อ่านต้องทำความเข้าใจ จากข้อความที่อ่านไป สร้าง
ความคิดใหม่ขึ้นได้ อย่างที่เรียนกว่า เกิด “ประจักษ์” อาจทำให้อ่านเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับ
เรื่องนั้นไปเลย หรือเกิดความสนใจใหม่ ๆ ขึ้นมา แล้วศึกษารายละเอียดต่อไป

สรุปได้ว่า กระบวนการอ่านเป็นกระบวนการทางด้านความคิด การประเมินค่า การจินตนาการ การใช้เหตุผลแก้ปัญหา เป็นกระบวนการถ่ายทอดความหมายจากตัวอักษรออกมาเป็นความคิด และความคิดที่ได้จากการอ่าน ผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ เป็นเครื่องช่วยพิจารณาตัดสินใจ นำแนวคิดที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2. การฝึกฝนการอ่าน

การฝึกฝนทักษะการอ่าน เป็นการใช้ทักษะที่จำเป็น ต้องได้รับการฝึกฝน ดังที่ สนิท ตั้งทวี (2526 : 85) ได้ชี้แนะไว้ ดังนี้

1. อ่านวิเคราะห์คำ
2. อ่านวิเคราะห์รูปแบบข้อเขียน
3. อ่านวิเคราะห์ลักษณะของผู้แต่ง
4. อ่านให้รวดเร็วและจับใจความ
5. อ่านสรุป
6. อ่านขยายความ
7. อ่านตีความ
8. อ่านวิเคราะห์รสและความหมาย
9. อ่านอย่างพิถีพิถัน
10. อ่านโดยใช้วิจารณญาณ

3. การจัดกิจกรรมทักษะการอ่าน

ผู้เรียนจะเกิดทักษะการเรียนรู้ที่ดีขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยทักษะการอ่านอย่างมี วิจารณญาณ ครูต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาและกฎแห่งการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรม เสริมทักษะการอ่าน ดังนี้

1. ความใกล้ชิด หมายถึง การใช้สิ่งเร้า และการตอบสนองให้เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน จะสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เรียน
2. การฝึกหัด หมายถึง การให้นักเรียนทำซ้ำ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ที่แม่นยำยิ่งขึ้น
3. กฎแห่งผล หมายถึง การให้ผู้เรียนรู้ผลการทำงานของตน เช่น การเฉลยคำตอบให้ทราบผลการทำอย่างรวดเร็ว ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ
4. การจูงใจ หรือแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motievement) หรือ ความต้องการผลสัมฤทธิ์ (Need for Achievement) หมายถึง ความพยายามที่จะกระทำสิ่งที่

ยากลำบากให้เกิดผลดีที่สุด อย่างรวดเร็วที่สุด เท่าที่จะกระทำได้ โดยการทำให้แบบฝึกที่สั้น ง่าย เรียงลำดับไปจนถึงเรื่องที่ยาวและยากขึ้นอาจมีรูปภาพประกอบเพื่อความเข้าใจ

จากแนวคิด ทฤษฎี ดังกล่าวสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ บนพื้นฐานแนวคิดดังต่อไปนี้

1. การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นสิ่งที่พัฒนาให้เกิดขึ้นได้กับผู้เรียนทุกคน โดยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ
2. การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการอ่านที่ซับซ้อน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะจัดแยกเป็นทักษะย่อย ทักษะหรือหลายทักษะพร้อม ๆ กันก็ได้ แต่ต้องสอนไปตามลำดับจากทักษะที่ง่าย ไปหาทักษะที่ยากสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น
3. การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จะบังเกิดผลได้เต็มที่ เมื่อผู้เรียนได้รับโอกาสฝึกและสามารถฝึกได้กับสื่อการเรียนประเภท เรียนด้วยตนเอง ในระยะเวลาที่เหมาะสม และได้รับข้อมูลย้อนกลับ เพื่อปรับปรุงการอ่านเป็นระยะ ๆ
4. การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับสาร หรืองานเขียน โดยผู้อ่านเป็นผู้รับสารซึ่งบุคคลจะรับสารหรือสิ่งเร้าได้ 2 ลักษณะคือการรับรู้ส่วนย่อยและการรับรู้ส่วนรวม ซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล และลักษณะของสารที่อ่านในครั้งนั้น ๆ ว่ามีลักษณะอย่างไร
5. การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิด เป็นความสามารถทางสมองที่สามารถพัฒนาได้ โดยการใช้สิ่งกระตุ้นความสนใจ ให้ผู้เรียนแสดงความคิด โดยการตอบสนองหรือการแสดงพฤติกรรมออกมา จึงสามารถศึกษาได้เป็นรายบุคคล กับสื่อการสอนที่ได้จัดเตรียมไว้อย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนที่เหมาะสม
6. การสอนให้ผู้เรียนรู้จักนำโครงสร้างความรู้เดิม มาเป็นพื้นฐานในการอ่าน จะทำให้อ่านดีขึ้น
7. การเลือกกลวิธีการอ่านที่เหมาะสม และมีลักษณะคล้ายกับสภาพแวดล้อมจริงในการเรียน จะทำให้ผู้เรียนประสบผลในการเรียนได้ดีขึ้น
8. การจัดกิจกรรมก่อนการอ่าน (Before Reading Activities) เช่น ให้คาดคะเนเรื่องที่จะอ่าน ให้คำถามไว้ก่อน
9. การจัดกิจกรรมระหว่างการอ่าน (While Reading Activities) เช่น การอ่าน

คุณลักษณะด้านการใฝ่รู้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน จำนวน 8 ข้อ ความใฝ่รู้ เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในข้อที่ 4 ใฝ่เรียนรู้ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข เป็นทั้งคนเก่งและคนดีของชุมชน ในการนำเสนอเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านการใฝ่รู้ ผู้วิจัยจะนำเสนอในส่วนของ ความหมายของคุณลักษณะการใฝ่รู้ พฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะการใฝ่รู้ และวิธีการวัดและประเมินคุณลักษณะการใฝ่รู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของคุณลักษณะการใฝ่รู้

คุณลักษณะด้านการใฝ่รู้ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับนักเรียน เพราะจะช่วยให้ให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ และค้นคว้าความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการใฝ่รู้ ไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2533 : 6-17) ให้ความหมายของการใฝ่รู้ว่า หมายถึง การใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ถูกต้องและเหมาะสมในการมุ่งแสวงหาความรู้ เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ

สมชาย ฐานวุฑโฒ (2533 : 51) ได้ให้ความหมายของผู้ที่มีการใฝ่รู้หรือที่เรียกว่า พหุสูต หมายถึง ความเป็นผู้ฉลาดรู้ คือ ผู้ที่รู้จักเลือกเรียนในสิ่งที่ควรรู้ เป็นผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนมามาก ได้ยิน ได้ฟังมามาก และเป็นคนช่างสังเกต ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ เป็นต้นทางแห่งปัญญา ทำให้เกิดความรู้สำหรับบริหารงานชีวิต และเป็นบุญแก่ไปสู่ลาภยศ สรรเสริญ สุข และทุกสิ่งที่เราปรารถนา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2539 : 15) ได้ให้ความหมายของคุณลักษณะการใฝ่รู้ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงถึงความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้ คิดค้น แสวงหาความรู้ด้านต่าง ๆ ตลอดจนความสามารถ ในการจำแนก เปรียบเทียบและวิเคราะห์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2543 : 6) ได้ให้ความหมายของความสนใจใฝ่รู้ในการอ่านว่า เป็นคุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความกระตือรือร้น ค้นคิด แสวงหาความรู้เสมอ ตลอดจนความสามารถในการจำแนก เปรียบเทียบ และวิเคราะห์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ได้อย่างถูกต้อง

รุจิร ภู่อาระและคนอื่น ๆ (2535 : 1) ได้ให้ความหมายของการใฝ่รู้ หมายถึง ความต้องการศึกษาหาความรู้ ทั้งในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ตนเองมีความรู้ กว้างขวาง เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ และมีอนาคตที่ก้าวหน้า

แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนากระบวนการหลักสูตรใหม่ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (2541 : 1) ได้ให้ความหมายของการใฝ่รู้ หมายถึง ความมุ่งหวัง ความปรารถนา ที่จะแสวงหาความรู้ และได้รับความรู้ในสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองยังไม่รู้อย่างสม่ำเสมอ คนที่มีนิสัยใฝ่รู้ มักชอบซักถาม จดบันทึกหรืออ่านหนังสืออยู่เป็นประจำ และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

ภัทรา นิคมานนท์ (2540 : 219) ได้ให้ความหมายของการใฝ่รู้ หมายถึง การศึกษาหาความรู้วิทยาการสมัยใหม่ เพื่อพัฒนาวิชาชีพของตน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2541 : 39) ได้ให้ความหมายของการใฝ่รู้ หมายถึง การเรียนรู้ที่จะแสวงหาความรู้อย่างกว้างขวาง และเพียงพอกับโอกาสที่จะสามารถทำงานได้ และเพื่อจะได้ประโยชน์จากโอกาสทางการศึกษา ที่มีให้ตลอดชีวิต

วินัย พัฒนรัฐ และคณะ (2538 : 1) ให้ความหมายของการใฝ่รู้ หมายถึง ความมุ่งหวังความปรารถนาที่จะแสวงหาความรู้ เพื่อจะรับความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่ตนเองยังไม่รู้ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการแสวงหาความรู้ อยู่เสมอ จะเป็นการเพิ่มพูนสติปัญญา ทำให้คนมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ มีความมั่นใจในตนเอง และจะนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติได้

กรมวิชาการ (2539 : 5) ให้ความหมายของการใฝ่รู้ว่า คือ การแสวงหาความรู้ อยู่เสมอ เป็นการเพิ่มพูนสติปัญญา ทำให้คนมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ และมั่นใจในตนเอง

สรุปว่า การใฝ่รู้ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก โดยผู้วิจัย สรุปออกมาเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เป็นพฤติกรรมของความต้องการตอบสนอง ความกระหายใคร่รู้ ในทุกสิ่งทุกอย่าง มีความสงสัย ประหลาดใจ และมีความรู้สึกลึกซึ้งต่อสิ่งที่พบเห็น และแสดงออกด้วยการขบถทดลองศึกษาค้นคว้า ซักถามอยู่เป็นนิจ และมีความกระตือรือร้นที่จะซักถามเกี่ยวกับเรื่องที่แปลกใหม่อยู่เสมอ 2) ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self Confidence) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความมั่นใจในการอ่าน การคิด การตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จ ตามเป้าหมายที่วางไว้ และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม วัตถุประสงค์ด้านความกล้าในการคิดและการพูด ใจคอมั่นคง ไม่เชื่องง่าย มีเหตุผล รอบคอบ มีความคิดสร้างสรรค์

ชอบทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ กล้าเสี่ยง ชอบแสดงตัว มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้เสร็จ
ชอบอิสระ และชอบช่วยเหลือหมู่คณะ

2. พฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะด้านการใฝ่รู้

การใฝ่รู้ เป็นคุณลักษณะที่พึงมีและสามารถเกิดขึ้นได้ในตัวผู้เรียน เพื่อที่จะช่วย
ให้เป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งพฤติกรรม
บ่งชี้ของคุณลักษณะด้านความใฝ่รู้ เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกมาให้เห็นได้ มี
นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนะถึงพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะของการ
ใฝ่รู้ ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2539 : 15) ได้สรุปถึง พฤติกรรม
บ่งชี้คุณลักษณะของการใฝ่รู้ ไว้ดังนี้

1. ความชอบและความชื่นชมและเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ
2. ความใฝ่ฝันและจินตนาการ
3. การแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ
4. ความกระตือรือร้น ความอยากรู้อยากเห็น
5. ความตั้งใจ การเอาใจใส่ ทำให้ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ
6. ความกล้า ความริเริ่มและการตัดสินใจ
7. ความเพียรพยายาม มุ่งมั่น บากบั่น มีความสงบ มีสมาธิในการทำสิ่งต่าง ๆ

โดยไม่ย่อท้อ

Brubacher. *et.al.* (1994 : 39-42) ได้ให้ข้อเสนอแนะถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีความ
ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ดังนี้คือ ต้องมีเหตุผล มีความอยากรู้อยากเห็น มีแรงจูงใจ ชอบศึกษาหาความรู้
และชอบความท้าทาย

รุจิรี ภูสาระและคนอื่น ๆ (2535 : 1) ได้สรุปถึง พฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะของ
การใฝ่รู้ ไว้ดังนี้

1. ตั้งใจฟังครูสอน
2. ขยันทำการบ้าน
3. ทบทวนความรู้อยู่เสมอ
4. ถามครูเมื่อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องเรียน
5. เมื่อมีเวลาว่างเข้าไปอ่านหนังสือในห้องสมุด
6. จดจำความรู้ที่สำคัญไว้

7. เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางวิชาการ
8. สังเกตและทดลองในสิ่งที่ตนเองอยากรู้
9. สนใจข่าวสารต่าง ๆ
10. ช่างสังเกตสิ่งที่เป็นความรู้
11. เข้าวัด ทำบุญและศึกษาพระธรรมเมื่อมีโอกาส
12. ไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่าง ๆ
13. จัดบันทึกความรู้ใหม่ ๆ เอาไว้อ่านเวลาว่าง

แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนา กระบวนการหลักสูตรใหม่ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะ

นิสัย (2541 : 1) ได้สรุปถึง พฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะของการใฝ่รู้ ไว้ดังนี้

1. เป็นคนช่างสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว
2. เป็นคนที่ไม่อยู่เฉยๆ ชอบศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ
3. ชอบอ่านหนังสือ ฟังข่าวสาร และสะสมภาพเกี่ยวกับความรู้
4. ชอบประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ
5. มีความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ
6. มักสงสัย ชอบซักถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้น และเรื่องราวต่าง ๆ
7. เป็นคนขยัน มานะบากบั่น มีความสนุกสนานในการเรียนและการทำงาน

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2533 : 6-15) ได้สรุปถึง คุณลักษณะที่เป็นตัวบ่งชี้การใฝ่รู้ ไว้ดังนี้

1. การเป็นคนช่างสังเกต
2. การเป็นคนช่างคิดช่างสงสัย
3. การเป็นคนมีเหตุผล
4. การเป็นคนมีความทะเยอทะยานมีความอดทน
5. การเป็นคนมีความริเริ่ม
6. การเป็นคนทำงานอย่างมีระบบ

สมชาย ฐานวุฑโฒ (2533 : 53) ได้สรุปถึง คุณสมบัติของผู้มีคุณลักษณะการใฝ่รู้

ดังนี้

1. มีนิสัยชอบฟัง ชอบอ่าน ชอบค้นคว้า ยึดหลัก “เรียนจากครู ดูจากตำรา สดับปาฐกถา”

2. มีความจำดี รู้จักสาระสำคัญของเรื่อง จับหลักให้ได้แล้วจำให้แม่นยำ

3. ทบทวน ห้องปน ฟีกห้อง ให้คล่อง ปากห้องจนขึ้นใจจำ ได้คล่องแคล่ว
ชัดเจนไม่ต้องพลิกตำรา ห้องส่วนที่สำคัญและหมั่นคิดหาเหตุผลด้วย

4. ใส่ใจนึกคิด ตรีกตรองสาวเหตุสาวผล ให้เข้าใจตลอด พิจารณาให้จนจบ
นึกถึงครั้งใดก็ทะลุปรุโปร่งหมด

5. เข้าใจแจ่มแจ้งทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ความรู้กับใจเป็นอันหนึ่งอัน
เดียวกัน มีสมาธิ

พรสวรรค์ พิมพ์พะนิตย์ (2537 : 51) ได้สรุป ผู้ที่มีลักษณะการใฝ่รู้ ควรมี
ลักษณะ ดังนี้

1. สามารถตั้งคำถามและแสวงหาความจริงด้วยตนเองได้
2. สามารถคิดและเชื่อมโยงสิ่งที่คิดได้อย่างมีเหตุผล
3. สามารถวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ได้
4. สามารถคิดและแก้ปัญหาด้วยการแสวงหาทางเลือกและตัดสินใจได้อย่าง

เหมาะสม

5. สามารถเลือกและสังเคราะห์ข่าวสารและข้อมูลเพื่อใช้อย่างเหมาะสม
6. กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
7. รับฟังความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล
8. เรียนรู้อยู่เสมอ

วินัย พัฒนรัฐ และคณะ (2538 : 2) ได้สรุปถึงลักษณะของผู้มีการใฝ่รู้ว่ามีลักษณะ

ดังนี้

1. เป็นคนช่างสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว
2. มักสงสัย ชอบซักถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ สิ่งที่พบเห็นและเรื่องราวต่าง ๆ
3. เป็นคนไม่อยู่นิ่ง ชอบศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ
4. ชอบอ่านหนังสือ ฟังข่าวสาร และสะสมภาพเกี่ยวกับความรู้
5. มีความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ
6. เป็นคนขยัน มานะบากบั่น และมีความสุขสนุกสนานในการเรียนและ

การทำงาน

พฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะด้านการใฝ่รู้ สรุป เป็นพฤติกรรมบ่งชี้โดยรวมได้

ดังนี้

1. เป็นคนช่างสังเกตอยากรู้อยากเห็น หมายถึง เป็นคนที่มีลักษณะชอบฟัง

ชอบอ่านชอบค้นคว้าหาความรู้ ชอบติดตามข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ของตนเองอยู่เสมอ

2. มีความพยายามและตั้งใจ หมายถึง มีความสนใจ มุ่งมั่นที่จะศึกษาหาความรู้ หรือทำกิจกรรมให้สำเร็จตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้อย่างเต็มความสามารถ เช่น ตั้งใจฟังครูสอน ตั้งใจทำการบ้านโดยไม่มีใครมาบังคับ

3. มีความขยันและอดทน หมายถึง การมีความมุ่งมั่นขยันขันแข็งในการศึกษาเล่าเรียนการแสวงหาความรู้ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และความยากลำบาก เช่น ทำการบ้านมากกว่าที่ครูมอบหมาย

4. มีความรับผิดชอบ หมายถึง การเอาใจใส่ต่อการศึกษาเล่าเรียน และการทำงานโดยไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง ติดตามผลงานที่ได้กระทำลงไป เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จที่ดียิ่งขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไป ทั้งในด้านที่ดีและไม่ดี เช่น จัดตารางเรียน และเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมก่อนมาโรงเรียน

5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มั่นใจในตนเอง หมายถึง การแสดงออกซึ่งความเชื่อมั่น และความกล้าในการทำกิจกรรม และแสวงหาความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เช่น กล้าซักถามครูในสิ่งที่ตนเองสงสัย เข้าร่วมในกิจกรรมที่ตนเองสนใจ เป็นต้น

3. การวัดและประเมินคุณลักษณะด้านการใฝ่รู้

การที่จะบอกว่าบุคคลมีคุณลักษณะของการใฝ่รู้ มากน้อยแค่ไหน จำเป็นต้องมีการสังเกตพฤติกรรม และมีการวัดและประเมินผล ถึงจะทราบได้ มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้เสนอรูปแบบการวัดและประเมินคุณลักษณะด้านการใฝ่รู้ ไว้หลายท่าน ดังนี้

บุญชิต มณีโชติ (2540 : 73 - 158) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างแบบวัดพฤติกรรม การใฝ่รู้ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) โดยการแบ่งพฤติกรรมการใฝ่รู้เป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้สึกรู้ ด้านความคิด และด้านการปฏิบัติ เป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด .93

วิโรจน์ วัฒนนิมิตรกุล (2540 : บทคัดย่อ) สร้างแบบประเมินทักษะการแสวงหาความรู้และแบบวัดเจตคติต่อการแสวงหาความรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 36 ข้อ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด .88

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2538 : 100) ได้ให้แนวทางในการตรวจสอบคุณลักษณะของการใฝ่รู้ของผู้เรียน ครู อาจารย์ ผู้สอน อาจใช้วิธีการสังเกตความถี่ของการ

แสดงออกของนักเรียนในเรื่องการฟัง การถาม การอ่าน การคิด การเขียน การดู และการทดลอง ปฏิบัติ เช่น เข้าร่วมรับฟังกิจกรรมวิชาการทางวิชาการของโรงเรียนหรือชุมชน อ่านหนังสือ หรือค้นคว้าในห้องสมุด ร่วมวางแผนแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม โดยเครื่องมือนี้สร้างเป็นแนวทางในการตรวจสอบคุณลักษณะความรู้เท่านั้น ยังไม่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

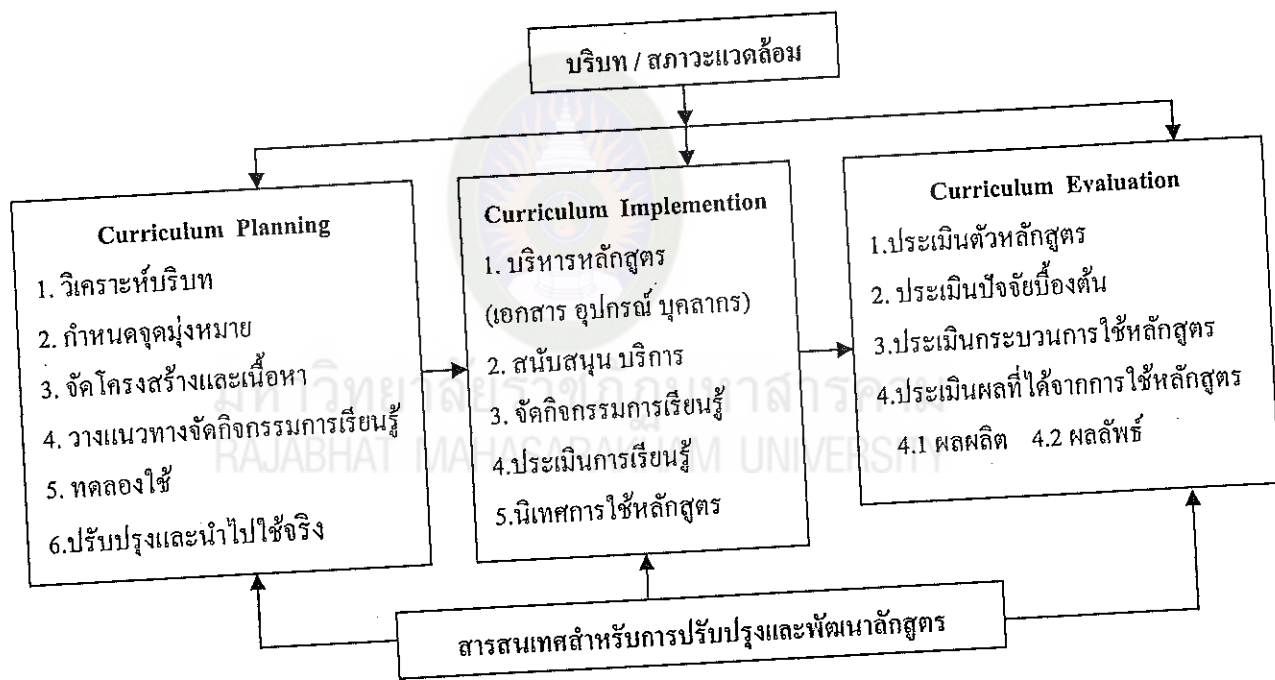
เสาวนีย์ กานต์เดชารักษ์ (2538 : 112) ได้สร้างแบบรายงานการปฏิบัติตนของนักศึกษา เป็นแบบประเมินตนเอง เกี่ยวกับการปฏิบัติตนของนักศึกษา เพื่อวัดการใฝ่รู้ โดยสร้างเป็นคำถามปลายเปิด 3 ข้อ เพื่อให้ผู้เรียนอธิบายถึงการปฏิบัติตนขณะเรียน โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบวัด วิเคราะห์ค่าร้อยละในการนำเสนอ ค่าระดับการใฝ่รู้ เสนอโดยใช้เกณฑ์ 3 ระดับ คือ ดี ปานกลาง และต่ำ คำนวณจากอันตรภาคชั้น

สรุป การศึกษาคุณลักษณะด้านการใฝ่รู้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวบ่งชี้เพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านการใฝ่รู้ของนักเรียน 3 พฤติกรรม คือ ความกระตือรือร้น ความสนใจใฝ่รู้ และ ความมีเหตุผล โดยใช้แบบทดสอบสถานการณ์สมมุติ เพราะเป็นแบบทดสอบที่สร้างสถานการณ์คล้าย ๆ ชีวิตจริง และ ให้ผู้ตอบแสดงพฤติกรรมที่วัดได้ออกมา และเป็นแบบทดสอบที่วัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัยได้มากกว่ารูปแบบอื่น

การหาคุณภาพและประสิทธิภาพของหลักสูตร

หลักสูตรเริ่มต้นมาจากความต้องการหลักสูตรที่สามารถตอบสนองต่อบริบท (Context) หรือสภาวะแวดล้อม สภาพแวดล้อมที่สำคัญของหลักสูตรประกอบด้วย ความต้องการทางวิชาการ วิชาชีพ เช่น ความต้องการสืบทอดองค์ความรู้สร้างองค์ความรู้ทางวิชาการ เพื่อพัฒนาสาขานั้น เป็นต้น และความต้องการทางสังคม เช่น ความต้องการนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในเชิงการผลิต การแก้ปัญหาหรือการสร้างความสุข ความสะดวกแก่มนุษย์ในสังคม เป็นต้น หลักสูตรทางการศึกษาส่วนใหญ่จึงเกิดขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาวิชาการ/วิชาชีพ และขณะเดียวกันเป็นการเอื้อประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับสังคม หลักสูตรที่ดีจึงควรมีจุดมุ่งหมายที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาการทางการศึกษาของศาสตร์สาขานั้นที่เหมาะสมทั้งด้านแนวคิดทางปรัชญาจิตวิทยาและสังคมวิทยาที่สามารถปฏิบัติได้จริง และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม หลังจากกำหนดหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้แล้ว ทำให้มองเห็นทิศทางของหลักสูตรได้ชัดเจนอันจะช่วยในการวางแผนหลักสูตร (Curriculum Planning) เกี่ยวกับโครงสร้างและเนื้อหาการบริหารหลักสูตร แผนการ

ศึกษา แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อได้ตัวหลักสูตรและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่นเอกสารประกอบหลักสูตรคู่มือนักเรียน นักศึกษาคู่มือครู เป็นต้น ลำดับขั้นต่อไปจึงเป็นการนำหลักสูตรไปใช้จริง (Curriculum Implementation) ซึ่งประกอบด้วยการบริหารจัดการหลักสูตร การจัดชุดวิชา อาจารย์ผู้สอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสัมพันธ์กับความถนัด ความสนใจของผู้เรียน การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนรู้และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ในการใช้หลักสูตร มีความจำเป็นต้องทำการประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation) โดย การติดตามความก้าวหน้าของการใช้หลักสูตร ตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และ ความสำเร็จของการใช้หลักสูตร สำหรับเป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ในการปรับปรุง หลักสูตร ดังแผนภาพที่ 11

แผนภาพที่ 11 วงจรการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร จะต้องมีการประเมินผลการใช้ หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้ได้มาตรฐานเสียก่อน ที่จะนำออกมาเผยแพร่ เฝ้าดู กิจระการ (2544 : 30-34) ได้เสนอแนะถึงการหาคุณภาพและประสิทธิภาพ เช่น หลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร เอกสารประกอบการเรียน ชุดการสอน บทเรียน โปรแกรม ฯลฯ ส่วนมากใช้วิธี การหาประสิทธิภาพของเชิงประจักษ์ (Empirical Approach) วิธีการนี้จะนำสื่อ

ไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้เรียน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย การหาประสิทธิภาพของหลักสูตรหรือสื่อ
 สื่อส่วนใหญ่จะพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์ การทำแบบฝึกหัด หรือ กระบวนการเรียน หรือแบบ
 ประเมินผลตนเองย่อย โดยแสดงเป็นตัวเลข 2 ตัว เช่น $E1/E2 = 75/75$, $E1/E2 = 85/85$,
 $E1/E2 = 90/90$ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2548 : 915)

แนวคิดพื้นฐานของการประเมินหลักสูตร

1. ความหมายและองค์ประกอบ

การประเมิน (Evaluation) หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ
 โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน ดังนั้น การประเมินหลักสูตร จึงเป็นกระบวนการ
 ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวินิจฉัยจุดเด่น
 จุดด้อย ของตัวหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง
 กระบวนการหลักสูตร ระหว่างการใช้หลักสูตร และเพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตร ว่าบรรลุ
 จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง
 หลักสูตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป ในการประเมินหลักสูตร จึงควรมีการกำหนด
 มาตรฐานของหลักสูตร (Standard) ไว้ล่วงหน้าโดยมาตรฐาน เป็นคุณลักษณะเป้าหมายที่
 ต้องการให้เกิดขึ้นกับตัวหลักสูตร การใช้หลักสูตรและผลผลิตของหลักสูตร ซึ่งเป็นลักษณะ
 ของความสำเร็จที่คาดหวังไว้ (Expected) สำหรับใช้เป็นระดับคุณภาพในการเปรียบเทียบกับสิ่ง
 ที่เกิดขึ้นจริง (Actual) เพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตรนั้น มาตรฐานของหลักสูตร อาจกำหนด
 ขึ้นจากความคิดเห็นร่วมกันของคณะครูในสาขาวิชา หรืออาจกำหนดขึ้นตามมาตรฐานของ
 สถาบัน หรือหน่วยงานตรวจประเมินภายนอก การที่จะได้ข้อมูลแสดงถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจริง
 (Actual) จำเป็นต้องมีเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์เกี่ยวกับตัวหลักสูตร
 การใช้หลักสูตร และผลผลิตของหลักสูตร เช่น แบบวิเคราะห์หลักสูตร แบบสอบถามความ
 คิดเห็นของครู นักเรียน เกี่ยวกับหลักสูตร แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับ
 หลักสูตร แบบติดตามนักเรียนที่จบหลักสูตร เป็นต้น จากข้อมูลที่ได้รวบรวมมาได้ เมื่อนำมา
 วิเคราะห์และเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ทำให้สามารถตัดสินคุณภาพของหลักสูตร รวมทั้ง
 จุดเด่น จุดด้อยของหลักสูตร สำหรับใช้พิจารณา ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรให้มี
 ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. แนวคิดการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรนั้น ผู้ประเมินสามารถออกแบบการประเมินโดยพิจารณาแนวคิดของการประเมินหลัก ๆ 4 แนวทาง เพื่อเลือกทางเลือกใด ทางเลือกหนึ่ง จากแต่ละแนวทางมาประสานเข้าด้วยกันเป็นแนวคิดหลักของการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1. การประเมินความก้าวหน้า หรือ การประเมินสรุปรวม (Formative V.S. Summative Evaluation) การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินในขณะดำเนินการใช้หลักสูตรหรือเป็นการประเมินระหว่างทาง เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับปรับปรุง กระบวนการบริหารและการใช้หลักสูตร ส่วนการประเมินสรุปรวม (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลสรุปรวมของหลักสูตร หรือการประเมินเมื่อครบวงจรของหลักสูตร เพื่อให้ได้ สารสนเทศสำหรับตัดสินผลสำเร็จของหลักสูตร
2. การประเมินอย่างไม่เป็นทางการ หรือ การประเมินอย่างเป็นทางการ (Informal V.S. Formal Evaluation) การประเมินอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Evaluation) เป็นการประเมินที่ไม่มีแบบแผนที่เคร่งครัด การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามความสะดวกอย่างง่าย ๆ เช่น การพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ สอบถามอย่างไม่มีการโครงสร้าง ไม่มีรูปแบบการวิเคราะห์ที่ชัดเจน ข้อสรุปมักเกิดขึ้นตามความรู้สึกหรือความคิดเห็นส่วนตัว ส่วนการประเมินอย่างเป็นทางการ (Formal Evaluation) เป็นการประเมินที่มีระเบียบแบบแผน มีวัตถุประสงค์ การสร้างเครื่องมือ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลตามเกณฑ์หรือมาตรฐาน และการรายงานด้วยลายลักษณ์อักษร
3. การประเมินผลทั้งหมดหรือการประเมินตามจุดมุ่งหมาย (Goal-free V.S. Goal-Based Evaluation) การประเมินผลทั้งหมด (Goal-free Evaluation) เป็นการประเมินที่ครอบคลุมผลที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมด (Total Effects) ซึ่งประกอบด้วยผลทางตรง และผลทางอ้อมหรือผลกระทบโดยไม่ได้ยึดติดกับจุดมุ่งหมายเดิมของหลักสูตร ส่วนการประเมินผลตามจุดมุ่งหมาย (Goal – based Evaluation) เป็นการประเมินผลตามที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ว่าผลผลิตที่ได้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด
4. การประเมิน โดยผู้ประเมินภายนอกหรือ การประเมินโดยผู้ประเมินภายใน (External V.S. Internal Evaluator) การประเมินโดยผู้ประเมินภายนอก (External Evaluator) เป็นการประเมินโดยใช้ผู้ประเมินที่เป็นบุคคลภายนอก ซึ่ง ไม่ได้้อยู่ภายในสังกัดของหน่วยงานหรือสถาบันนั้น ส่วนใหญ่เป็นนักประเมินที่เชี่ยวชาญจากภายนอกที่เป็นกลาง ส่วนการประเมิน โดยผู้ประเมินภายใน (Internal Evaluator) เป็นการประเมินโดยใช้ผู้ประเมินที่เป็น

บุคคลภายในสังกัดของหน่วยงาน หรือสถาบันนั้น ซึ่งเป็นผู้ประเมินที่อยู่ใกล้ชิดและเห็นกระบวนการใช้หลักสูตร มาโดยตลอด

จากแนวคิดของการประเมินทั้ง 4 แนวทาง ผู้ประเมินสามารถเลือกข้อใดข้อหนึ่งของแต่ละแนวทาง เพื่อรวมเป็นแนวคิดหลักของการประเมินหลักสูตร แนวคิดของการประเมินหลักสูตร ตามแบบประเพณีนิยม จะมีลักษณะของการประเมินเป็นแบบสรุปรวม (Summative) อย่างเป็นทางการ (Formal) ยึดตามจุดมุ่งหมาย (Goal-based) และประเมินโดยผู้ประเมินภายใน (Internal) อย่างไรก็ตามแนวคิดของการประเมินหลักสูตรที่เป็นทางเลือก ซึ่งแตกต่างจากแบบประเพณีนิยม ดังกล่าว อันเกิดจากส่วนผสมของ 4 แนวทางนั้น ยังมีอีกถึง 15 แนวทางเลือก ที่ผู้ประเมินสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ของการประเมินหลักสูตร

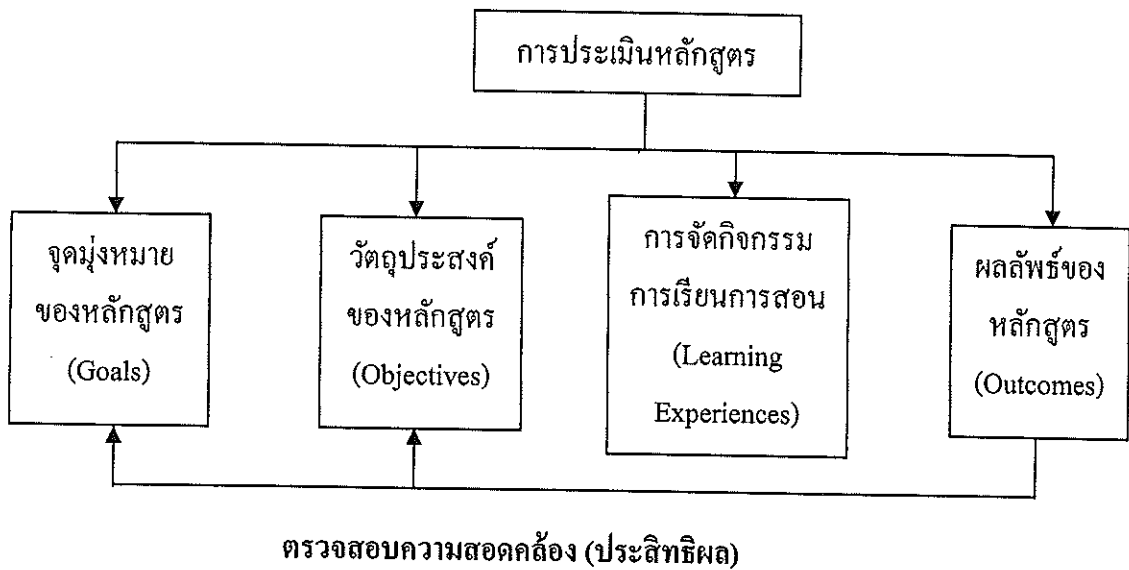
3. รูปแบบของการประเมินหลักสูตร

รูปแบบของการประเมินที่นิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินหลักสูตร สามารถจัดจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal-based Models)

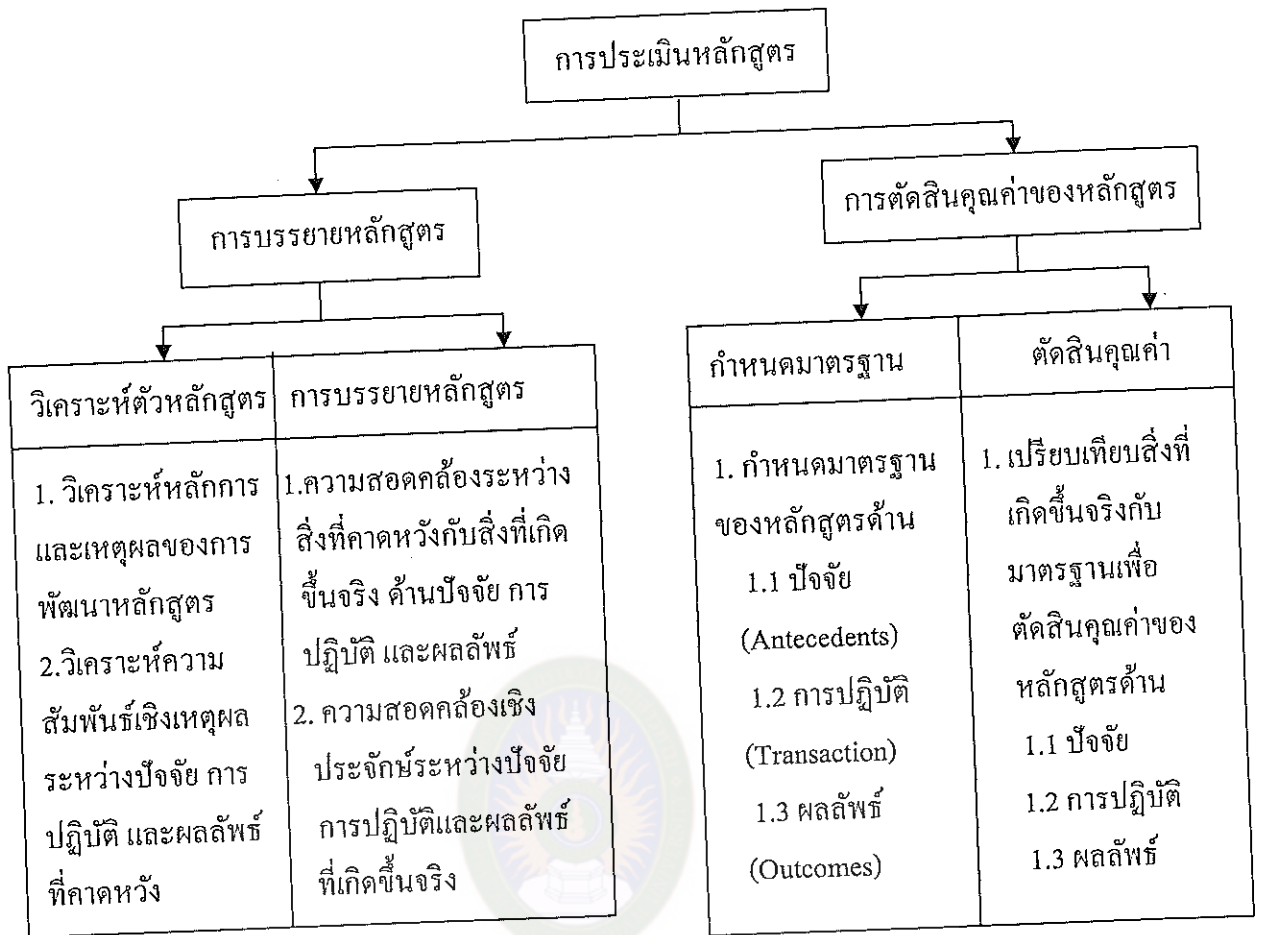
รูปแบบการประเมินแนวนี้ เน้นการตัดสินคุณค่าตามจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนงาน โครงการ หรือหลักสูตรการประเมินจึงมีลักษณะของการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับ ผลที่คาดหวังไว้ ดังนั้นจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ จึงถูกใช้เป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินความสำเร็จของการดำเนินงาน ผู้นำความคิดการประเมินแนวนี้ คนสำคัญ ได้แก่ Tyler. (1950, 1986) and Hammond. (1959) เป็นต้น

Tyler. (1950) ได้เสนอแนวทางการประเมิน โดยมีขั้นตอนดังนี้ ศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Goals) กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives) ให้ชัดเจน กำหนดสถานการณ์ เนื้อหา เทคนิควิธีการวัด สร้างเครื่องมือวัด เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ถ้าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ถือว่าเกิดสัมฤทธิ์ผลแต่ถ้าไม่บรรลุผลตามที่กำหนดไว้ จะต้องตัดสินใจปรับปรุงหลักสูตรใหม่ นอกจากนี้ Tyler. (1986) ได้เสนอแนวคิดใหม่ว่า การประเมินหลักสูตร ควรประกอบด้วย การประเมินความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การประเมินความเป็นไปได้ของแผนการเรียนรู้ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ประเมินการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ของหลักสูตร ตลอดจนการติดตามประเมินหลักสูตรเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ดังแผนภาพที่ 12

แผนภาพที่ 12 การประยุกต์โมเดลการประเมินของ Tyler. (1950) สำหรับใช้ประเมินหลักสูตร

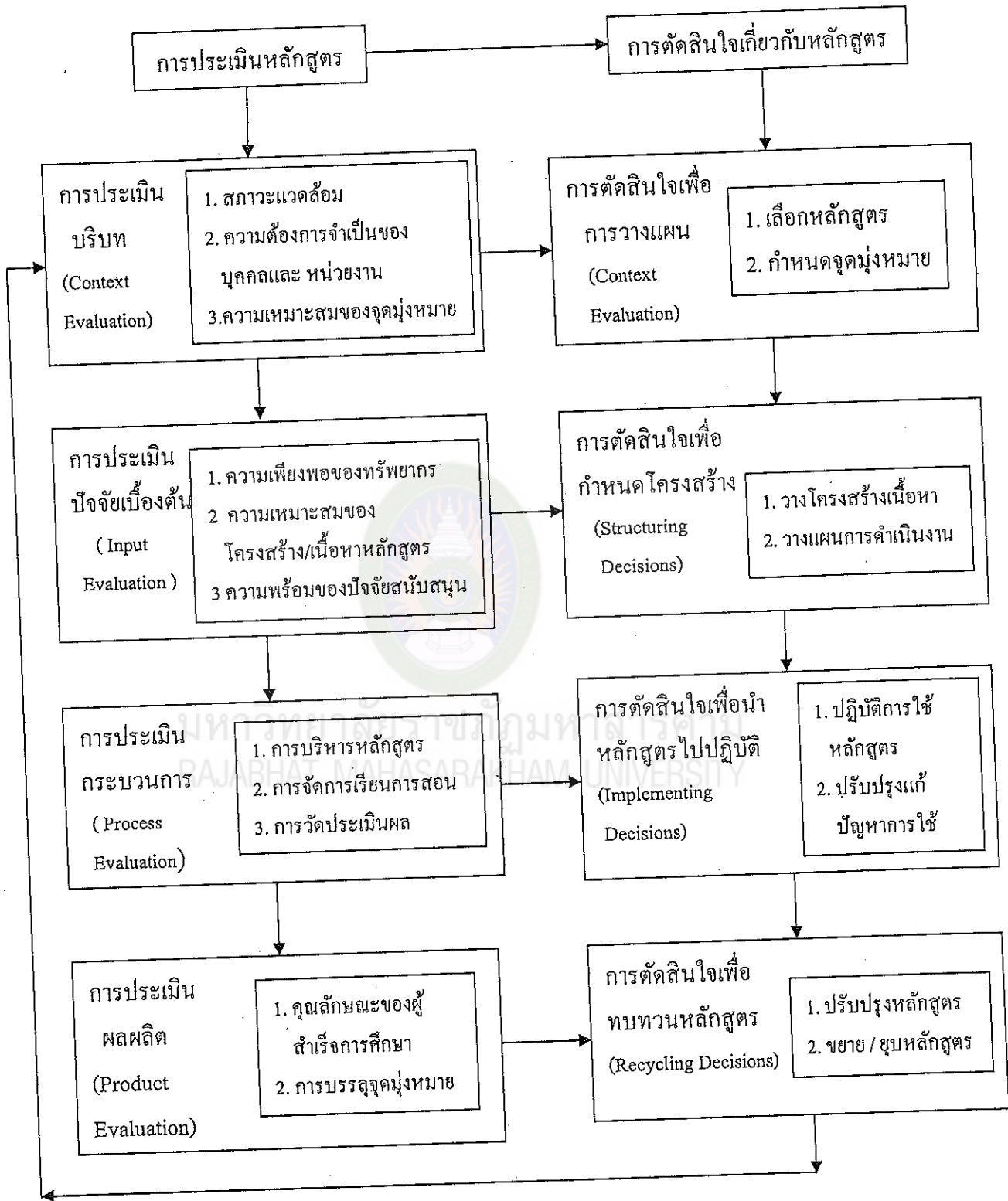
2. รูปแบบการประเมินที่ยึดเกณฑ์ หรือ มาตรฐาน เป็นหลัก (Criterion - based Models) รูปแบบการประเมินแนวนี้ เน้นการตัดสินคุณค่าตามเกณฑ์ หรือ มาตรฐานเป็นหลัก ที่มาของเกณฑ์หรือมาตรฐานอาจกำหนดโดย ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงาน หรือองค์กรวิชาชีพอื่นเป็นที่ยอมรับ ผู้นำแนวคิดการประเมินแนวนี้ คนสำคัญได้แก่ Stake. (1967) Provus. (1971) and Stake. (1967) ได้เสนอแนวทางการประเมินเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกการบรรยายหลักสูตร (Description Matrix) ซึ่งประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์หลักสูตร และ 2) การบรรยายการใช้หลักสูตร ด้านปัจจัย (Antecedents) การปฏิบัติ (Transactions) และผลลัพธ์ (Outcomes) ส่วนที่สอง การตัดสินคุณค่าของหลักสูตร (Judgment Matrix) ซึ่งประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานของหลักสูตร และ 2) การตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ด้านปัจจัย การปฏิบัติ และผลลัพธ์ ดังแผนภาพที่ 13

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 13 การประเมินหลักสูตร

3. รูปแบบการประเมินที่ยึดความต้องการตัดสินใจเป็นหลัก (Decision-based Model) รูปแบบการประเมินแนวนี้นี้ ต้องการเสนอสารสนเทศเพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยเน้นความต้องการให้สารสนเทศของผู้บริหารเป็นหลักในการประเมิน ผู้นำแนวความคิดการประเมินแนวนี้นี้คนสำคัญ ได้แก่ Cronbach. (1963) , Alkin (1969) Stufflebeam. (1971) and Stufflebeam.*et.al.* (1971) ได้เสนอโมเดล CIPP สำหรับการประเมินบริบท (Context) ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ของหลักสูตรเพื่อช่วยผู้บริหารหลักสูตรในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนหลักสูตร (Planning Decision) การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร (Structuring Decisions) การนำหลักสูตรไปใช้จริง (Implementing Decisions) และการตัดสินใจเกี่ยวกับการทบทวนหลักสูตร (Recycling Decisions) ดังแผนภาพที่ 14

แผนภาพที่ 14 การประยุกต์โมเดลการประเมินของ Stufflebeam et al. (1971) สำหรับใช้ประเมินหลักสูตร

4. แนวปฏิบัติในการประเมินหลักสูตร

1. กระบวนทัศน์ใหม่ของการประเมินหลักสูตร

องค์ความรู้ของศาสตร์แต่ละสาขาได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของโลก ประกอบด้วยความคาดหวังในมาตรฐานการศึกษา จากสังคมเพิ่มสูงขึ้นทุกขณะ รวมทั้งบทบาทของการมีส่วนร่วม และการตรวจสอบของส่วนต่าง ๆ กำลังทวีความเข้มข้น ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตร การใช้หลักสูตรและการประเมินหลักสูตร จึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินหลักสูตรต้องเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพ ในการติดตามคุณค่าของหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 1 ครั้ง ทุกกรอบของการใช้หลักสูตรเพื่อให้ได้สารสนเทศ สำหรับพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ให้หลักสูตรมีความทันสมัย ทันการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการของโลกสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมในการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง และสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ในขณะที่เดียวกันการประเมินหลักสูตรจะต้องให้สารสนเทศที่สามารถรองรับการติดตามตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรทั้งจากผู้ประเมินภายในและภายนอก การประเมินหลักสูตรในยุคปฏิรูปการศึกษานี้ จึงควรให้รูปแบบผสมผสาน เมื่อทำการประเมินแล้วสามารถให้สารสนเทศที่ตอบคำถามถึงการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การบรรลุมาตรฐานของหลักสูตร และตอบสนองความต้องการตัดสินใจของฝ่ายต่าง ๆ ทั้งระดับผู้บริหารหลักสูตร ผู้ตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานจากภายในและภายนอก องค์กรวิชาชีพ และสังคม การประเมินหลักสูตรจึงควรออกแบบการประเมินให้ตอบคำถามสำคัญ ๆ ตามประเด็นหลัก ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ประเด็นการประเมินหลักสูตรและคำถามสำคัญ

ประเด็นการประเมินหลักสูตร	คำถามสำคัญ
<p>1. ตัวหลักสูตร</p> <p>1.1 แนวคิดพื้นฐานของหลักสูตร</p> <p>1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร</p> <p>1.3 โครงสร้างของหลักสูตร</p> <p>1.4 เนื้อหาวิชา</p> <p>1.5 แผนการเรียนรู้</p>	<p>1. แนวคิดพื้นฐาน (ปรัชญา) ของหลักสูตร สอดคล้องกับหลักการทางวิชาชีพและแนวคิดการพัฒนาสังคมเพียงใด ? และสามารถนำไปปฏิบัติได้เพียงไร ?</p> <p>2. จุดมุ่งหมาย (มาตรฐาน) ของหลักสูตรสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของหลักสูตรหรือไม่ ? มีความครอบคลุมและชัดเจนเพียงใด ?</p> <p>3. โครงสร้างของหลักสูตรสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหรือไม่ ? สัดส่วนของ แต่ละหมวดวิชาและการจัดรายวิชาเหมาะสมเพียงใด?</p> <p>4. กำหนดสาระการเรียนรู้ เนื้อหาวิชา สอดคล้องกับโครงสร้างหลักสูตร หรือไม่ ? รายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ มีคุณค่าทางวิชาการ วิชาชีพ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในสังคมเพียงใด ?</p> <p>5. กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น ปี สี่ การเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการเรียนรู้</p>
<p>2. ตัวปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร</p> <p>2.1 ผู้เรียน</p> <p>2.2 ครูผู้สอน</p> <p>2.3 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้</p>	<p>1. ผู้เรียนมีคุณสมบัติพื้นฐานด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ เบื้องต้นตามที่ คาดหวังเพียงใด ?</p> <p>2. ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรมีคุณวุฒิ ความสามารถทางวิชาการคุณลักษณะและผลงานทางวิชาการเหมาะสมในการสอนรายวิชาเพียงใด ?</p> <p>3. สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เช่น เอกสารประกอบหลักสูตร ตำรา สื่อการเรียนรู้ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการห้อง คอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ฯลฯ มีเพียงพอและคุณภาพดีเพียงใด?</p>

ประเด็นการประเมินหลักสูตร	คำถามสำคัญ
3. กระบวนการใช้หลักสูตร 3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน 3.2 การวัดและประเมินการเรียนรู้ 3.3 การประเมินการสอน 3.4 การประเมินหลักสูตร	1. ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับหลักสูตร ความถนัด / ความสนใจของผู้เรียนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาก น้อยเพียงไร ? 2. ผู้สอนมีการวัดและประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับผู้เรียนเหมาะสมเพียงใด ? 3. มีระบบการประเมินการสอนของครูผู้สอนเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับสำหรับผู้สอนหรือไม่ ? เพียงใด ? 4. มีระบบการประเมินหลักสูตรเมื่อใช้หลักสูตรครบวงจรแล้วเพื่อปรับปรุง หลักสูตรให้ทันสมัย ทันการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ? เพียงใด ?
4. ผลที่ได้จากการใช้หลักสูตร 4.1 ผลผลิตของหลักสูตร (ประสิทธิผล) 4.2 ผลลัพธ์ของหลักสูตร (ผลกระทบ)	1. ผู้เรียนมีส่วนส่วนของการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรเพียงใด ? และ ผู้สำเร็จการศึกษา มีความรู้ทักษะและคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพียงใด ? 2. ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้ จริงเพียงใด ? เป็นที่ยอมรับของสังคม และเป็นที่ยังพอใจของผู้ใช้ผลผลิตหรือบัณฑิตมากน้อยเพียงใด ?

2. การออกแบบการประเมินหลักสูตร

เมื่อมีการกำหนดประเด็นที่พึงประสงค์ และคำถามสำคัญในการประเมินหลักสูตรแล้ว การออกแบบการประเมินหลักสูตร เพื่อให้ได้ข้อมูลหลักฐาน ที่จะใช้ตอบให้ตรงประเด็นของคำถามสำคัญดังกล่าว จึงต้องเตรียมเครื่องมือ ที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลักฐาน สำหรับทำการประเมินหลักสูตร การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่ดี สำหรับการประเมินหลักสูตรนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงตัวชี้วัด (Indicator) และเกณฑ์ (Criteria) หรือมาตรฐาน (Standard) ที่จะใช้สำหรับการตัดสินคุณค่าของหลักสูตร

ตัวชี้วัด (Indicator) สำหรับการประเมินหลักสูตร หมายถึง ค่า หรือ ลักษณะที่สังเกตได้ซึ่งบ่งบอกสภาพหรือสะท้อนคุณลักษณะหรือคุณภาพของตัวหลักสูตร ตัวบ่งชี้เบื้องต้น กระบวนการใช้หลักสูตร และผลที่ได้จากการใช้หลักสูตร (ผลผลิต และผลลัพธ์ของหลักสูตร)

เกณฑ์ (Criteria) สำหรับการประเมินหลักสูตร หมายถึง คุณลักษณะ หรือ ข้อกำหนดที่ถือเป็นคุณภาพ ความสำเร็จ หรือความเหมาะสมของตัวหลักสูตร ตัวบ่งชี้เบื้องต้น กระบวนการใช้หลักสูตร และผลที่ได้จากการใช้หลักสูตร (ผลผลิต และผลลัพธ์ของหลักสูตร)

มาตรฐาน (Standard) หมายถึง คุณลักษณะหรือ ข้อกำหนดที่ถือเป็นคุณภาพ ความสำเร็จ หรือ ความเหมาะสมอันเป็นที่ยอมรับกัน โดยทั่วไป ซึ่งมักกำหนดโดยหน่วยงาน หรือองค์กรทางวิชาชีพในการออกแบบประเมินหลักสูตร ควรกำหนดรายละเอียดของหัวข้อ ต่อไปนี้ วัตถุประสงค์ของการประเมิน ประเด็นของการประเมิน ตัวชี้วัด เครื่องมือ การ วิเคราะห์ และเกณฑ์การประเมิน

3. แนวทางการดำเนินงานประเมินหลักสูตร

ผู้ประเมินหลักสูตรควรพิจารณาขอบเขตการประเมิน ในทางปฏิบัติ โดย พิจารณาวงกรอบการประเมินในประเด็นต่อไปนี้

3.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน สำหรับสถาบันการศึกษา ที่ ผู้บริหารต้องการสารสนเทศจากการประเมิน เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างรอบด้าน และ มีความพร้อมทางทรัพยากรการประเมินทั้งบุคลากรทางการประเมินงบประมาณ และเวลา ควร กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน อย่างรอบด้าน ทั้งการประเมินตัวหลักสูตร ตัวบ่งชี้ เบื้องต้นของหลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตร และผลที่ได้จากการใช้หลักสูตร จะทำให้ได้ สารสนเทศจากการประเมินหลักสูตรที่ครบถ้วน อันจะนำไปสู่การตัดสินใจ ปรับปรุงหลักสูตร ได้อย่างครบวงจร ในกรณีผู้บริหารมีความต้องการสารสนเทศเฉพาะส่วน หรือมีความต้องการ ปรับปรุงหลักสูตรเฉพาะด้าน ผู้ประเมินสามารถเลือกประเมินหลักสูตรเฉพาะส่วนที่สามารถ สนองความต้องการใช้สารสนเทศของผู้บริหารนั้นได้ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการ ประเมินหลักสูตรเพียงบางประเด็น เช่น ออกแบบการประเมินเฉพาะตัวหลักสูตร ตัวบ่งชี้ เบื้องต้นของหลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตร หรือผลที่ได้จากการใช้หลักสูตร เป็นต้น ซึ่งจะ ทำให้ได้สารสนเทศ ที่สนองตรงประเด็น ต่อการปรับปรุงหลักสูตร สำหรับกรณีที่ สถาบันการศึกษา มีข้อจำกัดทางทรัพยากรบางประการ เช่น ขาดแคลนกำลังคนทางการ ประเมิน หรือมีกำลังคน แต่ขาดงบประมาณสนับสนุน หรือเวลาไม่เพียงพอ เป็นต้นควรกำหนด วัตถุประสงค์ ของการประเมินหลักสูตร ประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่พิจารณาร่วมกันแล้วว่าจะ เป็นปัญหามากที่สุด เช่น ออกแบบการประเมินเฉพาะตัวหลักสูตร หรือประเมินเฉพาะผลผลิต ของหลักสูตร เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ได้สารสนเทศตรงประเด็นที่ต้องการใช้ปรับปรุงหลักสูตร เฉพาะหน้า

3.2 การกำหนดผู้รับผิดชอบการประเมินหลักสูตร ผู้บริหารสถาบันการศึกษาสามารถเลือกกำหนดผู้รับผิดชอบการประเมินหลักสูตรได้ 3 รูปแบบ ตามความเหมาะสมของแต่ละสถาบัน ได้แก่ 1. กำหนดให้การประเมินหลักสูตร เป็นงานส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายในสถาบันการศึกษา 2. แต่งตั้งกรรมการเฉพาะกิจสำหรับการประเมินหลักสูตร และ 3. จ้างที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญอิสระจากหน่วยงานภายนอก ทำการประเมินหลักสูตร

3.3 การวางแผนการดำเนินงานประเมินหลักสูตร เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร และผู้รับผิดชอบการประเมินหลักสูตรแล้ว ผู้ประเมินจะต้องวางแผนการประเมิน โดยระบุรายละเอียดของขั้นตอนการประเมินกิจกรรม และระยะเวลา ให้สอดคล้องสัมพันธ์ กับวงจรของการใช้หลักสูตร การสร้างเครื่องมือ และความพร้อมของแหล่งข้อมูล เพื่อให้การประเมินหลักสูตร เสร็จตามกำหนด และสามารถสื่อสารสนเทศปรับปรุงหลักสูตรได้ทันเวลา ก่อนเริ่มวงจรใหม่ของกระบวนการใช้หลักสูตร

4. การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการสร้างเครื่องมือ จะต้องพิจารณาว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินแต่ละข้อนั้นมีประเด็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ใด ต้องการข้อมูลอะไรบ้าง ? จากรายการข้อมูลที่ต้องการนำมาพิจารณาว่าควรเก็บข้อมูลจากแหล่งใด ? จึงจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง แล้วจัดแยกรายการ ข้อมูลตามแหล่งข้อมูล เพื่อนำมาสร้างข้อคำถามอย่างเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ ในการประเมินหลักสูตร เช่น แบบวิเคราะห์หลักสูตร (โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอน) แบบประเมินหลักสูตร (โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอน ผู้เรียน) เป็นต้น เครื่องมือที่สร้างจำเป็นต้องตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้จริง การเก็บรวบรวมข้อมูล จะต้องมีการกำหนดแผนงานให้ชัดเจนว่าจะเก็บข้อมูลจากใคร ? ที่ไหน ? เมื่อไร ? และจะใช้เทคนิคใดในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงจะได้รับความร่วมมือที่ดี เทคนิคที่สามารถนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การสอบถาม การสัมภาษณ์ การทดสอบ การสังเกต การประชุมกลุ่มสนทนา การบันทึกข้อมูลที่มีอยู่แล้ว เป็นต้น การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ดี การใช้เทคนิคหลายวิธี และรวบรวมจากหลายแหล่ง เพื่อใช้พิจารณาประกอบกัน เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว กระบวนการขั้นต่อไป คือ การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สามารถนำมาใช้คำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ตามลักษณะของข้อมูล ถ้าเป็นข้อมูลจัดประเภท (Categorical Data) ก็สามารถคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน เช่น ความถี่ สัดส่วน ร้อยละอัตราส่วน เป็นต้น แต่ถ้าเป็นต้น สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นสามารถทำการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการ

วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การแปลผล หรือการตีความหมาย ในการประเมิน หลักสูตรส่วนใหญ่จะเป็นการเปรียบเทียบค่า ที่ได้จากการวิเคราะห์ กับเกณฑ์การประเมิน เพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ถ้าเกณฑ์การประเมิน เป็นเกณฑ์เชิงปริมาณที่ชัดเจน การตัดสินคุณค่าก็เป็นไปอย่างตรงไปตรงมา แต่ถ้าเป็นเกณฑ์ เชิงคุณภาพ การตัดสินคุณค่า จะมีความซับซ้อนขึ้น เพราะต้องอาศัยดุลยพินิจอย่างมีวิจารณญาณ และหลักตรรกะ ประกอบการตัดสินคุณค่า

5. การรายงานผลการประเมินหลักสูตร

เป้าหมายสำคัญของการประเมินหลักสูตร คือ การรายงานผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับสารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับใช้ปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีผลลัพธ์เป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน ผู้สอน และสังคมภายนอก รูปแบบการเขียนรายงานการประเมินหลักสูตร สามารถกระทำได้ 2 ลักษณะ คือ 1. รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summative Report) เป็นรายงานการประเมินหลักสูตรแบบสรุปที่สั้นกะทัดรัด ปกติมีความยาว 1-3 หน้า ให้สารสนเทศที่ใช้ประกอบการตัดสินใจสำหรับผู้บริหารได้ ลักษณะของรายงานมักประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการประเมิน ผลการประเมิน และ ข้อเสนอแนะ 2. รายงานการประเมินทั่วไป (Formal Evaluation Report) เป็นรายงานการประเมินหลักสูตร เชิงวิชาการที่มีความลุ่มลึก เสนอรายละเอียดที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งวัตถุประสงค์ของการประเมิน เทคนิควิธีการประเมิน ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมิน ผลการประเมิน และข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้ พร้อมทั้งมีส่วนของรายงานสรุปสำหรับผู้บริหารด้วย

สรุปว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร แล้วทำการวิเคราะห์ เพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อยของตัวหลักสูตร การบริหารหลักสูตรอันเป็นประโยชน์ ต่อการปรับปรุงกระบวนการของหลักสูตร ระหว่างการใช้หลักสูตร และเพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ด้านผลผลิตและผลลัพธ์ของหลักสูตร ว่าบรรลุจุดมุ่งหมายเพียงใด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีความทันสมัยทางวิชาการ ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและตอบสนองความต้องการของสังคมการออกแบบการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบครบวงจร ประกอบด้วยการประเมินตัวหลักสูตร ประเมินปัจจัยเบื้องต้นของหลักสูตร ประเมินกระบวนการใช้หลักสูตร และประเมินผลการใช้หลักสูตร ทั้งผลผลิตและผลลัพธ์ของหลักสูตร แนวปฏิบัติในการประเมินหลักสูตรประกอบด้วยขั้นตอน การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน มอบหมายผู้รับผิดชอบการประเมิน การวางแผน

การประเมิน การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการรายงานผล
การประเมินหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมี
วิจารณญาณและการใฝ่รู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

ธิดารัตน์ สมานพันธ์ (2549 : 67-69) ได้ศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสอนที่
เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ต่อการพัฒนาความ
สามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการสอนที่เน้น
กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่สำคัญที่มี
ความสัมพันธ์กัน ได้แก่ หลักการและแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบการสอน เป้าหมาย
หรือจุดมุ่งหมายของรูปแบบการสอน ขอบข่ายเนื้อหาและทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาความ
สามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ
คิดอย่างมีวิจารณญาณและความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ปัจจัย
สำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ
ประกอบด้วย 1) การเลือกบทอ่านที่เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน
2) การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนด้วย
ตนเอง 4) การใช้คำถามอย่างสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น
และ 5) การให้ผู้เรียนได้ประเมินความรู้และความคิดของตนเองเกี่ยวกับบทเรียน และ
จากการศึกษาผลจากการใช้รูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ
ความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีคะแนนความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษอย่าง
มีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนผล
การเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 70

พรพิรุณ เปลียนเดชา (2552 : 87 – 88) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ
ระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เรื่อง ขนบจกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
เทศบาล 2 พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้น
มีคุณภาพระดับปานกลาง มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเหมาะสมกับผู้เรียน ผู้เรียน

สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ในอนาคต ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนทุกกลุ่มมีพฤติกรรมการปฏิบัติงาน (ภาคปฏิบัติ) ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกรายการ นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน หลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้เรื่องขนมจาก หลังจากเรียนจบหลักสูตรบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้

พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ (2553 : 157 – 158) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนดาราสมุทร ศรีราชา ชลบุรี จำนวน 100 คน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วน และมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน และผลการเปรียบเทียบด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรมหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านเจตคติเชิงจริยธรรมหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยโดยรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิรพรรณ นาคแย้ม (2555 : 149-150) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของมาร์ซาโน โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา 4 ระยะ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของมาร์ซาโนได้องค์ประกอบของหลักสูตร 6 องค์ประกอบ คือ แนวคิดหลักการของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร ตั้งแต่ 0.86 ถึง 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผลการศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตร พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีคะแนนหลังเรียนแต่ละหน่วยการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้เรียนมีคุณลักษณะการรู้จักและมีคุณลักษณะด้านระบบตนเองตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของมาร์ซาโนผ่านเกณฑ์การประเมิน ประสิทธิภาพของหลักสูตรมีค่าเท่ากับ 82.00/81.50 ซึ่งสูงกว่า

เกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก หลังการทดลองผู้วิจัยได้ปรับปรุงหนังสือเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ในด้านภาษา และเนื้อหาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ส่วนการวัดและประเมินผลในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ได้ปรับปรุงประเด็นการวัดและประเมินผลด้านความรู้ ทักษะทางภาษา รวมทั้งคุณลักษณะด้านการรู้คิด และระบบตนเองโดยจำแนกประเด็นให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น

มณีวรรณ ฤทธิน้ำคำ (2556 : 233-234) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้หลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.15 มีมิติด้านการคิด 4 มิติ คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออ องค์ประกอบของหลักสูตร มี 6 องค์ประกอบ เนื้อหา 3 หน่วยการเรียนรู้ เวลาเรียน 40 ชั่วโมง 2) ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตร ได้แก่ จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์การคิดเชิงสร้างสรรค์ ร้อยละ 70 พบว่า นักเรียนผ่านเกณฑ์การคิดสร้างสรรค์ ร้อยละ 70 ทุกคน ค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตร พบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการยืนยันประสิทธิผลของการขยายผลการใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียนจำนวน 125 คน จากโรงเรียน 5 แห่ง ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ทุกคน ค่าดัชนีประสิทธิผลของหลักสูตร คะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน จำนวน 125 คน จากโรงเรียน 5 โรงเรียน ที่มีต่อหลักสูตรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก

อาภาภรณ์ อินเสมียน (2556 : 165-169) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา การดำเนินการวิจัยมี 3 ระยะ ผลการวิจัย พบว่า 1) ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ มีความต้องการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างการคิดวิเคราะห์ เนื่องจากหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ใช้ในปัจจุบันไม่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน และชุมชน ครูไม่เน้นการปฏิบัติจริงในการจัดการเรียนการสอน ขาดสื่อ และแหล่งเรียนรู้

ที่น่าสนใจ มีเนื้อหาที่ยาก และมากเกินไป ครูยึดเนื้อหาในหนังสือแบบเรียน ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีการค้นคว้าเพิ่มเติม ขาดกระบวนการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพจริง ยึดการทดสอบ โดยเฉพาะการสอบวัดผลระดับชาติมากกว่าการวัดผลประเมินผลตามตัวชี้วัดในหลักสูตร และไม่ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ 2) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการพบว่า การกำหนดความนำ วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ต้องให้เป็นไปตามนโยบายการศึกษาของชาติ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และทักษะการคิดวิเคราะห์ สาระการเรียนรู้มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เป็นหลักสูตรบูรณาการภายในกลุ่มสาระ กำหนดสาระการเรียนรู้ และโครงสร้างเวลาเรียนในชั้น ป.4-ชั้น ป.6 ทั้งหมด 8 สาระ 16 หน่วย การเรียนรู้ ใช้เวลาเรียน 240 ชั่วโมง ใช้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้กำหนดคำอธิบายรายวิชาให้นักเรียนได้รับการพัฒนาครอบคลุมมาตรฐานตัวชี้วัด และจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้แบบย้อนกลับ ที่อิงมาตรฐานในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 16 หน่วยการเรียนรู้ ภาพรวมของหลักสูตรบูรณาการมีความเหมาะสมสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการใช้หลักสูตรบูรณาการ พบว่า หลักสูตรบูรณาการมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 87.15/84.29 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการคิดวิเคราะห์ มีความแตกต่างกันโดยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นความสำคัญ และความจำเป็นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การอ่านและการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านและการคิดในระดับสูง ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียน หรือผู้อ่านในยุคข้อมูลข่าวสาร ที่มีหลากหลายแหล่งที่มา และแวดล้อมด้วยข้อมูลต่าง ๆ ผู้อ่านต้องรู้จักใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเรื่อง หรือ เรื่องราวที่อ่านว่าถูกต้องน่าเชื่อถือ ได้มากน้อยเพียงใด และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณกล่าวคือ ผู้อ่านต้องอ่านแบบนักคิด คือต้องใช้สติปัญญาวิเคราะห์ข้อความที่อ่าน ต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจข้อมูลที่ซับซ้อน การที่ผู้อ่านรู้จักใช้วิจารณญาณในการอ่านนั้น เป็นการพัฒนาความคิดให้แตกฉาน ทำให้ได้ประโยชน์จากสิ่งที่อ่าน ดังนั้นผู้วิจัยคิดว่า ควรมีการพัฒนา

หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียน การสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาส ฝึกฝนการอ่านและการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมี วิจารณญาณของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้วิจัย จึงนำหลักการและแนวคิดข้างต้นมา สังเคราะห์เพื่อพัฒนาหลักสูตรและพัฒนารูปแบบการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณขึ้น ซึ่งเป็น รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น คือ “Pedda Model”

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Bosma. (1981 : 25 – 88) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อตัดสินความเป็นไปได้ ของการใช้นิทานพื้นบ้าน เพื่อสอนทักษะที่เลือกสรรต่อนักเรียนระดับ 6 จุดประสงค์ของการ วิจัยเพื่อตัดสินว่า ทักษะการอ่านแบบวิจารณ์ สามารถนำมาสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ นิทานได้หรือไม่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 6 วิเคราะห์โดยหาค่าแปรปรวนร่วม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านก่อให้เกิดผลดีต่อการอ่านแบบวิจารณ์

Thie. (1999 : 3322-B) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างมี วิจารณญาณกับความชอบในการเรียนการให้บริการของนักเรียนพยาบาล การวิจัยครั้งนี้มี จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กับความชอบในการ เรียนการให้บริการของนักเรียนพยาบาล ซึ่งในการคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วย การ วิเคราะห์ การประเมินผล การสรุปอ้างอิงเหตุผลในการนิรนัย และเหตุผลในการอุปนัย ส่วนความชอบในการเรียนการให้บริการประกอบด้วยการแสดงตัว การเก็บตัว ความไว ต่อความรู้สึก สัญชาตญาณ ความรู้สึการตัดสินใจและการรับรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียน พยาบาล จำนวน 106 คน เครื่องมือที่ใช้มี 2 รูปแบบ คือ ใช้แบบทดสอบทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณแคลิฟอร์เนีย (The California Critical Thinking Skills Test) ในการวัดความ ชอบในการเรียนการให้บริการ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง การคิดอย่างมี วิจารณญาณกับความชอบในการเรียนการให้บริการมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ในส่วน ที่เป็นการแสดงตัว การเก็บตัวเท่านั้น นอกนั้นก็มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

McCrink. (1999 : 3420-A) ได้ศึกษาผลของการสอนของครูและรูปแบบการ เรียนของผู้เรียนที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตไมอามี ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 79 คน เครื่องมือที่ใช้ใน การวัดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ แบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของของวัตสัน

และเกสเซอร์ ผลการศึกษาพบว่า วิธีการสอนของครูส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณมากกว่าครูที่สอนตามปกติ

Lews. (1999 : 3336-A) ได้พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยวิธีการสร้างวินัยในตนเองในการเรียนที่ใช้การเลียนแบบทางสังคมและเทคโนโลยี ในห้องเรียนเกรด 4 ที่เรียนแบบร่วมมือ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบ K-W-L โดยแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 คน โดยยึดตามความสามารถทางการใช้คอมพิวเตอร์ ใช้แบบประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ Critical Thinking Test, Level X ผลปรากฏว่า นักเรียนมีความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้น

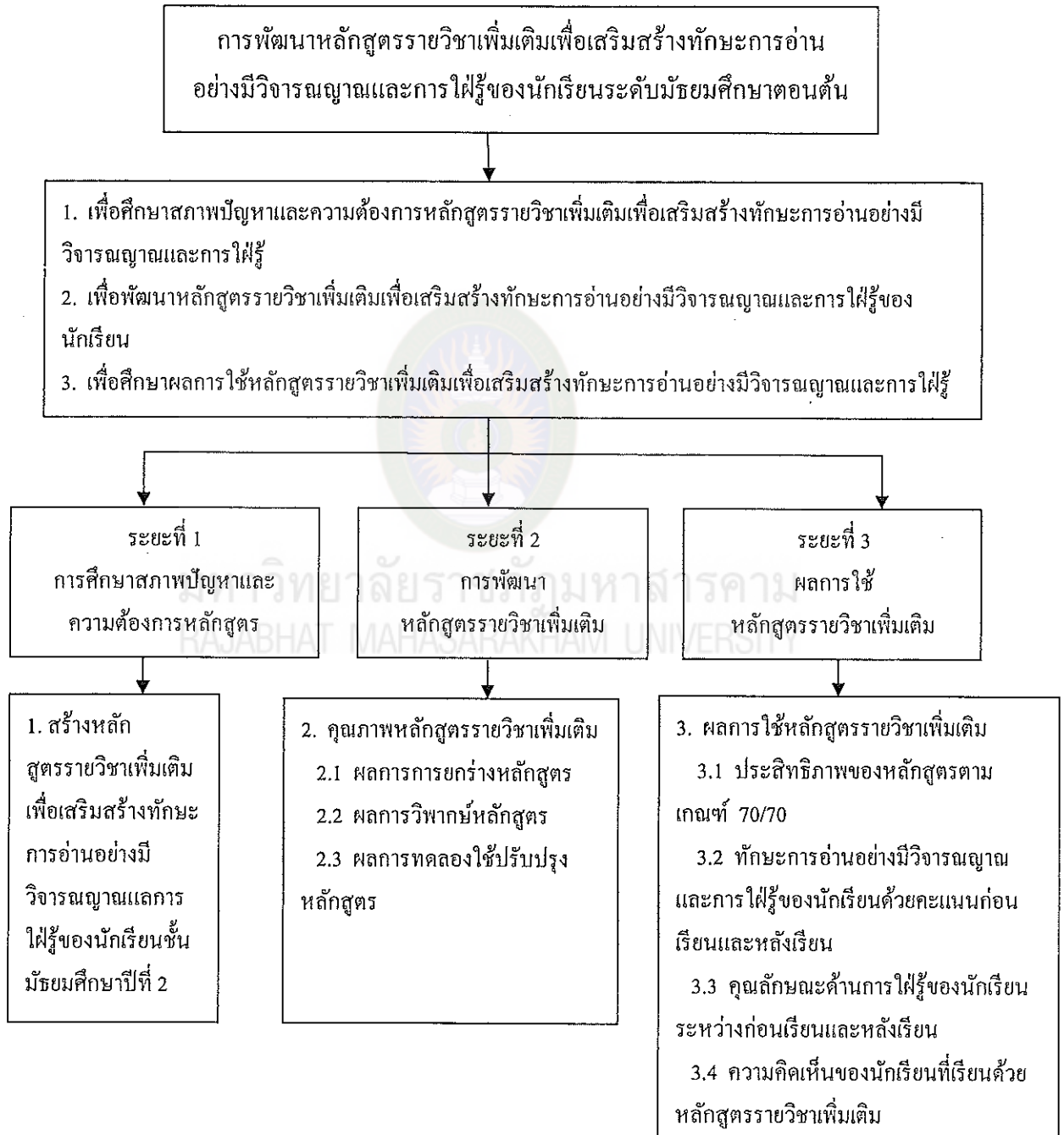
Marra. (1997 : 1215-B) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รูปแบบการเรียน และอำนาจความเชื่อภายใน-ภายนอกของตน พบว่าความเชื่ออำนาจภายในตน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ยังพบว่า รูปแบบการเรียนที่ใช้ในการคิดและลงมือปฏิบัติจะทำให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย

Schuck. (2003 : 4345-A) ได้ศึกษาถึงผลกระทบจากการใช้อินเตอร์เน็ตในการสอนคณิตศาสตร์ โดยดูจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และช่วงเวลาในการทำงาน ในโรงเรียนขนาดกลางกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงชาวลาติน จำนวน 27 คน 5 ห้องเรียน โดยจัดเป็นกลุ่มสูง ปานกลาง และกลุ่มต่ำ โดยกลุ่มควบคุมสอนตามปกติ ผลการวิจัย พบว่า การใช้อินเตอร์เน็ตในการสอน ชั้นพื้นฐาน ไม่มีความแตกต่างในการวัดด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และช่วงเวลาในการทำงาน แต่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และช่วงเวลาในการทำงาน ตามกลุ่ม และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสูง

สรุปได้ว่า นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านและการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้สูงขึ้นได้ เมื่อได้รับการจัดกิจกรรม และฝึกทักษะที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะการอ่านและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากทฤษฎี แนวคิด หลักการ และเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่นักการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษา ตลอดจนปราชญ์ทางการศึกษา ได้ทำการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย ไว้แล้วในบทความต้น สามารถนำไปปรับปรุงจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ด้วยการอ่านรู้จักคิด รู้จักพิจารณา เรื่องราวต่าง ๆ ด้วยเหตุด้วยผลที่ถูกต้อง และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้อยู่ในสังคม ได้เป็นสุขสืบไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ 15 กรอบแนวคิดการวิจัย